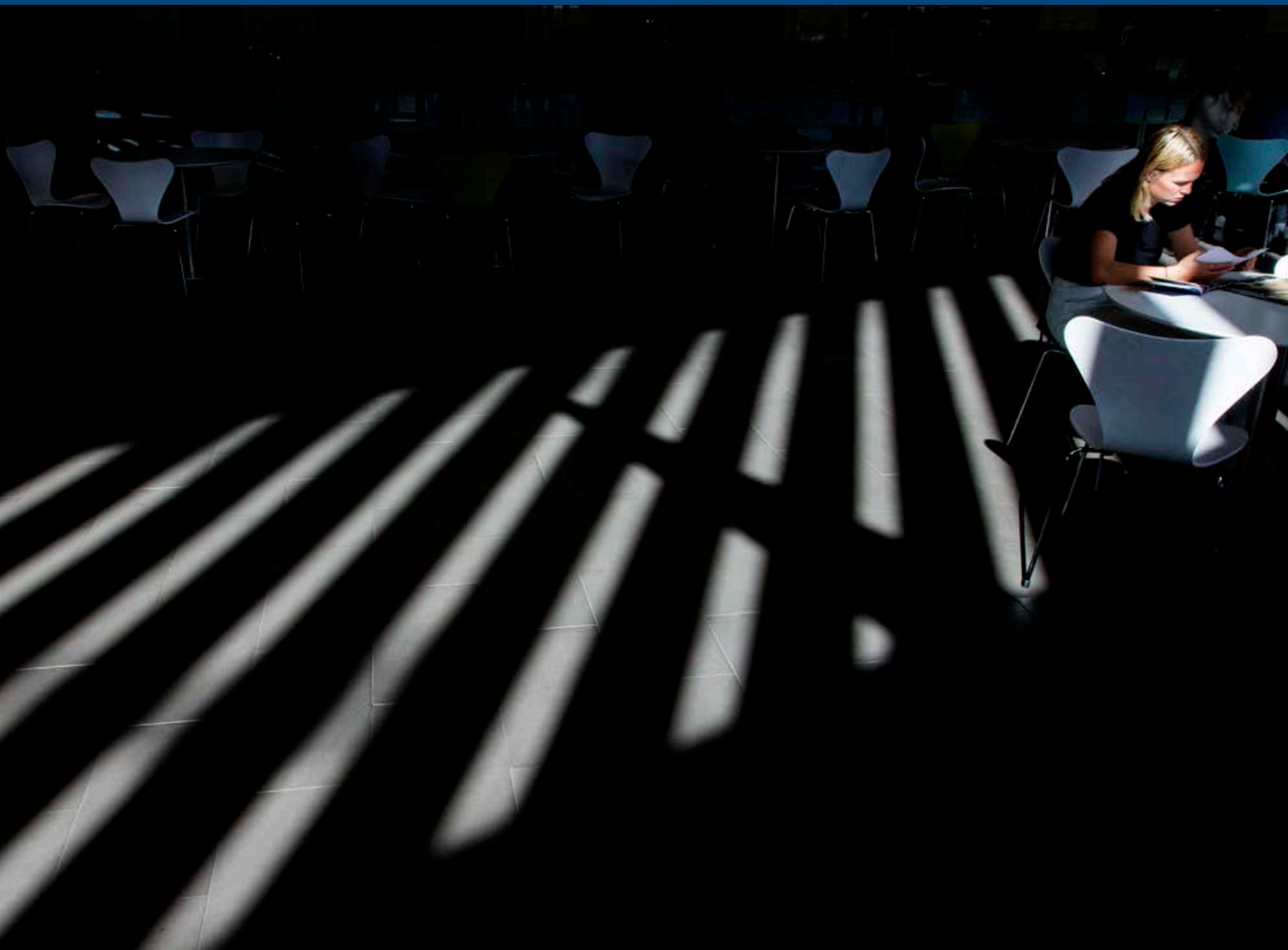

HÁSKÓLI ÍSLANDS

TÍMARIT KENNSLUMIÐSTÖÐVAR HÁSKÓLA ÍSLANDS

Desember 2016
5. árgangur, 1. tölublað

EFNISYFIRLIT

UPPTÖKUR Á FYRIRLESTRUM: BÖL EÐA BÓT?	4	ÞURFUM AÐ BREYTA KERFINU	28
UPPTÖKUR FYRIR NEMENDUR NÆR OG FJÆR	8	KENNSLUÞRÓUNARVERKEFNI Á VEGUM RANNÍS OG HÁSKÓLA LANDSINS	33
TÖLVUNARFRÆÐI 1	7	NÝJUNG Í KENNSLUÞRÓUN Á HEILBRIGÐISVÍSINDASVIÐI	34
UPPTÖKUR ÓHEIMILAR!	10	HVERNIG METUM VIÐ GÆÐI KENNSLU? KENNSLUMÁLAPING 2016	36
AÐ VERA EÐA EKKI VERA ... Á STAÐNUM	11	KENNSLUFRÆÐI HÁSKÓLA	38
BANNLISTI HÁSKÓLANEMANS	12	KENNSLUFRÆÐI INNAN FRÆÐIGREINA - REYNSLA ÚR STJÓRN MÁLAFRÆÐIDEILD	39
MÓTTAKA NÝNEMA	14	FRÁ UGLU YFIR Í MOODLE	40
EFLING OG ALÚÐ – VINNA GEGN BRÖTHVARFI NEMENDA Í KENNADEILD	18	VIÐURKENNING FYRIR LOFSVERT FRAMLAG TIL KENNSLU	42
ÞRÓUN ENDURGJAFAR SEM LEIÐ TIL AÐ STYÐJA HÁSKÓLANEMENDUR Í AÐ BÆTA RITUNARFÆRNI	20	HEIMSÓKN Í KENNSLUMIÐSTÖÐ HÁSKÓLANS Á AKUREYRI	43
HVERNIG MÁ KENNA NÝJA SÝN Á PENINGA?	23	NÁMSMIÐAÐAR KENNSLUÁÆTLANIR	44
VAL UM VERKEFNASKIL	26		
SÍMENNTUN OG SAMRÆÐA	27		

NÚ ER FÓLK TILBÚIÐ AÐ LEGGJA ÁHERSLU Á KENNSLUNA

Guðrún Geirsdóttir, dósent á Menntavísindasviði og deildarstjóri Kennslumiðstöðvar

Ef ég væri að skrifa þennan ritstjórnarpistil á Facebook félli hann eflaust undir að vera montstatus. En þannig er það bara – stundum er full ástæða til að vera bjartýsnn og glaður.

Það er sérstök ánægja að fylgja þessu tölublaði Tímarits Kennslumiðstöðvar Háskóla Íslands úr hlaði. Við gerð þess hafa býsna margir komið að borðinu og tímaritið er efnismikið. Hér er að finna greinar frá nemendum, kennurum, öðrum starfsmönnum og stjórnendum um áhugaverð viðfangsefni á sviði kennsluþróunar. Það má segja að í tímaritinu sé að finna fjögur meginþemu: Gæðakennslu, fræðimennsku um kennslu, umhyggju og upptökur á fyrirlestrum.

Gæðakennsla hefur verið sett á oddinn í nýlegri stefnu Háskóla Íslands. Í tímaritinu er að finna viðtal við Steinunni Gestsdóttur, nýráðinn aðstoðarrektor kennslu og þróunar

þar sem hún segir m.a. að nú sé fólk tilbúið að leggja áherslu á kennsluna. Sú virðist raunin þegar litið er á fréttir frá kennslunefndum fræðasviða og frá kennsluþróunarstjóra Heilbrigðisvísindasviðs. Diplómanám í háskólakennslufræðum skilar árlega áhugaverðum rannsóknum á sviði háskólakennslu og í ár deila tveir útskriftarnemar niðurstöðum sínum. Umhyggja fyrir nemendum og velferð þeirra í námi er býsna sýnileg í greinum um móttöku og stuðning við nýnema á Menntavísindasviði, svo og í umfjöllun um valverkefnaskil og námsmiðaðar kennsluáætlanir. Hitamál haustsins hefur svo verið upptökur á fyrirlestrum. Við ákváðum að gera þeirri umræðu góð skil í tímaritinu enda gefa upptökur gott tækifæri til að ræða kennslusýn og kennslustefnur.

Haustið hefur verið vorlegt og þegar ég fletti í síðasta sinn yfir próförkina finnst mér eins og það sé hálfgerð vorveður í kennslumálunum líka. Og það er gott. Þökk sé ykkur sem gáfuð ykkur tíma til að deila og njótið vel kærur lesendur.

Starfsfólk Kennslumiðstöðvar HÍ

Anna Kristín Halldórsdóttir
Verkefnastjóri
annakris@hi.is - s. 525 4220

Guðrún Geirsdóttir
Deildarstjóri Kennslumiðstöðvar og
dósent á Menntavísindasviði
gudgeirs@hi.is - s. 525 4574

Ása Björk Stefánsdóttir
Verkefnastjóri
asabjork@hi.is - s. 525 5247

Gústav K. Gústavsson
Tæknimaður
gustav@hi.is - s. 525 5935

Bjarndís Fjóra Jónsdóttir
Verkefnastjóri
bjarndis@hi.is - s. 525 4279

Nanna Höjgaard Grettisdóttir
Fulltrúi
nannahg@hi.is - s. 525 5163

Elva Björg Einarsdóttir
Verkefnastjóri
elvab@hi.is - s. 525 4292

Rúnar Sigurðsson
Verkefnastjóri
runarsig@hi.is - s. 525 4447

Grettir Sigurjónsson
Tæknistjóri
grettir@hi.is - s. 525 5164

Sigurður Jónsson
Verkefnastjóri
sigjons@hi.is - s. 525 4966

UPPTÖKUR Í TÍMUM

Upptökur á fyrirlestrum: Böl eða bót?

Guðrún Geirsdóttir, dósent á Menntavísindasviði og deildarstjóri Kennslumiðstöðvar

Þetta haustið hafa upptökur á fyrirlestrum verið býsna heitt umræðuefni hjá okkur í Kennslumiðstöð. Kennarar hafa haft samband til að kanna reglur og stefnu skólans og nemendur hafa gert slíkar upptökur og aðgengi að þeim að baráttumáli sínu. Við ákváðum því að taka upptökur til umfjöllunar í Tímariti Kennslumiðstöðvar í ár og fá fram ólík sjónarmið.

Upptökur á fyrirlestrum hafa tíðkast við Háskóla Íslands um árabíl. Upptökuforritið Panopto var tekið upp við Háskóla Íslands árið 2015 og leysti þá af forvera sinn e-Mission. Panopto er í tölvum kennslustofa við skólann og er nokkuð einfalt í notkun. Þá geta kennarar notað upptökuherbergi til að taka upp kynningar fyrirfram. Samkvæmt Gretti Sigurjónssyni eru kennarar nokkuð ötulir að taka upp fyrirlestra sína. Áhorf á þá fyrirlestra sem teknir eru upp er talsvert, mest þó í kringum próf. Það eru þó alls ekki allir kennarar sem nýta sér upptökuforritið og nemendur vilja gjarnan sjá almennari notkun þess.

Ólík sjónarmið

Í greini sinni Bannlisti háskólanemans, dregur Kristófer Már Maronsson, formaður Stúdentaráðs Háskóla Íslands fram sjónarmið nemenda. Hann bendir á að fyrirlestrar eru hin hefðbundna kennsluáferð við skólann og þegar að nemendur af ýmsum ástæðum geta ekki sótt tíma verða þeir af þeirri þekkingu sem þar er miðlað. Kristófer telur að upptökur fyrirlestra séu ekki aðeins jafnréttismál heldur jafnframt umhverfis- og lýðheilsuátt. Aðrir nemendur sem fulltrúar Kennslumiðstöðvar hafa rætt við telja upptökur fyrirlestra mikilvæga viðbót við nám sitt. Þeir segjast margir nýta fyrirlestratíma til að fylgjast með og nota svo upptökur til að skoða betur atriði sem reyndust óljós og glósa ef með þarf. Þá séu upptökur góð upprifjun fyrir lokapróf.

Meðal kennara virðast viðhorf til upptöku fyrirlestra blendnari. Anna Heiða Pálsdóttir, aðjúnkt í Deild erlendra tungumála, bókmennta og málvísinda hvetur kennara til að gera upptökur aðgengilegar fyrir nemendur, telur þær veita nemendum auknið svigrúm til náms og bendir á þann kost að geta sett inn eldri upptökur ef kennari sjálfur er t.d. veikur.

Guðrún Geirsdóttir.

Hennar námsgrein er kennd í fjarkennslu svo að upptökur eru mikilvægar fyrir nemendur sem ekki eru í staðnámi. Hjálmtýr Hafsteinsson, dósent í tölvunarfræði tekur upp sína fyrirlestra og hefur skoðað áhorf nemenda sinna á upptökur. Niðurstöður hans sýna að fremur lítill hópur nemenda í námskeiðinu nýtir sér upptökurnar og aðeins um 10-15 nemendur af um 240 treystir á þær í stað þess að mæta í tíma. Það þarf hins vegar að taka það með í reikninginn að í fyrirlestratímum Hjálmtýs vinna nemendur verkefni sem aðstoða þá við að ná tókum á viðfangsefninu og koma þeim til hækkunar í námsmati. Guðfræði- og trúarbragðafræðideild samþykkti á dögnum að banna upptökur nemenda í kennslustundum hafi þeir ekki sérstaka heimild frá Náms- og starfsráðgjöf HÍ. Sú samþykkt nær að vísu ekki til kennara en er lögð fram út frá sérstöðu greinar. Námskeið í deildinni eru fámenn og kennarar telja viðfangsefni hennar vera bæði huglæg og persónuleg og kalla á þjálfun og þátttöku í umræðum – nokkuð sem upptökur stuðla illa að. Skoðanir Arnars Eggerts Thoroddsen, aðjúnkts á Félagsvísindasviði falla líklega hvað best að viðhorfum þeirra kennara sem leitað hafa til okkar í Kennslumiðstöð þetta haustið. Arnar Eggert er í sjálfu sér ekki ósáttur við upptökur og bendir á að „ef hlutverk háskóla er að safna fróðleik skipulega og gera hann aðgengilegan er upptöku á tímum himnasending.“ Hins vegar geti upptökur snúist upp í andhverfu sína ef nemendur líta á þær sem afsökun fyrir að sitja heima og stunda það sem Arnar Eggert kallar „hálf-nám“ og kennarinn situr einn eftir í stofunni án þess samfélags sem bæði nemendum og kennurum er mikilvægt.

Hvað segja rannsóknir?

Starfsfólk Kennslumiðstöðvar lagðist í smá heimildavinnu til að skoða rannsóknir á upptöku fyrirlestra í háskólakennslu. Taka þarf vara á því að rannsóknirnar eru gerðar við misjafnar aðstæður, upptökur eru af margvíslegum toga og kennsluhefðir háskóla ólíkar. Samkvæmt rannsóknnum eru nemendur yfirleitt ánægðir með upptökur á fyrirlestrum og telja þær gagnlegar (Bacro, Mulugeta og Fitzharris, 2011; Pale, Petrovic og Jeren, 2014). Nemendur nýta slíkar upptökur til að bæta upp tíma sem þeir missa af, til að kafa dýpra í einstaka þætti og til að rifja upp námsefni fyrir próf (Karnard, 2013; Traphagan, Kucsera og Kishi, 2009). Nemendum sem standa höllum fæti í námi vegna námsörðugleika (Massingham og Herrington, 2006) eða tungumálaerfiðleika (Leadbeater, Shutterworth, Couperthwaite og Nightingale, 2013) nýtast upptökur meira en öðrum nemendum. Flestar rannsóknir sem gerðar hafa verið á námsárangri benda til þess að aðgangur að upptökum hafi lítil sem engin áhrif á námsárangur (Franklin, Gibson, Samuel, Teeter og Clarkson, 2011) og jafnvel sýna rannsóknir fram á neikvæð tengsl, þ.e. að nemendur sem skoða upptökur sýna slakari árangur en þeir sem sjaldan nálgast þær. Slíkar niðurstöður má þó líklega skýra með því að þeir nemendur sem ná strax góðum tókum á viðfangsefni þurfi síður á því að halda að skoða upptökur (Inglis, Palipana, Trenholm og Ward, 2011; Owston, Lupshenyuk og Wideman, 2011). Þó reyndust nemendur í rannsókn McKinney, Dyck og Luber (2009) iðnari við að taka niður glósur eftir upptökum en í kennslustundum og stóðu sig betur á prófi í kjölfarið.

Samkvæmt rannsóknnum eru kennarar ekki eins sáttir við upptökur fyrirlestra og nemendur þeirra (Bond og Grussendorf, 2013; Marchand, Pearson og Albon, 2014). Þeir óttast að slíkar upptökur dragi úr mætingu nemenda í tíma. Niðurstöður rannsókna eru misvísandi hvað varðar þessar áhyggjur. Sumar rannsóknir (Karnard, 2013; von Konbsky, Ivins og Gribble, 2009) benda til þess að aðgangur að upptökum hafi engin áhrif á mætingu á meðan aðrar rannsóknir sýna að slíkur aðgangur dregur úr henni (Grossien, 2012) og einstaka rannsókn bendir til þess að upptökur ýti frekar undir mætingu en draga úr henni (Franklin og félagar, 2011). Þá telja kennarar að léleg mæting nemenda skili sér í dauflægri kennslu, það dragi úr þeirri orku sem þeir vilja gjarnan sjá í kennslustundum. Aðrir kennarar í sömu rannsókn höfðu litlar áhyggjur af mætingu og töldu nemendur almennt mæta ef það væri yfirhöfuð eitthvað fyrir þá að sækja í kennslustundir (Danielson, Preast, Bender og Hassall, 2014).

Ólík sýn á nám

Hvað veldur þá helst andstöðu kennara við upptökur? Hvers vegna eru þeir margir hverjir ósáttir við að láta undan kröfum

nemenda um aðgengi að upptökum? Eflaust eru ástæður mótþróans af ýmsum toga en ein skýring gæti verið ólík sýn á nám. Í grein sinni *On two metaphors for learning and the dangers of choosing just one* teflir menntunarfræðingurinn Anna Sfard (1998) fram tveimur grundvallarmyndlíkingum eða sjónarhornum á nám sem hún segir að ráði ríkjum í fræðilegri umræðu og athöfnum tengdum námi og kennslu. Annars vegar er það sjónarhorn náms sem viðtöku (e. Acquisition Metaphor) sem lýsir námi sem tileinkun eða viðtöku þekkingar. Nemendur tileinka sér þekkingu t.d. með því að læra um kenningar, þróa hugmyndir eða skapa merkingu úr áður óþekktum hugmyndum og hugtökum. Hitt sjónarhornið skýrir nám sem þátttöku (e. Participation Metaphor) þar sem nám er ekki bara það að þiggja heldur felst nám í virkri þátttöku í námsferli sem á sér stað í ákveðnum kringumstæðum eða menningu. Slíkt nám krefst þess ekki aðeins að nemandinn *taki þátt* í kennslu heldur að hann *gerist hluti* af námssamfélaginu. Sfard lýsir muninum á þessum tveimur sjónarhornunum út frá hlutverki kennara og nemenda og hvernig titið er á markmið náms og þekkingar í eftirfarandi töflu:

Viðtökusýn		Þátttökusýn
Auðgun einstaklings	Markmið náms	Uppbygging samfélags
Viðtaka þekkingar	Nám	Að verða þátttakandi
Viðtakandi (neytandi), (endur-) uppbyggjandi	Nemandinn	Jaðarþátttakandi, lærlingur
„Skaffari“, leiðbeinandi, milliliður	Kennarinn	Þátttakandi með sérfræðiþekkingu, verndari eða talsmaður starfsemi/orðræðu
Eignarhald, eign, vara (einstaklings, almennings)	Þekking, hugtök	Sjónarmið starfsemi/orðræðu/athafna
Hafa, búa yfir	Að vita	Tilheyra, taka þátt

Tafla 1 yfirlit yfir myndlíkingar (Sfard, A, 1998, bls. 7).

Vandi menntunar segir Sfard, er sá að þó að við finnum fyrir takmörkunum fyrri sjónarhornsins er það sterklega greytt í hefðir, orðræðu og athafnir kennslu. Samverutími kennara og nemenda í stundatöflu við Háskóla Íslands heitir t.d. fyrirlestur og slíkt heiti hefur án efa áhrif á það hvað kennarar jafnt sem nemendur telja að eigi að eiga sér stað þar.

Háskólakennarar virðast margir hverjir vilja sjá nemendur sína sem virka þátttakendur í námssamfélagi fræða sinna. Þeir vilja sjá þá mæta í tíma og eiga í gagnvirkum samskiptum um fræðin (nám sem þátttaka) en fyrirlesturinn sem ræður ríkjum sem hefðbundið kennsluform byggir fyrst og fremst á sjónarhorninu um nám sem viðtöku. Krafa nemenda um

aðgang að upptökum virðist líka fyrst og fremst grundvölluð á því sjónarhorni.

Eins og titill Sfard bendir til, *On two metaphors for learning and the dangers of choosing just one*, snýst nám ekki um annað hvort eða. Hins vegar skiptir máli að háskólakennarar og nemendur þeirra átti sig á hvaða námssýn liggur að baki námi og kennslu og eigi samtal um þá sýn og hlutverk kennara og nemenda. Slík umræða ætti einnig að snúa að því hvaða hlutverki upptökur gegna í náminu. Upptökur eru í sjálfu sér aðeins verkfæri sem nýta má á hvaða hátt sem er – en notkun þeirra þarf vissulega að falla að þeirri námssýn sem kennari, deild eða háskóli vill hafa í heiðri. Kennarar við Háskóla Íslands hafa margir hverjir nýtt upptökur þannig að þær falli betur að þátttökusýn t.d. með vendikennslu (e. flipped teaching/classroom). Í slíkri kennslu horfa nemendur á stuttar upptökur kennara eða annarra sem inngang eða undirbúning að samverutíma (með þátttöku í raunheimi jafnt sem rafheimi) þar sem markmiðið er að nemendur vinni saman, láti reyna á fræðilega þekkingu og séu hluti af því að skapa nýja. Dæmi um slíka kennsluhætti er að finna í grein Ásgeirs Brynjars Torfasonar hér í þessu tímariti). Þá eru líka til dæmi um að nemendur sjálfir búi til upptökur og miðli þannig þekkingu sinni til samnemenda og annarra (sjá t.d. grein Svövu Pétursdóttur, *Val um verkefnaskil*).

Upptökur í kennslu eru án efa komnar til að vera. Þær eru samkvæmt rannsóknnum ágætari til síns brúks. Þær skapa nemendum aukið svigrúm til að tileinka sér þekkingu og eru þannig gagnlegar – þar sem þær eiga við. Þær falla hins vegar einar og sér illa að hugmyndum um nám sem virka þátttöku og mega ekki verða til þess að halda í heiðri námssýn eða kennsluhætti sem háskólakennarar – margir hverjir – eru í hjarta sínu ósáttir við.

Heimildir:

- Bacro, T., Mulugeta, G. og Fitzharris, T. (2011). Evaluation of a lecture recording system. *Australasian Journal of Educational Technology*, 27(2), 175–191.
- Bond, S., og Grussendorf, S. (2013). *Staff attitudes to lecture capture. Discussion paper*. The London School of Economics and Political Science, London. Sótt af <http://eprints.lse.ac.uk/54870>
- Danielson, J., Preast, V., Bender, H. og Hassall, L. (2014). Is the effectiveness of lecture capture related to teaching approach or content type? *Computers & Education*, 72, 121–131. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2013.10.016>
- Franklin, D.S., Gibson, J.W., Samuel, W.A., Teeter, J.C. og Clarkson C.W. (2011). Use of lecture recordings in medical education. *Medical Science Educator*, 21(1), 21–28. <https://doi.org/10.1007/bf03341590>
- Gorissen, P., Van Bruggen, J. og Jochems, W. (2012). Students and recorded lectures: Survey on current use and demands for higher education. *Research in Learning Technology*, 20, 143–153. <https://doi.org/10.3402/rlt.v20i0.17299>
- Inglis, M., Palipana, A. S., Trenholm, S. og Ward, J. (2011). Individual differences in students' use of optional learning resources. *Journal of Computer Assisted Learning*, 27(6), 490–502. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2729.2011.00417.x>
- Karnad, A. (2013). *Student use of recorded lectures: A report reviewing recent research into the use of lecture capture technology in higher education, and its impact on teaching methods and attendance*. Sótt af <http://eprints.lse.ac.uk/50929/>
- Leadbeater, W., Shutterworth, T., Couperthwaite, J. og Nightingale, K. (2013). Evaluating the use and impact of lecture recording in undergraduates: Evidence for distinct approaches by different groups of students. *Computers & Education*, 61, 185–192. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2012.09.011>
- Marchand, J.-P., Pearson, M. og Albon, S. (2014). Student and faculty member perspectives on lecture capture in pharmacy education. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 78(4), grein 74. <https://doi.org/10.5688/ajpe78474>
- Massingham, P. og Herrington, T. (2006). Does attendance matter? An examination of student attitudes, participation, performance and attendance. *Journal of University Teaching & Learning Practise*, 3(2), 83–103.
- McKinney, D., Dyck, J. L. og Luber, E. S. (2009). iTunes University and the classroom: Can podcasts replace professors? *Computers & Education* 52(3), 617–623. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2008.11.004>
- Owston, R., Lupshenyuk, D. og Wideman, H. (2011). Lecture capture in large undergraduate classes: Student perceptions and academic performance. *The Internet and Higher Education*, 14(4), 262–268. <http://dx.doi.org/10.1016/j.iheduc.2011.05.006>
- Pale, P., Petrovic, J. og Jeren, B. (2014). Assessing the learning potential and students' perception of rich lecture captures. *Journal of Computer Assisted Learning*, 30(2), 187–195. <http://dx.doi.org/10.1111/jcal.12039>
- Sfard, A. (1998). On two metaphors for learning and the dangers of choosing just one. *Educational Researcher*, 27(2), 4–13. <https://doi.org/10.2307/1176193>
- Traphagan, T., Kucsera, J. V. og Kishi, K. (2009). Impact of class lecture webcasting on attendance and learning. *Educational Technology Research & Development*, 58(1), 19–37. <https://doi.org/10.1007/s11423-009-9128-7>
- von Kinsky, B., Ivins, J. og Gribble, S. (2009). Lecture attendance and web based lecture technologies: A comparison of student perceptions and usage patterns. *Australasian Journal of Educational Technology*, 25(4), 175–191. <https://doi.org/10.14742/ajet.1130>

Upptökur í Tölvunarfræði 1

Hjálmtýr Hafsteinsson, dósent við Iðnaðarverkfræði-, vélaverkfræði- og tölvunarfræðideild

Síðustu tvö haustmisseri hef ég kennt inngangsnámskeiðið Tölvunarfræði 1 í námsbraut í tölvunarfræði. Þetta er námskeið sem flestir nemendur í verkfræði- og raunvísindanámi taka á sínu fyrsta misseri. Það hafa verið um 350 skráðir nemendur í námskeiðinu í hvort sinn. Af þeim eru um 250-280 virkir í náminu (þ.e. skila heimaðæmum, mæta í fyrirlestra eða dæmatíma). Í bæði skiptin hef ég tekið upp fyrirlestrana í Panopto upptökukerfinu. Upptakan inniheldur aðeins glærurnar og hljóðið. Upphaflegi tilgangurinn með upptökunum var að gera föngum á Litla-Hrauni kleift að taka námskeiðið, en síðan hafa í bæði skiptin verið 2-3 HÍ-nemendur í skiptinámi erlendis sem hafa fengið leyfi til að taka námskeiðið og þeir hafa þá nýtt sér upptökurnar. Námskeiðið er ekki hannað sem fjarnámskeið, en það er hægt að taka það þannig ef nemendur hafa nægan sjálfsaga.

Venjulegir nemendur námskeiðsins vita af upptökunum, en ég hef lagt talsverða áherslu á að þeir mæti í fyrirlestrana, og noti aðeins upptökurnar til að rifja upp tiltekin atriði eða ef þau missa af fyrirlestrum af einhverjum sérstökum ástæðum. Það eru gerðar fyrirlestraæfingar í tímunum sem gilda 10% af lokaekinn til hækunar. Ekki er hægt að skila þessum æfingum síðar, þannig að þetta er notað sem gulrótt til að fá nemendur til að mæta í fyrirlestrana. Mæting í fyrirlestrana hefur verið svipuð í bæði skiptin: Fyrstu tvær vikurnar mæta um 230-250 nemendur, en smám saman minnkar mætingin og er komin í um 150-170 um mitt misserið og er um 130-140 undir lokin. Það eru þó yfir 200 nemendur að skila heimaðæmum allt misserið og um 240 sem taka lokaprófið.

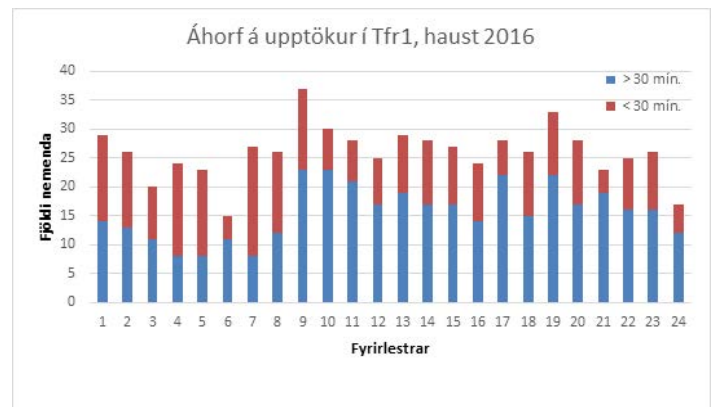
Panopto kerfið býður uppá þann möguleika að fylgjast með áhorfi á upptökurnar. Upptökurnar eru streymdar, þannig að hægt er að fylgjast með hversu mikið hver notandi horfir á hverja upptöku og hvaða hluta upptökunnar horft er á. Ef tölvfræðin fyrir upptökurnar núna haustið 2016 er skoðuð, þá sést að það er mjög misjafnt hversu lengi nemendur horfa á upptökurnar. Ef við skiptum hópnum upp í þá sem horfa á meira en 30 mínútur af upptökunni og þá sem horfa á minna en 30 mínútur, þá eru að meðaltali um 16 nemendur sem horfa á meira en 30 mín. (minnst 8, mest 23) og að meðaltali um 10 nemendur sem horfa á minna en 30 mín. (minnst 4, mest

19). Flestir þeirra sem horfa á minna en 30 mín. horfa aðeins á 1 - 2 mín. af upptökunum. Væntanlega eru þeir aðeins að forvitnast um þessar upptökur eða að rifja upp eitthvert mjög afmarkað atriði. Það er því hægt að álykta að það séu um 15-20 nemendur sem nýta sér upptökurnar að staðaldri. Það er ekki stór hluti af um 250 virkum nemendum námskeiðsins. Út frá fyrirlestraæfingunum er hægt að sjá að nokkrir þeirra sem horfa á meira en 30 mín. eru nemendur sem eru að mæta í alla fyrirlestrana. Þeir eru því að nota upptökurnar til að fara aftur yfir efnið og rifja upp. Þá eru eftir um það bil 10-15 nemendur sem virðast horfa á upptökurnar **í stað þess** að mæta í tíma.

Það er erfitt að segja hvort upptökurnar geri það að verkum að nemendur mæti verr í fyrirlestra. Það verða alltaf nemendur sem mæta illa í tíma þar sem mæting er frjál. Ég held þó að með ýmsum aðgerðum sé hægt að hvetja nemendur til þess að mæta, til dæmis með fyrirlestraæfingum eins og notaðar eru í þessu námskeiði og með því að gera fyrirlestrana þannig úr garði að nemendum finnist þeir græða á því að mæta í þá. Nemendur kunna þó vel að meta að hafa upptökurnar, það kemur mjög skýrt fram í kennslukönnunum fyrir námskeiðið. Þó virðist ekki vera stór hluti nemenda námskeiðsins sem notar þær að einhverju ráði.

Hjálmtýr Hafsteinsson.

UPPTÖKUR Í TÍMUM

Upptökur fyrir nemendur nær og fjær

Anna Heiða Pálsdóttir, aðjúntkt í Deild erlendra tungumála, bókmennta og málvísinda

Námsbraut í ensku við Háskóla Íslands hefur um árabíl haft að markmiði að öll námskeið á fyrsta ári séu aðgengileg í fjarnámi og hvatt kennara til þess að gera sem flest námskeið, jafnvel síðar í náminu, þannig úr garði að nemendur úti á landi og í útlöndum geti nálgast fyrirlestra og kennsluefni á netinu. Mín reynsla af því að nota upptökur í fjarkennslu er góð og ég mæli hiklaust með þessari aðferð fyrir aðra kennara.

Enginn getur sagt að byrjunarörðugleikar séu ekki fyrir hendi. Sjálf byrjaði ég árið 2006 að nota e-Mission upptökuforritið og sé nú þegar ég skoða gamalt pósthólf að nemendur skrifuðu marga tölvupósta og kvörtuðu yfir að þeir gætu ekki skoðað upptökurnar. Smám saman fækkaði þeim umkvörtunum og Kennslumiðstöð hefur ávallt veitt mikla aðstoð þegar eitthvað kemur upp á. Nú orðið finnast varla nokkrir hnökrar í þessu ferli.

Helsti kosturinn við upptökur er að nemendur, hvort sem þeir eru skráðir í fjarnám eða missa af tíma vegna veikinda eða vinnu, geta nálgast fyrirlestrana og skoðað viðkomandi glærur á skjánum um leið og þeir hlusta á mig tala. Þeir geta stöðvað spilun og spólað til baka ef þeir misstu af einhverju (sem ekki er hægt í kennslustund, aðallega vegna þess að nemendur vilja ekki trufla kennsluna). Margir nemendur mínir sem mættu sjálfir í kennslustund hafa spilað fyrirlestra fyrir prófin til þess

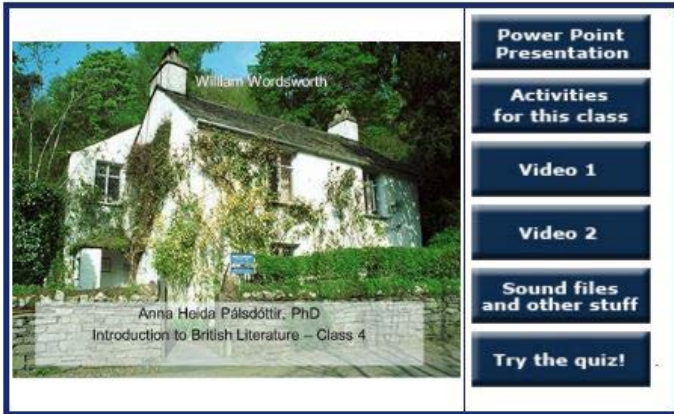
að rifja upp efni sem var fjallað um fyrir jafnvel tveimur eða þremur mánuðum síðan. Þá finnst þeim líka þægilegt að geta stöðvað spilun til þess að skrifa hjá sér glósur.

Ókostirnir eru fáir. Í gegnum árin hafa fjarnemar haft áhyggjur af því að missa af einhverju sem ég segi við staðnema og þá aðallega upplýsingar vegna prófa. Þess vegna svara ég ekki spurningum frá þeim nemendum sem eru á staðnum fyrr en ég er búin að setja upptökuna í gang; ég bið þá vinsamlegast að biðna snöggvast og þeir hafa tekið því vel – þar sem þeir sjálfir vilja kannski reiða sig á upptökur ef þeir missa af tíma. Ég þarf alltaf að hafa í huga jafnræði milli fjarnema og staðnema og þess vegna endurtek ég spurningu frá nemanda sem spyr að einhverju í miðri kennslustund. Ég hef reyndar prófað að rétta nemanda hljóðnemann en það kemur engum kennara á óvart að þetta er góð leið til þess að þagga niður í nemandanum: fáir vilja tala í míkrofón, hvað þá á öðru tungumáli en sínu.

Anna Heiða Pálsdóttir.

Skjáskot af Moodle-síðu námskeiðs Önnu Heiðu í „Breskum bókmenntum I“ sem nefnt er í greininni. Tenglarnir á upptökur fyrir og eftir hlé vísa á Panopto-möppuna.

Einstaka sinnum hefur upptaka misheppnast. Þá er gott að eiga í handraðanum upptöku úr tíma um sama efni frá síðasta ári og það er lítið mál að flytja hana yfir í möppu núverandi misseris á stjórnborði Panopto. Sömu aðferð nota ég ef tími fellur niður af einhverjum ástæðum: ef ég er veik, á ferðalagi, eða óveður geisar úti. Þessi kostur eykur frelsi kennara sem þurfa t.d. að sækja ráðstefnu erlendis en vilja ekki að nemendur missi af kennslu þeirrar viku.

Ég gæti þess ávallt að mæta a.m.k. 5-7 mínútum áður en kennslustund hefst til þess að opna glærur, vefsíður og upptökuforritið Panopto, þannig að kennslustundin hefjist nákvæmlega á réttum tíma og nemendur þurfi ekki að biða óþolinmóðir eftir því að uppsetningu ljúki. Þess vegna kemur sér illa ef kennari sem er að ljúka kennslustund í sömu stofu hættir ekki á réttum tíma og því er ósk minni hér með komið á framfæri til þeirra. Í stað þess að hafa eingöngu dagsetninguna í reitnum sem er breytilegur, gef ég fyrirlestrinum númer og nafn, t.d. „5 William Wordsworth – before the break.“ Seinni hluti nafnsins kemur til vegna þess að ég byrja nýja upptöku eftir hlé. Ástæða þess er sú að ef til vill misheppnast eitthvað í upptökunni og þá er alla vega helmingur kennslunnar kominn á myndband.

Þegar ég byrjaði að nota upptökur var það eingöngu fyrir námskeið sem boðið var upp á í fjarnámi. Í sumum námskeiðum hef ég haft tæplega 200 nemendur og fjarnámið hefur gengið vel. Á síðustu árum hef ég farið að nýta upptökukerfið í smærri námskeiðum og jafnvel í fámennum námskeiðum á meistarastigi, til að gefa nemendum tækifæri til þess að njóta kennslustunda sem þeir missa af vegna veikinda eða ferðalaga. Að síðustu má nefna þann kost að húsnæði Háskóla Íslands nýtist betur þegar hluti nemenda tekur þátt í námskeiði á öðrum stað innanlands eða utan, enda hef ég þurft minni kennslustofu á fjölmennum námskeiðum með notkun upptökutækninnar.

Fjarfundakerfi Háskóla Íslands

Grettir Sigurjónsson, tæknistjóri.

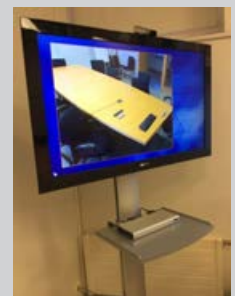
Þegar opinberu háskólarnir hófu samstarf með hagræðingu, samkeyrslu og fleira í huga var ákveðið að kaupa fjarfundabúnað og fjarfundabrú til að spara bæði tíma og fjármuni. Þessi búnaður, auk netþjóns, sér um að tengja saman alla í HÍ, LBHÍ, á Hólum og við HA. Brúin og búnaðurinn voru og eru mikið notuð af starfsfólki þessara skóla þegar kemur að fundum um sameiginleg málefni og kennslu á milli skólanna. Megnið af allri fjarkennslu milli HA og HÍ og til símenntunarmiðstöðva er í gegnum fjarfundabúnað og þá með fjarfundabúnaði.

Mynd af fundarherbergi á Neshaga.

Fjarfundabúnað Háskóla Íslands er að finna á sex stöðvum sem eru Háskólatorg, Ht-303, Oddi 027 (í kjallaranum), E-205 Stakkahlíð, tvær eru á Neshaga hjá Reiknistofnun og ein er færanleg. Stöðvarnar eru frá Polycom og eru allar nýjar utan þær tvær sem er að finna á Neshaga. Á þessum nýju stöðvum er hægt að vera á venjulegum fjarfundum með því að tengjast brúnni en einnig hægt að halda Skype for business fund og nota Zoom, fjarfundakerfi sem verið er að prófa.

Til viðbótar við þennan fjarfundabúnað hafa starfsmenn einnig nýtt sér Skype og Skype for business en þetta eru forrit sem geta ekki tengst öðrum kerfum nema Skype for business sem tengja má við nýja fjarfundabúnaðinn. Á háskólasvæðinu er Skype langmest notað þegar kennari eða gestakennari er ekki á staðnum og ekki í fjarfundabúnaði. Einnig hefur aukist til mikilla muna að nemendur séu heima hjá sér í hópverkefnum utan skólatíma og noti Skype til samskipta.

Fundarherbergi E205 í Stakkahlíð.

Með kröfum nemenda um upptökur á fyrirlestrum, auknu samstarfi við sérfræðinga innanlands sem erlendis og þörf fyrir að spara bæði tíma og ferðakostnað er fjarfundabúnaður mikilvægur kostur. Starfsmenn Kennslumiðstöðvar veita kennurum og öðru starfsfólki aðstoð við að nota búnaðinn.

UPPTÖKUR Í TÍMUM

Upptökur óheimilar!

Hjalti Hugason, prófessor, Guðfræði- og trúarbragðafræðideild

Kennslumiðstöð hefur farið þess á leit að ég skýri þá samþykkt Guðfræði- og trúarbragðafræðideildar að banna upptökur í kennslustundum. Samþykktin á vel að merkja aðeins við um upptökur stúdenta sjálfra og á henni er ein veigamikil undantekning. Gegn vottorði frá námsráðgjafa er einstökum stúdentum heimilt að taka upp fyrirlestra en þá aðeins til einkanota.

Margs konar reynsla

Í deildinni er ýmiss konar reynsla af hljóðupptökum. Sjálfur þvældist ég fyrir mörgum árum inn í verkefni sem sótt var af töluverðu harðfylgi af miðlægri stofnun í skólanum. Hugmyndin að baki því var að fyrirlestrar kennara skyldu hljóðritaðir, stúdentar skiptast á um að slá þá inn og kennari loks yfirfara textann og fínþússa. Þannig var talið að til yrði útgáfuhæft kennsluefni jafnvel kennslubók í greininni. Að tilrauninni lokinni sannfærðist ég um að þarna hefði miklum tíma verið varið til ónýtis og á ég þá frekar við tíma stúdentanna en minn eiginn! Hefði ég ætlað mér að skrifa kennslubók var þetta sýnilega torfær fjallabaksleið. Fljótlegra hefði verið að rita bókina með hefðbundnum hætti. Hljóðritaður fyrirlestur er ekki markvisst skref við að semja birtingarhæfan texta.

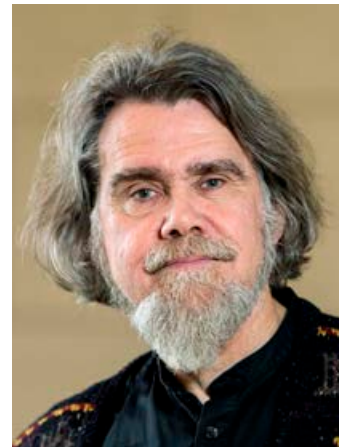
Þá var algengt um skeið að nokkur hópur stúdenta bað í upphafi misseris um heimild að taka upp fyrirlestra sem almennt var leyft. Að svo búnu sömdu þeir við samnemendur um að annast upptökurnar en hurfu sjálfir úr námskeiðunum þar til leið að prófi. Oft varð óánægju vart meðal þeirra sem sátu uppi með tækjavörsluna meðan eigendurnir öfluðu tekna eða unnu sér á annan hátt í haginn.

Loks munu upptökur úr tímum hafa verið notaðar sem atriði á árshátíð guðfræðinema og var víst ekki öllum skemmt! Ekkert af þessu réð þó úrslitum þegar lokað var fyrir óheftar upptökur í tímum.

Skref í átt að fjarkennslu

Hér hefur aðeins verið rætt um hljóðupptökur stúdenta. Deildin hefur þó rætt upptökum í víðtækara samhengi og þá bæði sem hljóð- og myndupptökur í kennslustundum og á vegum kennara eða deildarinnar sjálfra. Sú skoðun hefur

hingað til verið ríkjandi að slíkar upptökur og birting þeirra á netinu væru einar og sér ekki frjóar. Bæri þá fremur að taka upp vandaða, skipulega fjarkennslu þar sem upptökur væru aðeins hluti af fjölbreyttari aðferðum og úrræðum við nám og kennslu. Í því efni telur deildin sig aftur á móti standa frammi fyrir stórrí menntapólitískri ákvörðun.

Hjalti Hugason.

Allir vita að fjarnemar búa ekki upp til hópa úti í hinum dreifðu byggðum landsins heldur er verulegan hluta þeirra að finna á Stór-Reykjavíkursvæðinu. Stúdentarnir sem fjárfestu í diktafónum hér á árum áður mundu velja fjarkennslu í dag væri hún í boði og við það er að sjálfsögðu ekkert að athuga. Með því væru þeir t.d. ekki að böggja samstúdentana eins og um árið.

Það er hins vegar svo að námskeið í Guðfræði- og trúarbragðafræðideild eru öll afar fámenn. Ef þriðjungur — þó ekki væri nema fjórðungur — stúdenta veldi að stunda fjarnám væri grundvelli fljótt kippt undan staðbundnu námi. Sú staða gæti jafnvel komið upp að ekki væri mögulegt að stunda nám og kennslu í guðfræði og trúarbragðafræðum hér á landi í hefðbundnu háskólaumhverfi, þ. e. í samfélagi stúdenta og kennara í rauntíma. Við, núverandi kennarar deildarinnar, hikum við að taka þetta skref. Guðfræði hefur í 2000 ár orðið til í samræðu og samfélagi — auðvitað getur guðfræði orðið til í „cyber“-samfélagi. Enn erum við þó ekki reiðubúin til að flytja alfarið þangað.

Huglæg viðfangsefni

Viðfangsefni guðfræði og trúarbragðafræða eru huglægari en viðfangsefni flestra annarra fræðigreina. Auk þess ganga mörg viðfangsefni oft nærri þeim sem eru óvön að ræða trúar- og siðferðileg álitamál á gagnrýninn máta. Af þeim sökum er það hæfniviðmið í flestum ef ekki öllum námskeiðum deildarinnar „[...]“ að stúdentar öðlist þjálfun í að ræða guðfræðileg,

trúarleg og siðferðileg álitamál af sanngirni og sýni viðhorfum annarra skilning og virðingu.“ Þetta verður að hafa í huga þegar vega skal og meta upptökur í tímum í deildinni.

Ég reikna ekki með að kennarar deildarinnar bjóði upp á neitt í tímum sem ekki þolir óheftar upptökur og útsendingar. Reynslan sýnir á hinn bóginn að malandi upptökutæki hefur áhrif á virkni stúdenta í tímum. Með auknum upptökum óttumst við að umræðurnar gryninst og þrengist og þoki að meira eða minna leyti fyrir fyrirlestur og öðrum einræðum kennara. Það eru svo kennsluhættir sem ekki eru hátt skrifaðir nú um stundir.

Upptökur í framtíðinni

Samþykkt Guðfræði- og trúarbragðafræðideildar um upptökur er ekki hoggin í stein eins og boðorðin forðum og skammt kann að vera í að stefnubreyting verði. Við munum þó líklega ekki taka að útskrifa diktafón-guðfræðinga eins og brögð voru að um árið. Áður en við tökum upp fjarkennslu verður stúdentum líklega að fjölga nægilega til að staðnámið gufi ekki upp — eða fækka enn frekar þannig að fjarkennsla verði eina úrræðið. Skammt kann þó að vera í að vendikennsla hefjist við deildina með tilheyrandi upptökum. Þá vakna spurningar á borð við hvernig þær verði best notaðar, varðveittar og gerðar aðgengilegar.

Að vera eða ekki vera ... á staðnum

Arnar Eggert Thoroddsen, aðjúnkt við Félags- og mannvísindadeild HÍ

Þegar ég stíkaði um ganga Háskóla Íslands seint á síðasta árpúsundi hugsandi um sjónvarpsþáttinn Friends, pitsur og jú, námið nema hvað, voru engar græjur í gangi til að taka upp tíma. A.m.k. ekki skólamegin. Hey, internetið var varla komið inn í skólann á þessum árum! Talandi um hraðvirkar tæknibreytingar. Ég man t.d. vel eftir því þegar ég sendi minn fyrsta tölvupóst, gónandi á græna stafi á svörtum skjá, notandi eitthvað sem kallaðist Telnet og svo ferðaðist maður um spánýtt internetið á Netscape-vafrafrum.

Við þessar fornaldarlegu aðstæður, en manni finnst óneitanlega eins og þetta hafi verið fyrir nokkrum mannsöldrum, varð maður að gjöra svo vel að mæta í tímana, ætlaði maður að bergja af þekkingarbrunni misviturra fyrirlesara. En þá, eins og nú, bjargaði fólk sér samt ef það átti ekki heimangengt. Stundum fékk maður glósur lánaðar frá félaga, handritaðar að sjálfsögðu, og sumir fengu fyrir náð og miskunn að leggja diktafóna upp að púltinu. En það var engin stefna í gangi, ekkert fast í skorðum með þessi mál.

Þegar ég tók við umsjón grunnskólans í fjölmiðlafræðinni nú í haust voru tímaupptökur eitt af því sem ég þurfti að setja mig inn í. Ég hafði á afar meðvitaðan hátt reynt að rýna framhjá póstum sem töluðu um Panopto-upptökukerfið, lagði mig í líma við að flækja ekki líf mitt að óþörfu en loks kom að því að ég var kominn upp að vegg. Það er nefnilega nauðsynlegt að taka upp eitt af námskeiðunum sem ég kenni, vegna fjarnema, og ljúfur samkennari minn setti mig inn í mál; hvernig ætti að kveikja á hljóðnemanum, haka í þetta en ekki hitt o.s.frv. Og auðvitað var þetta lítið mál.

Gott og vel. Og frábært! Í tímum ryður kennarinn út úr sér fróðleik, oft koma upp áhugaverðar spurningar og góðar umræður fara í gang. Ef hlutverk háskóla er að safna fróðleik skipulega og gera hann

Arnar Eggert Thoroddsen.

aðgengilegan er upptaka á tímum sem himnasending. Og gerir hluti sem áður voru óhugsandi mögulega, t.d. að nemendur búsettir í París geti tekið þátt í námskeiðum með fullnægjandi hætti. Ég viðurkenni að ég þældi frekar lítið í þessu framan af, tók bara tímann samviskusamlega upp, en um mitt misseri hef ég fengið viðgjöf frá nemendum hvað þetta varðar. Einn þeirra lýsti t.a.m. notalegheitunum við það að hlusta á fyrirlesturinn í þægindum stofunnar heima hjá sér og mér fannst ekki leiðinlegt að fá hrós fyrir fyrirlesturana — alla leið frá París!

En eins og með flesta hluti, þá eru þessar upptökur tvíeggjað sverð. Og „gullið“, eins og ég kalla það í þessu samhengi, er að mæta í tímann í líkamlegu formi. Kennari og hópur nemenda inni í stofu, í rauntíma, hrindir venjulega af stað (ef vel tekst til!) flæði og hugmyndum og fróðleikurinn sprettur upp einmitt vegna þessa umhverfis. Ef ég væri einn inni í stofunni, talandi við vegginn, er það bókað að fræðin yrðu ansi aum. Þannig að, já, það er mikill akkur í upptökunum en allt snýst þetta í andhverfu sína ef þær verða að afsökun fyrir því að mæta ekki á svæðið. Þannig getur upptakan bjargað góðum og gegnum nemenda sem á ekki heimangengt vegna ofsavæðurs t.d. en um leið stuðlað að nokkurs konar „hálf“-námi ef fólk freistast til að sleppa tímum vegna þess að það nennir ekki að leggja það á sig að mæta.

Upptökur eru kærkomin og einkar gagnleg viðbót við kennslu og þarft kennslutæki en það má aldrei verða svo að þær komi í stað „lifandi“ kennsluhátta. Ég get mælt með einhverri fræðibókinni við þig í gegnum tölvupóst eða upptöku, ekkert mál. En komdu samt frekar og sjáðu mig mæla með henni baðandi út öllum öngum, innblásinn af fræðunum, standandi í meters fjarlægð frá þér. Þú átt eftir að hlaupa út í bóksöluna eftir tímann!

BANNLISTI HÁSKÓLANEMANS

Kristófer Már Maronsson, formaður Stúdentaráðs og nemi við Hagfræðideild Háskóla Íslands

Háskóli Íslands er ekki fyrir alla. Jafnt aðgengi að námi er ekki til staðar. Það geta að sjálfsgöðu allir sótt um, þeir sem uppfylla ákveðnar kröfur gætu svo fengið samþykki og hafið nám. Það þýðir þó ekki að HÍ sé góður kostur fyrir alla þá einstaklinga.

Fyrir hvern er háskólanám?

Háskóli Íslands býður í flestum fögum upp á hið gamla góða fyrirlestraform þar sem nemendur sitja og hlusta á kennarann, með stuttum kaffipásam inn á milli. Til þess að njóta fræðslu kennara þarf því að mæta á fyrirfram ákveðinn stað, sitja í sæti, taka mjög vel eftir, halda sér vakandi og sjúga í sig fræðin án þess að truflast í eina sekúndu. Fyrir hverja er svona háskólanám? Í stuttu máli mætti segja að það væri fyrir ofurheilbrigða, barnlausa einstaklinga búsetta á höfuðborgarsvæðinu, sem skara ekki fram úr í þróttum eða þurfa ekki að vinna fyrir sér á venjulegum dagvinnutíma. Fyrir þessa nemendur má samt ekkert bregða út af, strætó má ekki klikka, flensa má ekki ganga yfir landið, jarðarfari mega ekki vera á skólatíma, árekstrar í stundatöflu mega ekki eiga sér stað eða hvað svo sem gæti mögulega komið í veg fyrir að þú mætir í fyrirlestur. Því fleiri fyrirlesturum sem þú missir af, því erfiðara er að læra efnið og meiri líkur á að eitthvað fari úrskeiðis.

Hverja útilokar þetta kennslufyrirkomulag?

Fólk með sjúkdóma sem á svipstundu geta komið því kylliflötu í rúmið í einhvern tíma ætti ekki að fara í háskólann. Foreldrar ættu bara að sleppa þessu. Fólk af landsbyggðinni ætti ekkert að stunda nám við HÍ, afreksíþróttafólk sem ferðast út fyrir landsteinana fyrir Íslands hönd ætti frekar að fara í háskóla að ferlinum loknum. Svona mætti áfram telja, hvergi er gert ráð fyrir að háskólaneminn tilheyri einhverjum þessara hópa. Viljum við senda slíkan bannlista sem skilaboð út til samfélagsins?

Upptaka fyrirlestra er stórt skref í átt að því að fjarlægja þessar hindranir. Búnaðurinn er að mestu leyti til staðar í Háskólanum, en Panopto kerfið er í öllum kennslustofum með tölvu. Upptökur fyrirlestra eru vel þekktar í mörgum af fremstu háskólum heims. Fyrirlesturinn er tekinn upp og nemendur geta nálgast hann á netinu þrátt fyrir að geta ekki setið hann á tilsettum tíma. Sjálfur hef ég mikið notað opnar upptökur frá MIT í mínu námi, því það er erfitt að vera á

tveimur stöðum á sama tíma. Tæknin er til staðar og með henni getum við stigið stórt skref í átt að því að bjóða upp á nám fyrir alla í Háskóla Íslands. Sumir kennarar nota búnaðinn óspart og eiga þeir mikið hrós skilið fyrir það. Áhrifin eru víðtækari en margir gera sér grein fyrir.

Jákvæð áhrif upptöku

Ytri áhrif er hugtak sem notað er í hagfræði. Ytri áhrif verða þegar hagrænt atferli hefur í för með sér ávinning eða kostnað fyrir þriðja aðila án þess að sá aðili hafi valið að hljóta ávinninginn eða kostnaðinn. Jákvæð ytri áhrif veita því þriðja aðila ávinning en neikvæð ytri áhrif valda þriðja aðila kostnaði.

Margir nemendur mæta í fyrirlestra einungis til að mæta, en valda neikvæðum ytri áhrifum með því að trufla aðra, t.d. með því að tala við sessunaut í tíma en það getur haft áhrif á einstaklinga nálægt þeim sem reyna að fylgjast með. Aðrir mæta í tíma vel undirbúnir og spyrja kennarann spurninga sem hann svo svarar og allir sem hlusta fræðast meira um efnið. Þetta er dæmi um jákvæð ytri áhrif. Frekari upptaka fyrirlestra hefði það í för með sér að meiri líkur en minni væru á því að vel undirbúnir nemendur myndu mæta í fyrirlestrana og því yrði aukinn ávinningur af kennslustundinni fyrir þá nema, en einnig þá sem myndu horfa á fyrirlesturinn á netinu sem leiddi af sér meiri fræðslu og tímasparnað. Formið myndi einnig henta þeim vel sem þyrftu að rifja upp efni fyrir fyrirlestra eða skerpa á ákveðnu efni námskeiðsins.

Virgari nemendur

Með upptöku fyrirlestra yrðu margar hindranir úr sögunni, til dæmis þær sem skapast hafa við að vera heima með veikt barn, búa á landsbyggðinni eða fá flensu. Áhrifin myndu að öllu jöfnu einnig skila sér í lægra brottfalli og hæfari útskriftarnemum auk þess sem aukinn möguleiki yrði á að stunda fjarnám við Háskóla Íslands.

Á dögnum var því haldið fram að svefnleysi væru hinar nýju reykingar. Sá sem lendir í andvökunótt þyrfti ekki að

Kristófer Már Maronsson.

stressa sig á því að vakna um morguninn, hann gæti gengið að því vísu að fyrirlesturinn kæmi hvort sem er á netið. Minni umferð yrði á morgnana því svokallaðar B-manneskjur gætu lært þegar þær eru best fyrirallaðar til að læra. Þannig má færa rök fyrir því að upptaka fyrirlestra sé bæði umhverfissvænni en núverandi form og stuðli að betri lýðheilsu nemenda.

Markmiðið er þó alls ekki að draga úr mætingu nemenda í fyrirlestra. Rannsóknir sýna ekki fylgni milli þess að fyrirlestrar séu teknir upp og að nemendur mæti síður. Þvert á móti, rannsóknir sýna fram á að nemendur hafa ekki jafn miklar áhyggjur af því að glósa í tíma og fylgjast betur með — vegna þess að þeir hafa ekki áhyggjur af því að muna ekki hvað var að gerast, þar sem alltaf er hægt að nálgast það seinna. Það veldur því að nemendur spyrja frekar, þeir taka miklu virkari þátt í kennslustundinni.

Framtíðin bíður

Skólakerfið gerir ráð fyrir því að fólk passi inn í fyrirfram ákveðinn ramma, en raunin er sú að fáir vilja lifa innan ramma. Við þurfum því að bæta kerfið og fjarlægja rammann. Upptaka fyrirlestra er jafnréttismál, umhverfismál og lýðheilsuátt. Samfélagið í heild myndi hagnast af því fyrirkomulagi. Ég hvet alla kennara til þess að kynna sér Panopto kerfið og byrja að nota það, hvort sem að aðgangur er að myndavél eða ekki. Ég er viss um að Kennslumiðstöð er tilbúin að hjálpa kennurum. Það er aldrei of seint að taka skrefið inn í framtíðina, hún bíður eftir þeim.

Kennslunefnd Félagsvísindasviðs

Silja Bára Ómarsdóttir, aðjúnt við Stjórn málafræðideild

Kennslunefnd Félagsvísindasviðs skólaárið 2015-2016 fundaði að meðaltali einu sinni í mánuði. Nefndin er skipuð einum fulltrúa hvers deildar á sviðinu og fulltrúa nemenda. Í henni sátu Silja Bára Ómarsdóttir, fulltrúi Stjórn málafræðideildar og formaður nefndarinnar, Kristjana Stella Blöndal, fulltrúi Félags- og mannvísindadeildar sem var varaformaður. Meðan Stella var í rannsóknarleyfi leysti Terry Gunnell hana af. Gunnar Óskarsson var fulltrúi Viðskiptafræðideildar, Helgi Tómasson fulltrúi Hagfræðideildar, Hervör Alma Árnadóttir var fulltrúi Félagsráðgjafardeildar og Björg Thorarensen var fulltrúi Lagadeildar. Sigrún Harðardóttir og Viðar Pálsson varamenn þeirra tveggja síðastnefndu tóku einnig virkan þátt í starfinu. Fulltrúi nemenda var Jana Eir Víglundsdóttir, nemi í stjórn málafræði og með nefndinni starfaði Kolbrún Eggertsdóttir, kennslustjóri Félagsvísindasviðs.

Silja Bára Ómarsdóttir.

Nefndin tók ýmis mál til umræðu, m.a. að samræma vinnuálag í námskeiðum og verkferla við leiðsögn lokaverkefna. Bæði þessi verkefni eru enn í vinnslu. Verkferill var mótaður um það hvernig bregðast skuli við er grunur vaknar um brot á reglum um meðferð heimilda. Hann hefur verið kynntur á Turnitin námskeiði. Fræðsluáætlun Félagsvísindasviðs lagði nokkra áherslu á kennslumál, m.a. með kynningu á nýjungum í upplýsingatækni í kennslu, umræðu um námsmat og notkun Turnitin. Kennurum var kennt að vinna með aðstoðarkennurum, og námskeið haldin fyrir aðstoðarkennarana sjálfa. Að lokum var þróað námskeið sem á að kenna á sviðinu til að aðstoða nemendur sem eru að ljúka námi. Námskeiðið „Skrefin í átt að vinnumarkaði – starfsþróun og stjórnun starfsferils“ var samþykkt og verður haldið í fyrsta skipti í vetur.

Að auki hefur kennslunefnd sinnt reglulegum verkefnum, brugðist við beiðnum frá Kennslumálanefnd og stjórn sviðsins, m.a. með athugasemdum um stefnu HÍ, málstefnu og stefnu í alþjóðamálum.

„Ég er hætt að vera stressuð fyrir að byrja í þessum skóla. Það eru allir á sama stað.“

MÓTTAKA NÝNEMA VIÐ MENNTAVÍSINDASVIÐ HÍ

Ása Helga Ragnarsdóttir og Jakob Frímann Þorsteinsson, aðjúnktar við Menntavísindasvið HÍ

Einn liður í markvissri vinnu með nemendahóp í upphafi náms er hópefli en í því felst að styrkja hópa í félagslegum samskiptum, efla félagsfærni einstaklinga, hvetja til frumkvæðis, stuðla að sjálfsrýni og skapa hópvitund. Að hefja nám í háskóla felur í sér að byrja í nýjum hópi. Hópurinn er samansettur af ólíkum einstaklingum með fjölbreyttar væntingar og ólík áform. Að mati greinarhöfunda þurfa háskólakennarar að huga betur að þeim öflum sem eru til staðar í hópum og hvernig við vinnum með þau öfl í kennslu innan Háskóla Íslands. Í þessari grein er ætlunin að ræða hvernig hægt er að vinna markvisst með nemendahóp við móttöku nýnema, hvaða þáttum er mikilvægt að taka á í því ferli og hvernig hópefli getur stutt nemendur og háskólakennara í starfi. Í fyrri hluta greinarinnar er fjallað um mikilvægi hópeflis og tengslamyndunar í námi og sagt frá breytingum á móttöku nýnema í Kennaradeild. Í síðari hluta greinarinnar er fjallað um áherslur innan tólmstunda- og félagsmálafræði á hópefli, um nýnemaferð og aukinn stuðning við nýnema með tilkomu ráðgjafa úr hópi kennara (e. academic advisors).

Að vera fær um að vinna vel í hópi er forsenda þess að ná árangri í nánast öllu (Dubrin, 2004). Vitað er að nám er að stórum hluta félagslegt og nemendahópurinn hefur mikla þýðingu fyrir nám og þroska þeirra sem honum tilheyra (Wurdinger, 2005). Þegar nemar byrja í háskóla ganga þeir inn í félagslega veröld sem hefur sterk áhrif á líf þeirra og þar með talið nám. Þessi félagslega veröld samanstendur af fjölbreyttum hópum nemenda af ýmsum gerðum t.d. lærdómshópar, verkefnahópar eða vinahópar.

Innan hópa eru að verki fjölbreyttir kraftar og þegar fjallað er um hegðun hópa og einstaklinga innan þeirra er talað um aflfræði hópa (e. group dynamics) (Haukur Ingi Jónasson og Helgi Þór Ingason, 2012). Innan Menntavísindasviðs er ákveðin vinna í gangi þar sem með ýmsum hætti er reynt að vinna með hópinn í heild og skapa ákveðið andrúmsloft.

Hópefli á nýnemadegi í Kennaradeild

Haustið 2016 var ákveðið að taka á móti nýnemum í Kennaradeild með öðrum hætti en gert hafði verið fram að því. Stofnaður var undirbúningshópur sem útbjó áætlun

Ása Helga Ragnarsdóttir.

um hvernig standa skyldi að málum. Í hópnum voru Ása Helga Ragnarsdóttir og Ingibjörg Frímansdóttir, báðar frá Kennaradeild og Jakob Frímann Þorsteinsson sem unnið hefur lengi að móttöku nýnema í tómstunda- og félagsmálafræði.

Ákveðið var að taka á móti nýnemum í Kennaradeild með fjölbreyttu hópefli með það í huga að stuðla að samkennd og samvinnu nemenda. Á fyrsta degi sínum í skólanum mæta nemendur á námskeiðið *Talað mál og ritað* sem er í umsjón Ingibjargar Frímansdóttur. Ákveðið var að flétta hópeflið inn í námskeiðið. Ása Helga og Jakob sáu um hópeflið og fengu í lið með sér eldri nemendur sem hjálpuðu til við að undirbúa og framkvæma. Að virkja eldri nemendur getur gefið góða raun því þeir eru oft útsjónarsamir um leið og þeir fá tækifæri til að taka þátt í verkefni sem reynir m.a. á leiðtogafærni, stjórnun og skipulagningu. Það getur verið afar gefandi að vinna með nemendum að verkefnum sem þessum, þeir koma oft auga á nýjar, ólíkar leiðir, stökkva á breytingar og skapa oft en ekki geislandi leikgleði meðal þátttakenda. Ennfremur má nefna að með því að virkja eldri nemendur eru búin til námstækifæri fyrir þá með þátttöku í undirbúningi og framkvæmd á hópefli. Ása Helga og Jakob höfðu það að leiðarljósi að efla hópkennd meðal nemenda sem eru að hefja nám, leggja grunn að góðu samstarfi og styrkja sjálfsmynd þeirra. Markmiðið með hópeflinu var að nemendur upplifðu sig strax sem hluta af hópnum og með æfingunum var leitast við að skapa traust og samkennd.

Fólk sem er að hefja nám við Kennaradeild er á öllum aldri, ungir sem aldnir. Það er mikilvægt að brúa það bil og búa til aðstæður þar sem allir eiga samleið.

Jakob Frímann Þorsteinsson.

Til að gefa smá innsýn í hópefli á nýnemadeginum eru hér brot úr dagskránni.

- *Teknar myndir af hverjum nemanda og hengdar upp í matsalnum.*
- *Allir boðnir velkomnir, stutt spjall og nokkrir hópeflisleikir.*
- *Nýnemum skipt í 10-15 manna hópa þar sem eldri nemendur leiddu skipulagt hópefli byggt á æfingum og leikjum m.a. nafnaleikjum, væntingakönnun, þrautalausnum og samvinnuleikjum.*
- *Gengið niður að Kjarvalsstöðum þar sem allir hóparnir hittust og unnu saman. Farið var í leiki og æfingar þar sem unnið var með áhugamál nemenda, tengslamyndun og væntingar til vetrarins.*
- *Enduðum daginn með táknrænum hætti þar sem send voru skilaboð með „skutlu“ inn í hópinn.*

Hugmyndin að hópeflisdeginum er ekki ný af nálinni í Kennaradeild, í raun er verið að byggja á vinnu sem Gunnar Árnason sálfræðingur og fleiri stóðu fyrir þegar tekið var á móti nýnemum í upphafi skólaárs í Kennaraháskóla Íslands. Þá stóð hópeflisdagskrá yfir í eina viku. Hugmynd Ásu Helgu og Jakobs er að bæta við dögum í hópefli smátt og smátt eftir því sem aðstæður leyfa, einn dagur á ári gæti til dæmis verið álitlegur kostur. Sumar deildir innan háskólans taka á móti nemendum með hópefli, vonandi fylgja fleiri deildir í kjölfarið sem hafa augastað á að taka á móti nemendum sínum á svipuðum nótum.

Áherslur innan tómstunda- og félagsmálafræðibrautar

Allt frá upphafi náms í tómstunda- og félagsmálafræði hefur verið lögð rík áhersla á móttöku nýrra nemenda og að vinna markvisst með nemendahópinn með reynslumiðuðum hætti ▶

(e. experiential learning) (Jakob F. Þorsteinsson, 2014). Kennararnir hafa leitast við að vinna með þá krafta sem búa í nemendahópum og skapa um leið þroskandi umhverfi. Kennarar hafa verið meðvitaðir um að ekki dugir einungis að „predika“ um kenningar Sjölund, Tuckman og annarra fræðimanna heldur sé þörf á að „praktisera“ þær með hópnum. Hópurinn sé í raun lifandi „tilraunastöð“ í hópafraedum. Móttaka nýrra nemenda þarf að taka á mörgum þáttum og í tómsunda- og félagsmálafræði hefur verið unnið að eftirfarandi þáttum:

- *Kynna nánasta námsumhverfi og þá lykilstarfsmenn sem tengjast námi nemenda.*
- *Að nemendur kynnist samnemendum.*
- *Ræða um það öryggi og þá óvissu sem fylgir því að byrja í námi.*

Nýnemadagur 2016

Svanhildur Tekla Bryngeirsdóttir, nemi við Menntavísindasvið Háskóla Íslands

„Hvar á ég að setjast og ætti ég að þora að tala við einhvern sem ég þekki ekki?“ hljómuðu orðin sem bergmáluðu í höfði mínu þegar fólk byrjaði að streyma inn í Stakkahlíð. Fyrsti skóladagurinn sem háskólanemi hafði loksins runnið upp og ég mætti kvíðin en full eftirvæntingar til leiks á nýnemadaginn á Menntavísindasviði. Þar tóku kennarar, nemendur og annað starfsfólk á móti nýnemum opnum örmum og gáfu tóninn fyrir komandi ár. Inni í fyrirlestrasal sátu nemendur á við og dreif um bekkina og forðuðust augnsamband við aðra viðstadda eins og ókunnugu fólk er eiginlegt.

Dagskráin hófst á hefðbundinni kynningu en fljótlega var brotið upp úr formlegheitunum og haldið út í sólina á Klambratúni. Á grænu grasi var farið í ýmsa leiki og ég átti í vandræðum með að muna öll nöfn samnemenda minna sem ég hafði lært. Þarna hafði ég, strax á fyrsta degi sem kennaranemi, lært helling af leikjum til hópeflingar sem ég hef nýtt nú þegar í starfi. Í lok dags stóðum við í hring eins og gamlir vinir og bjuggum til skutlur. Inn í þær skrifðum við væntingar okkar og áheiti fyrir komandi skólaár. Á heiðskírum himni svifu skutlur í öllum regnbogans litum eins og paradísarfuglar í regnskógi. Þegar ég mætti í skólann morguninn eftir vissi ég ekki ennþá hvar ég ætti að setjast. Nú var það vegna þess að ég vildi helst sitja við hliðina á öllum.

- *Ræða um væntingar nemenda til námsins, hvers annars og kröfur skólans.*
- *Auka samkennd og samloðun í hópnum.*
- *Skapa ígrundandi andrúmsloft sem styður við nám og þroska nemenda.*
- *Að skapa styðjandi umhverfi til náms og þroska.*
- *Að njóta þess að vera til og hafa gaman.*

Litið er á móttöku nýnema sem heildstætt ferli. Markmiðið er að skapa öruggt og styðjandi námsumhverfi þar sem rými er fyrir alla. Í fyrstu vikunni er almenn móttaka, kynning á náminu, námskröfum, húsinu sjálfu og þeirri stoðþjónustu sem í boði er. Farið er í nafnaleiki og ólíkar hópeflisæfingar. Þegar nokkrar vikur eru liðnar af fyrsta misseri er farið með alla nýnema í ferðalag út fyrir bæinn þar sem dvalið er saman í rúman sólarhring. Haustið 2016 var farið í Kaldársel en nokkur ár þar á undan var farið að Úlfjótavatni. Markmið nýnemaferðarinnar er að:

- *Læra nöfnin hvert á öðru, kynnst og auka þekkingu hópsins á sjálfum sér.*
- *Auka samkennd og skapa styðjandi umhverfi til náms og þroska.*
- *Skapa viðeigandi áskoranir fyrir hópinn.*
- *Njóta þess að vera til og hafa gaman.*
- *Upplifa og læra leiðir við að fara með hóp í ferð yfir nótt.*

Nýnemaferðirnar hafa verið fastur þáttur í náminu frá upphafi og við teljum þær vera mjög mikilvægar í fjölpættum skilningi.

Það eru ýmsar vísbendingar um að markviss móttaka nýnema, fjölbreyttir kennsluhættir og að rækta samfélag nemenda í námi þeirra með ýmsum hætti hafi skapað jákvætt viðhorf nemenda til náms, og mun ríkari samfélagslega ábyrgð en almennt við Háskóla Íslands (Vanda Sigurgeirsdóttir og Jakob Frímann Þorsteinsson, 2014). Niðurstöður nýlegrar rannsóknar um ígrundun í háskólakennslu og fullorðinsfræðslu sem fulltrúar Háskóla Íslands tóku þátt í draga sterkt fram mikilvægi ígrundandi andrúmslofts (e. reflective atmosphere) við nám og skilning nemenda (Jakube, Jasiene, Taylor og Vandenbussche, 2016).

Tómsunda- og félagsmálafræði leitar áfram leiða til að þróa kennsluhætti frekar og haustið 2016 var komið á fót, að frumkvæði Kolbrúnar Pálsdóttur formanns námsbrautarinnar, hópamiððuðu mentorakerfi í tómsunda- og félagsmálafræði. Hugmyndin er sú að hver nemandi viti að hann geti leitað til tiltekens kennara (akademíks mentors) varðandi leiðsögn og stuðning. Horft er til þess sem þekkest við erlenda háskóla

Þar sem nemendur hafa slíka leiðbeinendur út námsferil sinn. Hugmyndin er að akademíski mentorinn geti stutt við nemendur með ýmsum hætti t.d.:

- *Stutt við félagslega virkni og vellíðan nemenda í háskólaumbverfinu.*
- *Gefið ráð um vinnubrögð í háskólanámi.*
- *Getur upplýst nemanda um almennar reglur Háskóla Íslands um nám og kennslu.*
- *Hjálpað nemendum að átta sig á innra skipulagi háskólans.*
- *Bent nemendum á úrræði og stuðningsþjónustu innan háskólans.*
- *Ráðlagt nemendum um möguleika á framhaldsnámi.*

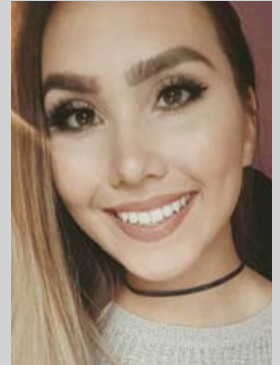
Nýnemum var skipt í um 10 manna hópa og hver kennari á námsbraut í tólmstunda- og félagsmálafræði fékk einn hóp í umsjón. Kennarinn mun fylgja hópnum næstu þrjú árin og hitta hann að jafnaði einu sinni á misseri. Mentoraverkefnið er í þróun og á eflaust eftir að breytast í ljósi reynslunnar. Það er mikilvægt fyrir háskólakennara að vera meðvitaðir um þá krafta sem eru að verki innan hópa. Hvernig er til dæmis hægt að stuðla að jákvæðri hópaþróun og aukinni samskiptaferni? Haldgóð þekking á virkni hópa er gagnleg fyrir allar fagstéttir og í starfi sem háskólakennarar gefast kjörin tækifæri til að vinna með aðferðir og kenningar í reynd. Ef vel tekst til þá skapast betra námssamfélag og vonandi öflugara fagfólk sem hefur hlotið þjálfun í að vinna í fjölbreyttum hópum.

Það er von okkar að innan Háskóla Íslands sé staðið með fjölbreyttum hætti að móttöku nýnema. Greinarhöfundar hafa áhuga á að skapa samtal um það hvernig staðið er að slíkri móttöku og vinnu með nemendahópinn í heild. Einnig erum við reiðubúin að veita deildum og námsbrautum ráðgjöf og stuðning varðandi þessi mál sé þess óskað.

Nýnemadagur 2016

Hafdís S. Lura, nemandi við Menntavísindasvið HÍ

Ég hafði miklar áhyggjur af því að byrja í skólanum og þekkja engan, vera algjörlega ein. Þegar ég kom á nýnemadag Menntavísindasviðs var ég þó ekki lengi að kynnast fullt af nýju og flottu fólki. Í fyrstu var ég svolítið treg og feimin við að taka þátt í hópeflisleikjunum vegna hræðslu við að vera kjánaleg en um leið og ég fann mitt innra barn varð allt miklu skemmtilegra. Hópstjórnarnir voru nemendur úr tólmstunda- og félagsmálafræði og þeir héldu vel utan um dagskrána sem var virkilega skemmtileg og mér leiddist aldrei.

Nýnemadagurinn breytti miklu. Mér fannst ég hafa kynnst samnemendum mínum og tilfinningin um að ég myndi vera ein alla önnina og kynnast engum hvarf. Ég trúði því að svona dagar losi mikið um kvíðahnúttinn í maganum á mörgum sem eru annaðhvort að stíga sín fyrstu skref í háskólanámi eða að skipta um nám. Maður finnur fyrir svo miklu öryggi við að fá svona hlýjar og góðar móttökur frá bæði starfsfólki og nemendum.

Heimildaskrá

- Dubrin, A. J. (2004). *Applying psychology: Individual and organizational effectiveness*. New Jersey: Pearson.
- Haukur Ingi Jónasson og Helgi Þór Ingason. (2012). *Samskiptaferni: Samskipti, hópar og teymisvinna*. Reykjavík: JPV.
- Jakube, A., Jasiene, G., Taylor, M.T. og Vandenbussche, B. (2016). *Holding the space. Facilitating reflection and inner readiness for learning*. Ghent: REFLECT.
- Jakob F. Þorsteinsson. (2014). Ný menntun í takt við kröfur samtímans: Tólmstunda- og félagsmálafræði við Háskóla Íslands. *Uppeldi og menntun*, 23(1), 99–105. <https://ojs.hi.is/uppmennt/article/view/1964/976>.
- Vanda Sigurgeirsdóttir og Jakob Frímann Þorsteinsson. (2014). Gæði og gagnsemi náms í tólmstunda- og félagsmálafræði: Rannsókn meðal brautskráðra nemenda 2005–2012. *Tímarit um menntarannsóknir*, 11, 89–109.
- Wurdinger, S. D. (2005). *Using experiential learning in the classroom: practical ideas for all educators*. Oxford: Scarecrow Education.

EFLING OG ALÚÐ – VINNA GEGN BROTTHVARFI NEMENDA Í KENNARAEILD

Halla Jónsdóttir, aðjúnkt við Menntavísindasvið Háskóla Íslands

Margar og mismunandi ástæður geta legið að baki brotthvarfi nema úr háskólanámi. Það getur verið vegna ákvörðunar nemans sjálfs t.d. vegna þess að honum líki ekki viðkomandi nám, finni sig ekki í því, eða breyttar aðstæður í persónulegu lífi. Ástæða brotthvarfs getur einnig verið sú að viðkomandi nemi standist ekki kröfur sem gerðar eru í náminu og hverfur því frá námi án þess að það sé vilji hans (sjá t.d. Hrafnhildur V. Kjartansdóttir, Kristjana Stella Blöndal og Sif Einarsdóttir, 2011). Val á námi getur því bæði tekið tíma og/eða verið kvíðvænlegt.

Að vera í vafa í nýjum aðstæðum er skiljanlegt, hvað þá heldur þegar einstaklingur stendur frammi fyrir ákvörðun sem getur haft áhrif á framtíð hans alla.

Við athugun á brotthvarfi nema úr námi er margt sem huga þarf að. Nauðsynlegt er að greina hvenær í námsferlinu er mest hætta á brotthvarfi og æskilegt að skoða ástæður þess ef sporna á gegn því. Gróf greining á brotthvarfi nema í grunnskólakennaranámi við Kennaradeild Menntavísindasviðs Háskóla Íslands sýndi að það er mest á 1. ári (einkum á 1. misseri) sem er þekkt mynstur í öðrum háskólum. Auk þess er brotthvarf nokkuð hátt eftir að nemar hafa lokið B.Ed. prófi og að lokum er hópur sem hverfur frá námi eftir að hafa lokið öllum námskeiðum í fimm ára náminu, en lýkur ekki við eða frestar meistaraverkefni sínu og fær því ekki leyfisbréf. Algengast er að nemendur taki ákvörðun um að hætta rétt fyrir eða eftir jól. Svo eru einnig nemendur sem eru skráðir í nám en byrja aldrei. Það skýrir vissan hluta brotthvarfs.

Þróunarverkefni gegn brotthvarfi

Árið 2014 sótti greinarhöfundur um styrk úr Kennslumálasjóði til að vinna gegn brotthvarfi á 1., 3. og 5. ári í Kennaradeild. Einungis fékkst hluti styrksins sem sótt var um og var ákveðið að takmarka verkefnið við brotthvarf á 1. ári.

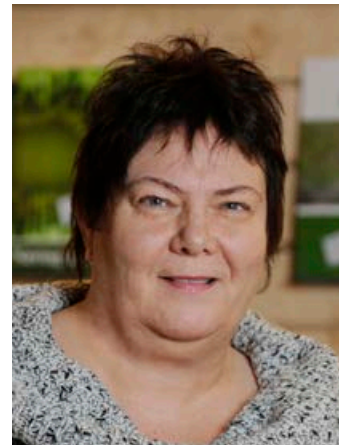
Hvatinn að umsókninni var kynning frá Stjórn málafræðideild á þeirri vinnu sem þar hafði verið skipulögð gegn brotthvarfi við deildina (sjá Viðtal við Margrétu S. Björnsdóttur, Ása Björk Stefánsdóttir, 2015). Haustið 2014 var hafist handa við að semja aðgerðaráætlun við Kennaradeild. Hugmyndin að leiðsagnarfundum var fengin að láni frá stjórn málafræðinni og reynsla þeirra nýtt en aðlöguð að námi og aðstæðum í Kennaradeild. Grunnskólakennaranám er starfsnám og hafði það veruleg áhrif á innihald og viðmið öll sem unnið er/var eftir.

Eftir eins árs tilraunaverkefni var ákvörðun tekin af deildarforseta Kennaradeildar um að verkefninu skyldi haldið áfram á kostnað deildarinnar.

Verkefni um brotthvarf

Fyrsta haustið var gerð tilraun til að fara af stað með aðgerðaáætlunina um leið og verið var að þróa hana. Þá komu í ljós nokkrir vankantar, enda mikil vinna sem fólst í því að búa til áætlunina og finna leiðir sem hentuðu fyrir Kennaradeild. Ég fékk Gunnar Bórk Jónasson aðjúnkt við Kennaradeild til liðs við mig þegar í upphafi. Hann er kennari á inngangsnámskeiði námsins, auk þess sem hann er kennari á vettvangi grunnskólans. Seinna árið bættist Margrét S. Björnsdóttir í hópinn, en hún er einnig aðjúnkt við Kennaradeild, með reynslu úr grunnskólakennslu og kennir í inngangsnámskeiði á 1. misseri.

Kennararnir þrír hittu alla nemendur á 1. misseri í hópum á svokölluðum leiðsagnarfundum sem haldnir voru tvisvar á misseri. Fyrri fundurinn var í fyrstu kennsluviku misserisins

Halla Jónsdóttir.

í svokallaðri staðlotu þar sem saman voru komnir bæði fjarnemar og staðnemar. Á fundinum var fjallað um menningu og væntingar deildar til nemenda, rannsóknir og sjónum beint að kennarastarfinu almennt. Nemendur voru hvattir til að greina eigin námsstíl og kennslustíl kennara sinna. Seinni fundurinn var í sjöttu viku í seinni staðlotu námsins. Þar var fjallað um vettvang grunnskólans, samskipti, undirbúning fyrir næsta misseri, möguleika á misseri erlendis og álag og vinnubrögð í námi.

Markmið fundanna var að flýta félagslegri og faglegru aðlögunum nemenda að deildinni og með því lágmarka óöryggi þeirra. Einnig var reynt að svara spurningum þeirra og gera þeim ljósar væntingar deildarinnar til nemenda. Kennararnir sem hittu nema á leiðsagnarfundunum kenndu nemendum allt misserið og voru því í vikulegum tengslum við þá. Auk þess buðu kennarar upp á viðtöl fyrir þá sem það vildu. Nemar komu til kennara á viðtalstímum, hringdu eða skrifuðu. Þá hittu kennarar sama hóp einu sinni á 2. misseri. Skyldumæting var á þessa leiðsagnarfundi, sem er mikilvæg forsenda þess að árangur náist.

Á fyrsta ári verkefnisins var nemendum boðið upp á eflingu sem var valfrjál. Seinna árið var eflingin flétuð inn í bekkjartíma í inngangsnámskeiði námsins og hefur því verið haldið áfram nú í haust. Þetta er efling sem annars vegar styrkir nema í stöðu sinni hér og nú (og vinnur gegn óöryggi) og hins vegar er unnið með eflingu þeirra sem fagmanna. Hér er um að ræða eflingu sem byggir á kerfinu WE (höfundar Maja Osberg, Halla Jónsdóttir o.fl.) sem hefur verið aðlöguð að þörfum kennaranema í samræmi við niðurstöður norrænnar rannsóknar um það sem kennaranemar kviðu mest varðandi kennarastarfið (Ragnhildur Bjarnadóttir, 2008). Þau atriði sem unnið var með voru persónuleg hæfni, sjálfsmynd kennara og sjálfsskilningur, félagsleg færni, hæfni til að setja sig í spor annarra, mynda tengsl, deila hugsunum, tilfinningum og þekkingu. Eflingin flýtur fyrir því að nemar komist hratt og vel inn í hópinn, eflir samvinnu, samskiptahæfni og eykur sjálfsþekkingu og sjálfstraust. Í samskiptunum er einnig verið að vinna með og styrkja samskiptadyggðirnar sem kennurum eru svo nauðsynlegar í lýðræðislegu starfi skólans. Samskiptadyggðirnar sem unnið er með eru: Virðing, hugrekki, víðsýni og samkennd.

Síðasta haust þegar verkefnið var komið vel á veg, sáu kennarar um að hafa samband við nemendur sem voru ekki virkir (mættu ekki og/eða skiluðu ekki verkefnum). Sumir þeirra komu aftur inn í námið við það. Upplýsingar fengust einnig um ástæðu þess að nemar hættu en þær reyndust vera persónulegar eða að nemendur sögðust sjá að kennarastarfið væri ekkert fyrir þá.

Af miðmisseriskönnun og kennslukönnun má glöggst sjá að nemendur kunna vel að meta þessa vinnu gegn brotthvarfi. Mikilvægt er að gera frekari rannsókn á upplifun nemenda á því að þeim sé mætt á þennan hátt í upphafi námsins.

Háskólakennarar eru í starfi sínu í tvöföldu hlutverki. Annars vegar er miðlun fræða en hins vegar eru þeir í samskiptum sínum og allri kennslu mikilvægar fyrirmyndir nemenda sinna. Að auki hafa kennaramenntendur áhrif á hvernig nemendur þeirra munu síðar mæta nemendum sínum. Þar er umhyggja mikilvæg. Leiðin sem lýst hefur verið er mikilvæg leið til þess að efla einstaklinginn, styrkja samskiptadyggðir, minnka brotthvarf og styrkja fagmennsku kennarans á vettvangi.

Haustið 2016 var sami háttur hafður á og síðasta haust, vegna þess að hann reyndist vel. Hingað til hefur verkefnið snúið að nemendum á fyrsta ári í 5 ára kennaranámi. Í náminu í Kennaradeild eru aðrir hópar sem spennandi væri að styðja og efla á álíka hátt. Hér er t.d. átt við hópa eins og nemendur sem lokið hafa BA og BS gráðum í kennslugrein grunnskólans, og hefja nám í Kennaradeild. Eitt er víst að verkefnið er komið til að vera og hugur í fólki að halda því áfram og auka ef eitthvað er.

Heimildir:

- Ása Björk Stefánsdóttir. (2015). Umbótastarf með nemendum og kennurum í Stjórn málafræðideild 2010-2015, viðtal við Margréti S. Björnsdóttur, aðjunkt við Stjórn málafræðideild HÍ. *Tímarit Kennslumiðstöðvar*, 4(1), 36–37.
- Hrafnhildur V. Kjartansdóttir, Kristjana Stella Blöndal og Sif Einarsdóttir. (2011). „Bara ef maður hefði sett meiri kraft í þetta“: Aðdragandi og afleiðingar síðbúins brotthvarfs úr háskólanámi. *Uppeldi og menntun*, 20(2), 33–51.
- Ragnhildur Bjarnadóttir. (2008). Markmið kennaranáms: Starfshæfni og fagmennska. *Tímarit um menntarannsóknir*, 5, 93–106.

Þróun endurgjafar sem leið til að styðja háskólanemendur í að bæta ritunarfærni

Sigríður Ólafsdóttir, nýdoktor á Menntavísindasviði Háskóla Íslands

Mikilvægur þáttur háskólanáms er ritun af ýmsu tagi; ritgerðir, próf, lestrardagbækur og annað. Nemendur skilgreina hugtök, leita svara við spurningum, skoða ólík sjónarhorn, tengja saman og komast að niðurstöðu. Fræðileg ritun er ferli þar sem fléttast saman hugsun og ritun, nemendur rita til að læra (Vardi, 2012). Því gefur auga leið að því meiri færni sem nemendur öðlast á þessu sviði þeim mun líklegri eru þeir til að ná góðum námsárangri (sbr. Kilgore, Conley og Amey, 2013).

Til að nemendur sýni framfarir í fræðilegri ritun gegnir endurgjöf kennarans mikilvægu hlutverki. Í því skyni þarf endurgjöfin að vera nákvæm og skýr til að nemandinn geti lært af henni (Black og Wiliam, 2001; Hounsell, 2003; Vardi, 2012). Á sama hátt er grundvallaratriði að nemendur fái tækifæri til að bregðast við endurgjöfinni og senda endurbættan texta til baka (Vardi, 2012). Í sumum tilvikum gætu ritverk jafnvel ferðast nokkrum sinnum á milli nemanda og kennara og þannig verður ritunarferlið að eins konar tjáskiptum á milli þeirra. Tjáskiptin eru mikilvæg leið fyrir kennarann til að nálgast nemandann, fylgjast með framförum hans og einnig til að fá nákvæmar upplýsingar um hvað hann á í erfiðleikum með því þannig getur hann aðlagð kennslu sína best að þörfum nemandans (Black og Wiliam, 2001).

Það eru einmitt þeir nemendur sem eiga í mestum erfiðleikum sem ná bestum árangri af ritunarferli eins og hér hefur verið lýst samkvæmt niðurstöðum samantektarrannsóknar Black og Wiliam (2001), en hún spannaði nemendur frá 5 ára og upp í háskólaaldur. Náms- og kennsluhættir af þessu tagi geta dregið úr mun á milli nemenda en jafnframt leitt til aukinna framfara hjá öllum.

Það er í raun samtalið í ritunarferlinu sem getur verið svo árangursríkt en rannsókn McDonnell og Curtis (2014)

leiddi í ljós að slík tjáskipti gefa nemendum tæki til að meta eigin framfarir og eru þannig leið til að auka virkni þeirra. Samræður veita nemendunum einnig möguleika til þess að hafa áhrif, því með því að hvetja þá til ríkulegra tjáskipta fá þeir tækifæri til að gagnrýna t.d. inntak og matsviðmið námskeiðs. Þetta er í samræmi við niðurstöður Black og Wiliam (2001) sem sýndu að aukin samskipti kennara og nemenda í gegnum ritunarferlið geta leitt til framfara í bæði námi og kennslu. McDonnell og Curtis (2014) komust að því að samræðurnar gátu kallað fram huglæg viðbrögð hjá báðum aðilum. Nemendur áttu stundum erfitt með að taka gagnrýni kennarans og einnig kom í ljós að kennarinn var ekki fullkominn heldur, því hann þroskaðist í gegnum samskiptin líkt og nemendur. Þessar niðurstöður varpa ljósi á þörf háskólakennara til að halda stöðugt áfram að bæta við þekkingu sína og færni.

Sigríður Ólafsdóttir.

Þær Svanborg R. Jónsdóttir, Karen Rut Gísladóttir og Hafdís Guðjónsdóttir (2015) telja að í samspili kennara og nemenda í gegnum ritunarferlið sé mikilvægt að sjálfstæðis nemenda sé gætt, þó svo að kennarinn styðji þá alla leið. Þrátt fyrir það að endurgjöf hafi það markmið að nemendur tileinki sér ákveðna þekkingu og vinnubrögð, þá er mikilvægt að hvetja þá jafnframt til að taka ekki öllu sem sjálfsögðum hlut og hugsu rökrænt.

Starfendarannsókn

Sem háskólakennari rýnir greinarhöfundur í eigin störf í því skyni að draga upp þætti, nálgun, aðferðir og annað, sem getað stuðlað að því að bæta kennsluhætti eins og

Þeir birtast í gegnum endurgjafarferlið. Hann mun nýta fræðilegan bakgrunn rannsóknarinnar sem grunn til að byggja rannsóknina á, en einnig sem linsu til að greina viðtöl við fyrrum nemendur.

Markmið rannsóknarinnar var að kanna hugsun og upplifun nemenda af ritunarferlinu í því skyni að bæta endurgjöf kennara og þannig stuðla að enn frekari framförum nemenda í ritlistinni. Leitað er svara við rannsóknarspurningunni: Hvernig get ég bætt endurgjöf mína til að leiða til meiri og hraðari framfara hjá nemendum í gegnum ritunarferlið sem jafnframt getur aukið sjálfstæði þeirra og gagnrýna hugsun?

Tekin voru viðtöl við tvo fyrrum nemendur í námskeiði sem greinarhöfundur kenndi. Annar þeirra var með íslenskan bakgrunn, hinn með erlendan. Í námskeiðinu lék endurgjöf á ritunarverkefni nemenda stórt hlutverk. Nemendur fengu tækifæri til að bregðast við endurgjöfinni og senda ritgerðir sínar endurbættar til baka. Stundum þurfti nokkrar atlögur þannig að verkin fóru nokkrum sinnum á milli nemenda og kennara. Þetta fyrirkomulag var ekki á kennsluáætlun, því kom það bæði kennara og nemendum á óvart og reyndist afar tímafrekt. Það var nokkuð ný reynsla fyrir greinarhöfund að lesa yfir ritgerðir háskólanema, þó svo að hann hafi komið að kennslu í námskeiðum á háskólastigi í nokkur ár.

Niðurstöður

Þátttakendur segja mikilvægt að ná framförum í ritun. Þeir segja að allt háskólanám byggist á ritunarfærni nemenda og því sé til mikils að vinna að ná færni á því sviði. Þátttakendur segjast vera metnir út frá því hvernig þeim tekst að koma fyrir sig orði í prentuðu máli, ekki einungis í háskólanámi heldur einnig úti í samfélaginu. Það síðarnefnda birtist helst á fésbókinni að þeirra sögn. Annar þátttakandinn gekk þó lengra og talar um hvernig ritunarfærni getur gefið tækifæri til að hafa áhrif, því hún gerir fólk færara um að tjá sig opinberlega á samfélagsmiðlum, um það sem er efst á baugi hvert sinn. Sami þátttakandi segir einnig reyna á ritunarfærni hans í starfi, sérstaklega þegar hann miðlar upplýsingum til foreldra og samstarfsfélaga en einnig þegar hann sækir um opinbera styrki.

Þátttakendur voru þakklátir fyrir að fá tækifæri til að bregðast við endurgjöfinni á verkefni sín og skila þeim svo aftur endurbættum til kennara. Þeim fannst þeir ná mun meiri framförum með því móti en annars hefði verið. Annar þátttakandinn sagði ritunarferli af þessum toga vera mikilvægan lið í náminu – í því að bæta sig stöðugt.

Róðurinn var öllu þyngri fyrir þátttakandann sem hefur erlendan bakgrunn. Hann hafði ekki öðlast færni í fræðilegum vinnubrögðum sem liggja að baki ritgerðarskrifum á háskólastigi. Hann upplifði jafnframt að hann ætti enga möguleika í náminu án þess að ná viðunandi færni, hann myndi bara gefast upp. Í gegnum endurgjöfina, sem í hans tilfelli var bæði munnleg og í gegnum ritverkið, komst hann á sporið, náði að skipuleggja skrifin og þá varð allt miklu auðveldara að hans mati.

Öðrum þátttakandanum fannst að upplýsingar um endurgjafarferlið hefðu átt að liggja fyrir í byrjun námskeiðs. Hann segir jafnframt að endurgjafarferlið hafi verið eitthvað alveg nýtt fyrir hann: Að bregðast við endurgjöf, senda aftur frá sér og að ritverk gætu farið á milli kennara og nemenda jafnvel nokkrum sinnum.

Þátttakandanum, sem er af erlendum uppruna, fannst erfitt að fá gagnrýni á skrif sín og hann missti næstum móðinn í upphafi. Hér ber að taka mið af niðurstöðum rannsókna (t.d. Gravells, 2016) sem benda til að það sé grundvallaratriði að endurgjöfin sé uppbyggileg þannig að nemandinn missi ekki áhuga og sjálfstraust. Þetta á þó ekki við um báða þátttakendurna því hinn átti ekki erfitt með að taka gagnrýni og fannst endurgjöfin ekki hafa neikvæð áhrif á sjálfstraust hans, heldur þvert á móti: „Nei, af því að þetta á að nýstast ▶

mér þá held ég að það gefi auga leið að þetta efli sjálfstraust hjá mér.“ Hann tók einnig fram að það væri val nemenda hvort þeir brygðust við endurgjöfni, þ.e. þeir þurftu ekki að skila verkefnum sínum oftast en þeir vildu. Nemendur bæru jú ábyrgð á námi sínu en ekki kennarinn. Það er einmitt sjálfstæði nemandans sem er svo mikilvægt í náminu, og í ritunarferlinu þarf enn fremur að skapast rými til sjálfstæðrar og gagnrýnnar hugsunar. Þessum þátttakanda fannst hann jafnframt hafa haft rými til að beita gagnrýnni hugsun: Hann gat tjáð sig um viðfangsefnið frá eigin brjósti og metið út frá fyrri reynslu og þekkingu.

Lærdómur og næstu skref

Það var ánægjulegt að þátttakendurnir voru ánægðir með ritunarferlið. Þeir gátu nýtt sér tækifærið til að bæta ritverk sín og senda endurbætt til baka, jafnvel nokkrum sinnum. Þeir töldu þetta ferli hafa leitt til mikilvægra framfara þeirra í ritun. Þátttakandinn sem var með erlenda bakgrunn var sannfærður um að án þessarar náms- og kennsluáferðar hefði hann ekki náð tökum á náminu. Það er í samræmi við niðurstöður Black og Wiliam (2001) að ritunarferli af þessum toga nýtist jafnvel best þeim sem standa höllum fæti. Af þessu er ljóst að ástæða er til að halda áfram á þessari braut en leita stöðugt leiða til að bæta ferlið og þar leikur endurgjöfin stórt hlutverk.

Greinarhöfundur er hugsí yfir mismunandi viðbrögðum þátttakenda við endurgjöf á verkefni sín og finnur sig knúinn til að bregðast við þeim. Sérstaklega þarf að gæta að þessum þætti hjá þeim nemendum sem eiga erfiðast uppdráttar. Draga má lærdóm af því að annar þátttakandinn tók sérstaklega til þess að honum hafi fundist hann fá tækifæri til að fylgjast með framþróun sinni í gegnum ritunarferlið og segir það hafa aukið virkni hans (sbr. McDonnell og Curtis, 2014). Það er í raun mjög mikilvægur þáttur ferilsins og því enn frekari ástæða til að gefa ritunarferlinu meira rými á námskeiðinu.

Það að umgjörð ritunarferlisins hafi komið þátttakendum á óvart undirstrikar mikilvægi þess að nemendur fái að vita af fyrirkomulagi námsmats og endurgjafar strax í kennsluáætlun námskeiðs. Þetta fyrirkomulag var sannarlega tímafrekt bæði fyrir nemendur og kennara. Það gefur greinarhöfundi vísbendingar um að mikilvægt sé að minnka umfang verkefna eða jafnvel fækka þeim til að gefa ritunarferlinu meiri tíma og rými.

Það þarf að vera nemendum ljóst að um val á endurskilum ritgerðar er að ræða en ekki skyldu. Annar þátttakandinn tekur það fram að hann hafi áttað sig á því. Engu að síður

þarf kennari að taka þetta sérstaklega fram við nemendur í framtíðinni, því ella kunna þeir að telja það skyldu sína. Sjálfstæði nemenda er grundvallaratriði í háskólanámi og það þarf að hvetja þá og gefa þeim tækifæri til að beita sjálfstæðri og gagnrýnni hugsun. Annar þátttakandinn sagðist hafa fengið slíka hvatningu með því að fjalla um viðfangsefnið frá eigin brjósti.

Með því að eiga samtali við þátttakendur á námskeiðinu fékk greinarhöfundur tækifæri til að taka mið af upplifun þeirra af ritunarferlinu sem hann getur síðan nýtt sér til að bæta endurgjöf í námskeiðinu. Á þann hátt er hægt að stuðla að enn betri og skilvirkari framförum nemenda í ritlistinni, en jafnframt leitast við að auka sjálfstæði þeirra og gagnrýna hugsun. Þessar niðurstöður hafa verið lagðar til grundvallar sem skref til framfara í sama námskeiði sem greinarhöfundur kennir á haustmisseri 2016. Að loknu því námskeiði verða tekin viðtöl við nemendur. Með þessu móti er hægt að stuðla að stöðugri þróun og endurskoðun starfshátta greinarhöfundar sem endurspeglast í endurgjöf hans á ritunarverkefni háskólanemenda.

Heimildir:

- Black, P., og Wiliam, D. (2001). Inside the black box. *Phi Delta Kappan*, 80(2), 139–148.
- Gravells, A. (2016). *Principles and practices of assessment: A guide for assessors in the FE and skills sector* (3. útgáfa). London: SAGE.
- Hounsell, D. (2003). Student feedback: learning and development. Í M. Slowey og D. Watson (ritstjórar), *Higher education and the lifecourse*. Maidenhead: SRHE og Open University Press.
- Kilgore, C. D., Conley, C., og Amey, B. (2013). Developing grass roots writing resources: A novel approach to writing within the social work discipline. *Teaching in Higher Education*, 18(8), 920–932. <https://doi.org/10.1080/13562517.2013.827647>
- McDonnell, J., og Curtis, W. (2014). Making space for democracy through assessment and feedback in higher education: Thoughts from an action research project in education studies. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 39(8), 932–948. <https://doi.org/10.1080/02602938.2013.879284>
- Svanborg R. Jónsdóttir, Karen Rut Gísladóttir og Hafdís Guðjónsdóttir. (2015). Using self-study to develop a third space for collaborative supervision of master's projects in teacher education. *Studying Teacher Education*, 11(1), 32–48. <https://doi.org/10.1080/17425964.2015.1013026>
- Vardi, I. (2012). The impact of iterative writing and feedback on the characteristics of tertiary students' written texts. *Teaching in Higher Education*, 17(2), 167–179. <https://doi.org/10.1080/13562517.2011.611865>

HVERNIG MÁ KENNA NÝJA SÝN Á PENINGA?

– um kennsluþróun að formi og efni

Ásgeir Brynjar Torfason, lektor í Viðskiptafræðideild Háskóla Íslands

Greininni er fjallað um rannsókn á kennsluháttum í nýju námskeiði, VIÐ156M Peningasýn og alþjóðlega fjármálakerfið, sem kennt var í fyrsta sinn á Félagsvísindasviði haustið 2015. Rannsóknin miðaði að því að koma á nýjum kennsluháttum og breyta efnistöku í kennslu um virkni banka- og peningakerfanna. Rannsóknin var liður í diplómanámi greinarhöfundar í kennslufræði háskóla og var styrkt af Kennslumálasjóði Háskóla Íslands.

Um kennsluþróun og nýtt námskeið um peningamál

Námskeiðið, VIÐ156M Peningasýn og alþjóðlega fjármálakerfið, byggist á vefnámskeiði (MOOC, massive open online course) á Coursera vefnum (coursera.org) um *Economics of Money and Banking* (banka- og peningahagfræði). Það námskeið hefur verið í þróun um árabíl í Columbia háskólanum í New York og kennt á vefnum frá 2013. Í námskeiðinu var kennslu breytt á þann hátt að allir fyrirlestrar voru frá Columbia háskólanum og voru þeir nýttir í vendikennslu þannig að nemendur horfðu vikulega á fyrirlestrana og skilufu inn niðurstöðum úr vikulegu krossaprófi af vefnum, alls tólf krossaprófum, því til staðfestingar. Í hinum eiginlegu kennslustundum í hverri viku í Háskóla Íslands var tíminn hins vegar nýttur til dýpri skilnings á efninu í nokkurs konar málstofuformi í þrettán vikur haustið 2015. Umræður hverrar viku miðuðust við fyrirlestrana sem flestallir nemendur höfðu horft á fyrirfram. Þá var vikulegt lesefni aðgengilegt á vefnum nýtt sem grunnur fyrir dýpri umræður. Einnig voru vissir hlutar úr vefyfyrirlestrunum skoðaðir í kennslutímunum til frekari útskýringar og yfirferðar dæma.

Reynslan af því að nota vefnámskeiðið í nýju námskeiði við Háskóla Íslands var góð og 33 nemendur úr sjö deildum luku námskeiðinu haustið 2015, tæpur helmingur voru íslenskir nemendur en rúmur helmingur voru erlendir skiptinemar. Fyrirlestrar, umræður í tímum og verkefnaskil fóru fram á ensku. Verkefnið við þróun námskeiðsins snerist um að koma á nýjum kennsluháttum, bæði að formi til og efnislega, með því að nýta nýja framsetningarmáta í kennslu og aðlaga óhefðbundið innihald varðandi peningamál og bankakerfið með nýrri sýn á peninga (*money view*). Og kenna þannig virkni

alþjóðlega fjármálakerfisins með því að byggja á sögulegum upplýsingum samhliða því að skýra fjármálakreppuna miklu 2008.

Tekin voru viðtöl við alla nemendur að námskeiði loknu og voru þeir ánægðir með námskeiðið. Þeir voru sérstaklega ánægðir með áhugaverða nálgun og nýjung í kennsluháttum, sem nemendur töldu vendikennsluna vera, og þeir höfðu ekki kynnst í öðrum námskeiðum við skólann. Það var nemendum mikils virði að hafa val um hvenær þeir horfðu á fyrirlestrana á netinu, gaf þeim tækifæri til að gera hlutina á sínum hraða og með mun betri yfirferð en í hefðbundnum fyrirlestrum að þeirra sögn. Nemendur tóku sérstaklega til þess að geta spólað til baka og horft aftur á atriði sem voru óljós. Þetta kom sér vel, en þeir segja ekki alltaf í boði að biðja kennara um að fara aftur yfir efni sem nemendur skilja ekki í hefðbundnum fyrirlestri. Nemendur sögðu að í umræðutímum hefði svo verið hægt að spyrja nánar út í flókna þætti eða dæmi. Umræðutímarnir og efnið í námskeiðinu var að mati nemenda í góðum tengslum við umræðuefni dagsins í dag. Kennsludæmin í námskeiðinu sögðu nemendur framúrskarandi og í beinum tengslum við fjármálamarkaði og alþjóðlega bankakerfið. Efni námskeiðsins hjálpaði nemendum einnig að skilja flókið efni í greinum úr áreiðanlegum heimildum eins og *The Economist* eða *The Financial Times*. Fyrir þá sem höfðu frekari áhuga á umræðuefninu var lesefni sem kennarinn útvegðaði til viðbótar talið virkilega gagnlegt. Að lokum þótti nemendum námsefnið almennt áhugavert og einstakt í samanburði við önnur námskeið sem þeir höfðu kynnst í háskólum.

Ásgeir Brynjar Torfason.

Niðurstaða verkefnisins er í samræmi við stefnu Háskóla Íslands um nám og kennslu 2011–2016 þar sem nemendur fengu að kynna fyrirlestrum frá einum hæfasta kennara á þessu sviði á alþjóðavísu, Perry Mehrling prófessors við

Columbia háskólann í New York, beint frá háskóla í hæsta gæðaflokki auk þess að fá bæði sögulegan skilning og innsýn í nýjustu rannsóknir á sviðinu. Þá var lögð áhersla á fjölbreytta kennsluhætti og nemendur tóku virkan þátt í náminu, bæði með góðum undirbúningi fyrir kennslutímana og með þátttöku í umræðum um námsefnið.

Með þessu nýja formi kennslunnar tókst að tengja námið við flókinn veruleika alþjóðlegra fjármálamarkaða sem eru að taka miklum breytingum nú um stundir og allt frá því fyrir árið 2008 og sem hefðbundnar kennslubækur ná ekki yfir. Í heimi hraðra breytinga getur kennslubókin verið dragbítur á kennsluhætti. Í þessu námskeiði eru ekki notaðar hefðbundnar kennslubækur um efnið þar sem þær falla ekki að fjármálalegum raunveruleika. Við lifum á vissan hátt í „post-textbook“ heimi nú á dögum, þar sem töluvert af hefðbundnu kennsluefni í fjármálum og hagfræði varð úrelt með fjármálakreppunni 2008 og eftirmála hennar. Nýjar góðar kennslubækur, s.s. í peningamálum, hafa ekki verið gefnar út. Enn eru gömlu bækurnar kenndar þó þær falli alls ekki að breyttum raunveruleika eftirhrunsáranna. Þess vegna skiptir miklu máli að hægt sé að nýta nýja tækni eins og vefnámskeið í stað kennslubóka.

Það er mikilvægt að koma nýjum kennsluháttum og gamalreindum hugmyndum út í kennsluna. Samhliða því þarf að halda áfram að skilja hvernig fjármálakerfið virkar og taka þátt í að þróa kennsluna um það. Þannig samþættast nýir kennsluhættir og nýtt inntak kennslunnar, sem byggja þó á grunni klassískrar þekkingar. Samræðuformið bætir upp glærukyningarformið, útreikningar þurfa að byggjast á vel skilgreindum hugtakagrunni sem á sér svörum í raunveruleikanum, og henda þarf úreltum kenningum og kreddum á þeim sviðum þar sem þær hafa sannað gagnsleysi sitt eins og hagfræðingurinn Romer (2016) hefur bent á nýlega.

Ljóst er af reynslu fjármálakreppunnar miklu 2008 að nýir kennsluhættir í fjármálum, peningamálum og bankarekstri, bæði hvað varðar framsetningu og efnisinnihald, eru forsenda þess að skilja megi fjármálakreppur heimsins og læra af hruninu. Það er hefðbundið í umhverfi viðskiptaháskóla eftir krísur að kallað er eftir breytingum á kennsluáherslum, t.d. eftir Enron hneykslið í upplýsingatæknibólunni árið 2000 sem sprakk 2001. Eftir það hrun, sem þó var lítið í samanburði við það sem kom sjö árum síðar, var kallað eftir aukinni kennslu á sviði siðfræði í viðskiptadeildum háskóla, og bættu siðferði í viðskiptalífni.

Sjáanlegur árangur er óljós af því að bæta skyldunámskeiði

í siðfræði inn í lokapróf í viðskiptafræði – lítið virðist breytt. Jafnvel þó aukinni áherslu á siðfræði hafi verið fléttað inn í mörg námskeið eins og leiðandi viðskiptaháskólar segjast gera, er ekki að sjá að það hafi skilað árangri – ef taka má mark af aukinni stærð gjaldþrota og málaferlum sem enn standa yfir nú átta árum eftir hrúnið 2008. Þá hefur einnig komið í ljós að viss grundvallaratriði í því hvernig fjármál og hagfræði eru kennd fela hugsanlega í sér of mikla einföldun á raunveruleikanum og eru þannig ekki til mikils gagns til að skilja virkni hagkerfisins. Hagfræðilegur grunnur peningamála hefur ekki þróast samhliða þróun á peningamörkuðum, en fjármálakreppan 2008 hefur síðan kippt vissum stöðum undan þeim fræðilega grunni sem flestar kennslubækur og kennslustofnanir hafa staðið á.

Um mikilvægi þróunar fræðasviðsins til bættrar kennslu

Ernest L. Boyer (1996), fyrrum forseti Carnegie stofnunarinnar, setti fram hugtakið „scholarship of engagement“ og er oft vísað til skrifra hans, *The scholarship of engagement*. Hugmyndin um „scholarship of engagement“ byggir á auknum tengslum milli háskólans og samfélagsins sem háskólinn starfar í. Boyer hvatti til þess að nota „engaged scholarship“ til að hagnýta auðlindir úr háskólanum fyrir mikilvægustu verkefni sem leysa þarf í samfélaginu. Erfitt er að þýða hugtakið en ef til vill mætti kalla það þjónandi fræði. Þetta er mikilvæg áskorun í háskólakerfinu þar sem takast þarf að láta vísindin kallast á við raunveruleikann. Þannig má skapa saman nýjar niðurstöður og auðga samræðu milli fags og fræða, auk aðkomu nemenda og jafnvel almennings. Hugmyndin um *engaged scholarship* felur í sér fjögur svið, uppgötvun (*scholarship of discovery*), merkingartengsl (*scholarship of integration*), staðfærslu (*scholarship of application*) og kennslu (*scholarship of teaching*), enda er kennslan æðsta form skilnings eins og Aristóteles kenndi okkur (Boyer, 1990). Með því að samþætta sviðin fjögur er möguleikinn til aukins skilnings námsmiðaður en ekki einungis fluttur með miðlun í þröngum skilningi. Það er þetta sem greinarhöfundur fæst við í námskeiðinu *VIÐ156M Peningasýn og alþjóðlega fjármálakerfið*, en grundvöllur þess byggist á að nýta fyrirlestra á netinu sem eins konar kennslubókarefni, en bakgrunnur þeirra fyrirlestra byggir á tveggja áratuga kennslureynslu fyrir nemendur sem eru starfandi á fjármálamarkaðnum í New York. Sú langa og ígrundaða þróun upphaflegu kennslufyrirlestranna byggist bæði á að miðla skilningi á raunverulegri virkni peningakerfisins (*money view*) og lesefni af víðu sviði, gamalla bóka og greina sem gleymdust en eiga enn erindi og nýrra efnis sem komið hefur út eftir hrúnið 2008.

Mestu máli skiptir að styðja við mikilvæga nauðsyn umbóta sem einnig þurfa að ná til kennslu, þó rökræða megi um

leiðirnar að þeim. Verkefni það sem hér hefur verið kynnt, og snýr að ákveðnum þætti, er ein leið sem gefur vísbendingu um mögulegar aðferðir til breytinga bæði á formi og efni til frekari kennsluþróunar.

Niðurlag

Þeir nemendur sem kafa djúpt í námskeiðið og læra nýja peningasýn geta lesið og útskýrt það sem gerist í alþjóðlega fjármálakerfinu á skiljanlegan hátt. Einn helsti grundvallarmunur á þessu námskeiði og hefðbundnum námskeiðum varðar innihald kennslunnar, og þannig reynir námskeiðið mismunandi á nemendur eftir því hvaða bakgrunn þeir hafa og úr hvaða deildum þeir koma. Námskeiðið leggur grunn að greiningartæki fyrir nemendur til að skilja flókinn heim, en krefst þess að byggt sé á sögulegum, hugmyndafræðilegum og stofnanalegum grunni sem mikilvægur er til að skilja hið flókna peningahagfræðilega efni sem er fyrir utan þægindasvið einfaldaðra líkana. Kennsluformið, með umræðutímum og fyrirlestrum af netinu, skapar umgjörðina fyrir þann aukna skilning.

Coursera námskeiðið fylgir ekki hefðbundinni kennslubók út frá meginstefnukenningu hagfræðinnar eins og flestar hagfræðideildir og viðskiptaskólar víða um heim gera. Í staðinn er lesefni námskeiðsins ýmsir gamlir textar um efnið úr oft á tíðum gleymdum ritum, auk nýrra greina úr viðskiptafjölmíðlum og bókum sem skrifaðar hafa verið eftir hrunið. Það gerir námskeiðið mjög óvenjulegt þar sem efnið *Economics of Money and Banking* er grundvallarnámskeið í hefðbundnum hagfræðideildum og viðskiptaháskólum. Í raun má líta á vefnámskeiðið sem kennslubók, í viðum skilningi, þar sem nemendur fara í gegnum innihald þeirra fyrir kennslutímana, auk þess að lesa samhliða styttri texta, bókarkafli og greinar.

Það má einnig segja að málstofuform námskeiðsins hér sé afturhvarf til hefðbundinnar háskólakennslu eins og greinarhöfundur upplifði hana sjálfur fyrir aldarfjórðungi í upphafi eigin háskólanáms í Heimspékideild Háskóla Íslands þar sem hæfilega stór hópur nemenda hittist og ræddi efnið undir handleiðslu kennara. Þannig getur samþætting vefnámskeiða og umræðutíma fært háskólakennsluna

fram á við með nýrri tækni jafnframt því að byggja hana á aldagömlum og vel reyndum grunni.

Það er niðurstaða mín að hægt sé að þróa áfram háskólakennslu um hagfræði peninga og banka þannig að hún haldi í við öra þróun alþjóðlega fjármálakerfisins. Það er vitsmunalega hvetjandi fyrir nemendur og kennara. Það er einmitt það sem háskólastarf og þróun þess á að snúast um, með samþættingu við öflun nýrrar þekkingar um heiminn við eldri varðveitta þekkingu og miðlun hennar út í samfélagið því til hagsbóta.

Heimskreppur eru sem betur fer sjaldgæfar. Það varð umbylting í kennslu og rannsóknum á sviði hagfræði eftir kreppuna miklu um 1929 en sama þróun hefur ekki orðið merkjanleg eftir 2008, með örfáum undantekningum. Það munaði mjög litlu að alþjóðlega fjármálakreppan fyrir átta árum yrði mun verri en raunin varð, eins og Krugman (2016) hefur til dæmis bent á í nýlegum fyrirlestri, en þakka má helstu seðlabönkum heims að stórum hluta að svo varð ekki. Kennsla um aðgerðir helstu seðlabanka heimsins í framhaldinu þarf því að taka stakkaskiptum og þetta verkefni sem hér hefur verið lýst er einn liður í því. Við erum enn að kljást við ýmsar afleiðingar efnahagskreppunnar, og breytingarnar sem af þeim hljóttast eru yfirstandandi. Þess vegna þarf kennslan að vera í þróun til að taka mið af breyttum veruleika. Nýja alþjóðlega fjármálakerfið sem verið er að teikna upp er alls ekki tilbúið, og því mun kennslan í námskeiðinu halda áfram að þróast líkt og æskilegt er.

Helstu heimildir:

- Boyer, E. L. (1990). *Scholarship reconsidered: Priorities of the professoriate, special report*. New York: Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching. San Francisco: Jossey-Bass.
- Boyer, E. L. (1996). The Scholarship of Engagement. *Journal of Public Service Outreach*, 1(1), 11–20.
- Krugman, P. (2016). What have we learned from the crisis? (Genf, september 2016). Sótt af https://webpace.princeton.edu/users/pkrugman/krugman_geneva.pdf
- Romer, P. (2016). *The trouble with macroeconomics*. Sótt af <https://paulromer.net/wp-content/uploads/2016/09/WP-Trouble.pdf>

VAL UM VERKEFNASKIL

Svava Pétursdóttir, lektor á Menntavísindasviði Háskóla Íslands

Kenningar um námsmiðaða kennslu undirstrika mikilvægi þess að gefa nemendum færi á að hafa eitthvað að segja til um nám sitt, t.d. að þeir geti valið hvernig þeir skila verkefnum til námsmats.

Á námskeiðinu Vísinda- og listasmíðja höfum við verið að prófa verkefni þar sem nemendur fá að læra á og nota mismunandi stafræn verkfæri og velja um á hvaða formi þeir skila námsmati. Þetta er undirstrikað í hæfniviðmiðum námskeiðs þar sem m.a. kemur fram að að loknu námskeiði geti kennaranemi:

- *beitt skapandi aðferðum og listrænum efnistöfum, þar á meðal tilraunum og myndrænni framsetningu, upplýsingatækni og stafrænni miðlun, til að tjá hugmyndir sínar og skilning*
- *gert grein fyrir náttúruvísindalegum hugmyndum um efní á borð við segla, rafmagn, ljós og líti, samspil jarðar, sólar og tungls, tímatal, árstíðir, dag og nótt*

Sú hæfni sem nemendur eiga að öðlast í þessu námskeiði kallar á annað en hefðbundin ritgerðarskrif og nemendur eru beðnir um að „beita [...] skapandi aðferðum og listrænum efnistöfum, myndrænni framsetningu, upplýsingatækni og stafrænni miðlun, til að tjá hugmyndir sínar og skilning.“ Verkefnið gekk út á að gera grein fyrir stöðvavinnu þar sem unnið var með fyrirbæri úr náttúruvísindum, s.s. gang himintungla, segla og ljós og skugga, úr listum með spegla, líti og skuggaleikhús og ýmis stafræn verkfæri.

Hér er um að ræða 10% verkefni í 5 eininga námskeiði, Vísinda- og listasmíðju á fyrsta ári í leikskólakennaranámi. Í þessu námskeiði var búið að kynna nemendum fjölbreytt verkfæri, bæði sem gætu nýst þeim við eigið nám næstu árin og svo í vinnu með börnum í vettvangsnámi og í starfi á leikskólum. Verkefnið fól í sér að nýta tækni til að segja frá stöðvavinnu í vísindum og listum. Nemendur völdu sér verkfæri og notuðu gjarnan mismunandi verkfæri saman. Sem dæmi má nefna að þeir felldu myndskreið og hljóðskrár inn í rafbækur og þjuggu til vefsíður og glærुकynningar.

Hér er listi yfir verkfæri sem notuð voru í verkefninum; Padlet (padlet.com) er veflægt verkfæri til að gera vefveggspjöld; Weebly (weebly.com) er þjónusta til að setja upp vefsíður; Wix (wix.com) er einnig þjónusta til að setja upp vefsíður; Prezi (prezi.com) er þjónusta til að gera skjákynningar; Microsoft PowerPoint glærur þar sem farið var í flóknari möguleika

Svava Pétursdóttir.

varðandi, form, myndir og hreyfingar; Pixlr (pixlr.com) er myndvinnsla í Bookcreator sem er bókagerðarforrit fyrir iPad; Puppet Pals er einnig forrit fyrir iPad þar sem notandinn notar nokkurs konar dúkkulísur til að leika í myndskreiðum; Comic Life er enn eitt forritið fyrir iPad og notað til að gera myndasögur; Office 365 (www.Office365.hi.is) er þjónusta þar sem kennarar og nemendur geta unnið einir eða með öðrum í Microsoft Office forritum, vistað og deilt skjölum.

Verkefnin sem nemendur skiluðu voru fjölbreytt. Sex hópar skiluðu verkefnum sínum í PowerPoint, þrjár unnu vefsíður í Wix kerfinu, þrjár hópar gerðu myndskreið, tveir hópar gerðu Prezi kynningu og tveir hópar settu upp vefveggspjald með Padlet. Nemendur virtust velja sér verkfæri sem þeir þekktu, en í samtali við kennara sögðust sumir þó hafa nýtt sér tækifærið og prófað ný verkfæri. Þrátt fyrir þetta nýttu nemendur þó fleiri möguleika verkfæra sem þeir þekktu. Sem dæmi má nefna að úrvinnslan í PowerPoint kynningunum var fjölbreyttari en í hefðbundnum kynningum á verkefnum, með innfældum myndskreiðum og hljóðskrár.

Viðmið um lengd verkefna er ekki hefðbundin þar sem um annarskonar form á skilum er að ræða. Þau þurfa þó að vera skýr og brugðust kennarar við því með þessum hætti:

Það er erfitt að tilgreina umfang verkefna sem skila má á svo marga vegu eða eftir leiðum sem jafnvel má flétta saman. Til að gefa hugmynd um umfang má gróflaga áætlað nefna 2–6 síður á vef eða 8–16 síður (glærur, skjámyndir) í skjákynningu eða 3ja–8 mínútna stuttmynd eða 15–30 kyrrmyndir með texta.

Í samtölum við nemendur kom í ljós að þeim fannst gott að hafa lengdarviðmið, en þrátt fyrir það töluðu þeir um að þeim hafi fundist erfitt að vita hvenær þeir voru búnir að gera nóg. Þetta endurspeglast í framlagi nemenda þar sem auðséd er að mismikil vinna liggur að baki því, eða allt frá rafbók með níu innfelldum myndskleiðum auk ljósmynda og texta til skjákyrningar með örfáum myndum og texta.

Áskoranir við verkefnaskil af þessu tagi voru nokkrar, til dæmis er varðveisla verkefna á skiladegi nokkuð sem finna þarf lausn á. Sumt af verkefnunum er hægt að vista sem PDF-skjöl eða afrita með öðrum hætti til varðveislu en önnur form verkefna eru meiri áskorun. Til dæmis vildi hópur nemenda koma og færa verkefnið milli spjaldtölva til að kennarar gætu séð verkefnið í réttri mynd. Þá kom á óvart hversu fáir nýttu sér iPad en skýringuna á því segja nemendur vera að

þeir eigi ekki slík tæki, þó nota margir þau í störfum sínum á leikskólum.

Kostir þessara verkefnaskila eru þeir að nemendur eru hvattir til að reyna fjölbreytt verkfæri sem nýtast munu þeim í námi og starfi. Að auki voru þeir nemendur sem rætt var við allir sammála um að vinnan hefði verið skemmtileg og ekki síst það að hafa val á formi skilanna. Sumir sögðu þó að það hefði verið yfirþyrmandi í byrjun að hafa úr svo mörgu að velja en það hefði einnig orðið til þess að þeir hefðu kynnt sér verkfærin og valið eitthvað sem var alveg nýtt fyrir þeim eða verkfæri sem þau þekktu að einhverju leyti en lærðu á fjölbreyttari notkunarmöguleika þeirra. Þetta hefur verið verðugt og skemmtilegt verkefni sem kennarar þróa áfram því að niðurstöður sýna að það eykur áhuga nemenda og gerir þá ábyrgari í námi.

Símenntun og samræða

Rannveig Sverrisdóttir, lektor við Íslensku- og menningardeild

Kennslunefnd Hugvísindasviðs háskólaárið 2015-2016 var skipuð Ásdís Guðmundsdóttur kennslustjóra Hugvísindasviðs, Ástu Ingibjartsdóttur, Deild erlendra tungumála, bókmennta og málvísinda, Hjalta Hugasyni, Guðfræði- og trúarbragðafræðideild, Ingibjörgu Hildi Stefánsdóttur fulltrúa nemenda, Rannveigu Sverrisdóttur, Íslensku- og menningardeild og Steinunni Kristjánsdóttur, Sagnfræði- og heimspekideild sem jafnframt var formaður nefndarinnar.

Rannveig Sverrisdóttir.

eflingu síðferðilegrar dómgreindar nemenda og þjálfun í gagnrýninni hugsun, en þessa er getið í stefnu Háskóla Íslands 2011-2016. Henry leiddi stefnumótunarvinnu innan deildarinnar en sérstaklega er rætt um að hæfniviðmið námskeiða í grunnnámi eigi að taka mið af stefnunni. Fjölbreytni rættfundanna ber merki um mikla grósku í kennslu innan sviðsins á meðal kennara sviðsins og sköpuðust líflugar umræður í kjölfar innleggs framsögumanna.

Kennslunefndin kom saman mánaðarlega síðasta vetur. Í starfi nefndarinnar var áframhaldandi áhersla á mikilvægi samræðu um kennslu. Á vormisseri 2015 voru haldnir þrjú rættfundir á vegum nefndarinnar og var tilgangurinn með þeim að skapa vettvang fyrir samræðu um kennslu innan sviðsins. Framhald var á þessum rættfundum á síðasta skólaári og voru þeir alls sex. Tveir nefndarmenn leiddu umræðuna á fyrstu rættfundum haustsins og fjölluðu um leiklist í kennslu og notkun miðmísseriskannana. Eftir það kom einn framsögumaður úr hverri deild, fyrst Sólveig Anna Bóasdóttir úr Guðfræði- og trúarbragðafræðideild sem fjallaði um breytingu á kennsluháttum þegar verulega fækkar í nemendahópnum. Á vormisseri 2016 ræddi Hlynur Helgason, Íslensku- og menningardeild, um að virkja nemendur í umræðuhópum og Rebekka Þráinsdóttir úr Deild erlendra tungumála, málvísinda og bókmennta deildi reyndu sinni af kennslu tungumála og tilraunum til að auka virkni nemenda. Fulltrúi Sagnfræði- og heimspekideildar, Henry Alexander Henrysson, fjallaði um sameiginlega stefnu námsbrauta deildarinnar er varðar

Sú nýbreytni var tekin upp á skólaárinu að bjóða kennurum sviðsins upp á símenntun (eða endurmenntun) í formi stuttra námskeiða. Kennslunefnd sviðsins óskaði eftir samstarfi við Kennslumiðstöð Háskóla Íslands og var því að venju vel tekið enda er samstarf kennslunefnda við Kennslumiðstöð gríðarlega mikilvægt. Fulltrúar Kennslumiðstöðvar komu á fund nefndarinnar og gerðu í kjölfarið tillögur að námskeiðum. Boðið var upp á fjögur námskeið yfir veturinn þar sem áherslur og efni voru í takt við þarfir Hugvísindasviðs og deilda þess. Á fyrsta námskeiðinu var fjallað um fjölbreytt námsmat og endurgjöf, næst var viðfangsefnið kennsla í fámennum hópum og á því þriðja var farið í hvernig virkja mætti nemendur. Síðasta námskeið vetrarins var svo vinnustofa í upplýsingatækni. Hér ríkti því svipuð fjölbreytni og á rættfundum vetrarins þar sem áherslurnar voru alls ekki ólíkar. Kennslunefnd Hugvísindasviðs sér fram á áframhaldandi samræður og símenntun kennara enda er af nógu að taka og um spennandi viðfangsefni að ræða.

Þurfum að breyta kerfinu

Viðtal við Steinunni Gestsdóttur, aðstoðarreaktor kennslu og þróunar við Háskóla Íslands

Elva Björg Einarsdóttir, verkefnastjóri hjá Kennslumiðstöð HÍ

„Þú ert að koma þér fyrir!“ segi ég við Steinunni Gestsdóttur þegar við setjumst niður á skrifstofu hennar í Aðalbyggingu Háskóla Íslands. Hún segir það ganga seint því að verkefni séu mörg og þá sitji svona verk á hakanum. Steinunn Gestsdóttir er nýráðin aðstoðarreaktor kennslu og þróunar við Háskóla Íslands. Steinunn er prófessor við Sálfræðideild Háskóla Íslands, sérsvið hennar er þroski barna og ungmenna (þroskasálfræði). Steinunn hóf akademískan feril sinn í Kennaraháskóla Íslands, síðar Menntavísindasviði Háskóla Íslands, árið 2005 en flutti sig um set í Sálfræðideildina árið 2012 og skömmu síðar í Aðalbygginguna þar sem hún ásamt Sigurði Magnúsi Garðarssyni, prófessor í umhverfis- og byggingarverkfræði, leiddi mótun stefnu Háskóla Íslands 2016-2021. Steinunn segir stefnumótunarvinnuna hafa verið ómetanlegt veganesti inn í það starf sem hún hefur nú með höndum, en þróunarhluti þess miðar einmitt að því að framfylgja innleiðingu stefnunnar, þ.e. þróun skólans. „Þetta var náttúrulega frábær undirbúningur. Maður kynntist öllum hliðum starfsins, kynntist fólkinu og helstu vandamálum sem við stöndum frammi fyrir. Það hefði verið töluvert flóknara að byrja án þess að hafa þennan bakgrunn.“ Steinunn segist treysta því að núna þekki hún málin sem hún er að fara að takast á við nokkuð vel.

Algjört forgangsmál að bæta nemenda-kennarahlutfallið

Steinunn segir að rík áhersla sé lögð á nám og kennslu í stefnu

Háskóla Íslands 2016-2021, og það vera viðbrögð við því sem hefur gerst síðustu ár. Hún segir það hafa verið rétta ákvörðun að byggja skólann upp sem rannsóknaháskóla og að það hafi verið gert kyrfilega. Á sama tíma hefði fjármagn til háskóla verið skorið niður og því litlir möguleikar að gera kennslu eins hátt undir höfði og æskilegt hefði verið á þeim tíma. Stefna Háskóla Íslands 2016-2021 er svar við þessari stöðu þar sem þróun kennslu og uppbygging rannsóknarinnviða eru tvö af viðamestu verkefnum fram undan. Hún segir að það hafi verið gaman að upplifa þann samhug sem var um áherslu á kennslu í stefnumótunarvinnunni frá akademíunni, stjórnýslunni og nemendum – sátt ríkti um að þróa kennsluna áfram.

Steinunn segir kennsluþróun vera eilífðarverkefni og eigi að vera það, líkt og með rannsóknirnar, en nú sé verið að „taka mjög ákveðin skref í þá átt að koma kennslumálunum á dagskrá og setja meiri stuðning í þau.“ Steinunn segir ekki hvað síst mikilvægt að styðja betur við kennarana því að þeir haldi uppi því starfi. Það þurfi bæði meiri stuðning við kennsluna og betri leiðbeiningar um þróun kennslu. Steinunn segir þetta ekki eingöngu eiga við um kennsluáferðir heldur einnig þróun námsins í heild, t.d. hvort bjóða eigi upp á þverfræðilegra nám. Hún leggur því áherslu á nám og kennslu í viðum skilningi sem nær til alls skipulags og því sem lýtur að kennslu. Hún leggur áherslu á að hlúa að grasrótinni – þar séu hlutirnir að gerast og gerjast. Í þessu augnamiði segir Steinunn

skemmtilegt að sjá hversu mikinn metnað nýir starfsmenn hafa í kennslu.

Steinunn talar um að henni finnist mikilvægt að minnka fræðasviðsmúra og horfa á viðfangsefnið þverfræðilega. Hér nefnir hún sitt eigið fag, þroska barna og ungmenna, sem í sjálfu sér sé mjög þverfræðilegt enda ekki einvörðungu til umfjöllunar innan sálfræðinnar heldur einnig t.a.m. innan félagsfræði og menntunarfræða. Þannig segir hún nálgunina hafa verið í námi hennar í Bandaríkjunum og þá áherslu langar hana að sjá frekar við Háskóla Íslands, „að komast upp úr þessari ofboðslegu skiptingu eftir fræðilegum bakgrunni.“ Hún segir þessa múra ekki síður huglæga en skipulagslega.

Margt hefur áunnist, t.d. eru kennslustjórar á öllum fræðasviðum skólans og stofnun Kennslumiðstöðvar Háskóla Íslands var mikilvægt skref að mati Steinunnar, og að ánægja sé með það. Hún segir mikilvægt að þeir sem vinna að kennsluþróun fái rými til að blómstra og þróast en ekki vera einatt að bregðast við aðstæðum og málum sem upp koma. Þess vegna sé mikið forgangsmál í nýrri stefnu að minnka álag á kennara: „Þetta er eins og að vera með krónískan verk. Það tekst ekki að laga hann þannig að þú lifir bara með honum. Þetta er ekki gott!“ Steinunn segir það ekki mega vera „viðtekið að nemenda-kennarahlutfall sé of hátt og að þannig sé það bara. Það gengur ekki. Við erum gjörsamlega að þurrausa fólk. Og þetta er eitthvað sem er svo auðvelt að veita aukinn stuðning við,“ segir hún og á þar t.d. við allt utanumhaldið um stór námskeið, t.d. bara það eitt að kennarar slái inn einkunnir fyrir hátt í 400 manns í óhentugu kerfi. Svona einfaldan og augljósan stuðning þurfi að veita kennurum.

Í þessu samhengi nefnir Steinunn nýtt samstarfsnet níu háskóla, Aurora, og þar sem í sumum skólanna komi helmingi fleiri að stoðþjónustu sé ekki um þetta álag á kennara og stjórnsýslu að ræða. Algjört forgangsmál sé því að bæta nemenda-kennarahlutfallið og vinna þurfi að skipulagi í kringum kennsluna því að það kerfi sem Háskóli Íslands hafi farið eftir sé komið til ára sinna og henti ekki þeirri stofnun sem Háskóli Íslands er í dag. Steinunn leggur áherslu á að þetta verði ekki gert í einu veffangi, enda er stefnan til 5 ára, en a.m.k. verði það sett í forgang. Hún segir gott að heyra að málefni háskólanna séu komin upp á yfirborðið í aðdraganda kosninga því að lengi vel hafi þau ekki hlotið nægilegan hljómgrunn. „Það hefur verið mikil umræða um málefni háskólanna í aðdraganda kosninganna sem eru nýafstaðnar, ekki síst í kjölfar átaks rektora háskólanna, „Háskólar í hættu“, svo vonandi mun næsta ríkisstjórn bæta úr þessari langvarandi undirfjármögnun sem skólinn hefur þurft að búa við og hefur hamlað starfinu,“ segir Steinunn. Betri fjármögnun sé forsenda þess að hægt sé að þróa starfið áfram, ekki síst nám og kennslu,

bætir hún við.

Umræðan berst að framgangs- og vinnuatskerfinu og hvort kennsla verði metin þar. Steinunn segir það gert nú þegar að hluta í framgangskerfinu en hún vilji einfalda vinnuatskerfið og sé annst um að ekki sé farin sama leið í því að meta kennslu og nú er gert við rannsóknir, heldur að draga úr umfangi vinnuatsins. Hún segir „störf akademískra starfsmanna eru undir mikilli smásjá, það er gott en það er ekki réttlátt þegar vinnuálagið er eins og það er, 50% of mikið. ... Auk þess viljum við verja tíma fólks sem minnst í eftirlit og meira í önnur verkefni.“ Hún sér fyrir sér mat bæði á gæðum kennslu og rannsókna, en t.d. megi hugsa sér að það sé gert sjaldnar, svo sem við framgang þar sem fólk er metið af erlendum sérfræðingum og þá eigi slíkt mat að veða þungt – fólk fái ekki framgang ef það stendur sig ekki á öðru hvoru sviðinu og í því felist mikilvægt gæðaeftirlit.

Góð kennsla

Hvað einkennir góða kennslu í huga Steinunnar Gestsdóttur?

„Háskólakennsla er ólík kennslu á öðrum skólastigum, hana má aldrei slíta frá rannsóknarhlutanum. Þannig að ég hugsa um kennslu í mínu starfi frekar vítt og alls ekki bara sem kennsluhætti, það er bara einn hluti af kennslu.“ Þegar talað sé um góða kennslu ber að varast að smætta það niður í einstaka hluta hennar eins og t.d. tækniatriði, heldur horfa á það vítt og spyrja okkur að því hvort að skipulag námsleiðar sé gott, eru markmið hennar góð og í tengslum við starfsvettvanginn og rannsóknir á því fræðasviði.

Ef við skoðum hvað góð kennsla þýðir út frá hverjum og einum kennara segir Steinunn það vera tvennt sem henni finnist skipta mestu máli: „Að kennarinn sé metnaðarfullur og kveiki áhuga. Það er mjög mikilvægt.“ Hitt er „að hann hafi yfirgripsmikla sýn yfir sín vísindi.“ Kennsla feli því alls ekki bara í sér tækni til að koma einhverju til skila. „Megin markmið okkar háskólakennara er að hafa mjög trygga yfirsýn yfir okkar viðfangsefni. Það er ekkert smámál.“

Ef við víkjum svo að kennsluháttunum þá er mikilvægt að virkja nemendur, það er hin hliðin á náminu að mati Steinunnar og þar er ábyrgð nemandans ekki minni. „Við þurfum því að passa okkur á því þegar við viljum stuðla að góðu námi, að þá þurfum við að stuðla að námsprógramminu í heild, styðja við kennarann og við þurfum að gera kröfur til nemandans.“ Steinunn segir nýja stefnu Háskóla Íslands leggja áherslu á þetta, þ.e. að „leggja áherslu á ábyrgð nemandans, að hann skili aktífu framlagi, um leið og við styðjum við kennarann í því að gera betur í því sem hann eða hún gerir.“

Talið berst að ábyrgð nemenda og hvernig sá skilningur náist. Steinunn segir nemendur þurfa að trúa því að það sem þeir séu að gera sé mikilvægt. Hér nefnir hún aðgangspróf sem séu flókið mál og hún hafi fyrirvara á því að velja fólk þannig inn í skólann, en að þau geti verið jákvæð að því marki að nemendur upplifi að það sé eitthvað sérstakt við að þeir komist inn í námið. Það ýtir undir það að nemendur sjái það sem dýrmætt tækifæri að komast inn í námið og þeir þurfi að leggja sig fram. Nemendur þurfi aftur á móti að upplifa þetta sjálfir, það getur enginn sagt þeim það. Steinunn segir mikilvægt að nemendur hafi áhuga á náminu, skilji þær kröfur sem gerðar eru og að þær séu alveg ljósar. Hún segir að þær breytingar sem séu að verða á kennslu snúi iðulega að því að stuðla betur að virkri þátttöku, áhuga og helgun nemenda í náminu.

Steinunn segir mikilvægt að gefa nemendum tækifæri til að kynna kennurum sem eru framarlega í rannsóknum á sínu fræð sviði. Hún segir skemmtilegt hve mikinn áhuga nemendur hafi á rannsóknum kennara, þeir segi að eitt það skemmtilegasta í náminu sé þegar kennarar segja frá rannsóknum sínum. Innan Háskóla Íslands hefur verið tilhneiging til að veita kennurum sem eru framarlega í rannsóknum kennsluafslátt og grunnnemendur fá þá of lítið að kynna þeim í sumum deildum. Liður í því að samþætta kennslu og rannsóknir fer aftur á móti þvert gegn þessu. Steinunn segir að með aukinni aðstoð, til dæmis með því að virkja meistara- og doktorsnemendur sem aðstoðarkennara, megi auka aðkomu reynslumikilla kennara að kennslu í grunnnámi. Sjálf segist hún hafa sinnt slíkri stoðþjónustu – svo sem kennslu umræðutíma – á námsárum sínum í Bandaríkjunum sem hafi verið dýrmæt reynsla fyrir nemendurnar og gefið prófessorum betra ráðrúm til að sinna fyrirlestrum.

Ný kennlustefna Háskóla Íslands

Stefnu skólans í kennslumálum ber á góma. Steinunn bendir á að einn af fjórum aðalköflum nýrrar stefnu Háskóla Íslands 2016–2021 sé helgaður námi og kennslu og sá kafla endurspegli helstu áherslur skólans í þeim málaflokki. Í kennsluhluta stefnunnar er lögð áhersla á að lækka nemenda-kennarahlutfall, þróa áfram öll námsstig (grunnám, meistaranám og doktorsnám) og efla alþjóðlegar tengingar námsins. Fyrsta mál á dagskrá stefnunnar er þó að móta nýja kennlustefnu fyrir skólann. Hún kemur inn á marga af þeim þáttum sem nefndir eru hér að ofan og styður betur við kennara og kennsluþróun. Steinunn segir að það sé styrkur Háskólans hversu mörgum góðum kennurum hann hefur á að skipa og stuðningur við kennara hafi eflst mikið síðastliðinn áratug með eflingu Kennslumiðstöðvar, kennlustjórurum og akademískum kennsluþróunarstjórurum á tveimur fræðasviðum sem eigi að einbeita sér að stuðningi við kennsluþróun. Í nýju

stefnunni sé lögð áhersla á að slíkir kennsluþróunarstjórur verði á hverju fræðasviði. Hlúa þurfi að þessum einingum, breiða út starfsemi þeirra og beina að einhverju leyti þangað sem skórinn kveppir helst. Steinunn segist vera bjartsýn á það að með nýrri stefnu komist þessir hlutir ofar í forgangs röðunina og að aukinn stuðningur fái við kennslu. Hún undirstrikar að ekki þýði að bæta þessari vinnu ofan á akademíska starfsmenn eða stjórnsýslu sem nú þegar hafi meira en nóg að gera, hér þurfi aukinn mannafla, að forgangsraða verkefnum og breyta vinnuháttum.

Hefur Steinunn trú á því að starfsmenn Háskóla Íslands gangi í takt við nýja stefnu hvað áherslu í kennslu varðar? „Mér finnst þetta vera að breytast. Mér finnst viðhorf til kennslu hafa breyst mjög mikið á 7–8 árum.“ Steinunn segir að fólk sé orðið vant því að áhersla sé lögð á kennslu, „t.d. að Kennslumiðstöð sé til, hún hafi þetta hlutverk og sé að reyna að ýta alls staðar.“ Hér talar Steinunn aftur um nýja háskólanetið Aurora þar sem háskólarnir voru valdir inn vegna sterkra stöðu sinnar í rannsóknum. Þrátt fyrir það segir Steinunn skólana í netinu ekki síst hafa áhuga á að efla samfélagslega ábyrgð skólanna og þróa kennsluna. Hún segist hafa tilfinningu fyrir því að fólk átti sig á því að rannsóknir skipti augljóslega máli og að viðhalda þurfi þeim árangri sem hefur verið náð „en þetta er ekki það eina sem við gerum. Við þurfum að huga að kennslunni. Mér finnst vera almennur skilningur á því innan skólans.“ Hér hjálpi til áherslan í sjálfsmati háskólans á kennslu og upplifun nemenda, auk niðurstaðna erlendra matslista á stöðu skólans, (t.d. Times Higher Education Ranking) sem sýni að háskólinn standi veikt hvað kennsluhlutann varðar miðað við rannsóknir, „– fólk virðist tilbúið til að leggja áherslu á kennsluna núna.“

Námsmat og skipulag

Námsmat og skipulag koma verst út úr könnunum sem meta gæði náms og kennslu við Háskóla Íslands. Skólinn er þó ekkert einsdæmi í þessum efnum því að sama niðurstaða fæst í skólum sem háskólinn ber sig saman við á Englandi og í Skotlandi. Steinunn segir Háskóla Íslands ekki alltaf njóta sannmælis þegar umræða um kennsluhætti sé annars vegar. Oft sé þar dregin upp dökk mynd fornfálegra kennsluhátta sem séu alls ekki lýsandi fyrir það góða starf sem fram fari í flestum deildum og fræðasviðum skólans. Hér nefnir hún sérstaklega dæmi um 100% próf sem heyrir orðið til undantekninga. Steinunn segir að heilmiklar breytingar hafi orðið í þessum málum undanfarið og að sífellt komi fram dæmi um góð vinnubrögð (best practice) sem vert sé að deila með háskólasamfélaginu. Háskólinn þurfi að standa sig betur í því að koma slíkum vinnubrögðum á framfæri og svara neikvæðum mýtum um kennslu sem ekki standast skoðun að mati Steinunnar.

En kunnur við að tala um kennslu? Steinunn segir að við þurfum e.t.v. að gera þessa hlið skólans meira sýnilega líkt og við flöggum öllum flottu rannsakendunum okkar, sem henni finnst mjög jákvætt. Það sama þurfi að gera í kennslunni, „flagga fyrirmyndarkennurum“. Þetta eigi reyndar við kennara í samfélaginu almennt. Árleg kennsluverðlaun séu við Háskólann, „kannski við ættum að flagga þeim kennara meira. Við eigum að vera óhrædd við að flagga því sem frábært er!“ Hér megi einnig horfa til breiðs skilnings á námi og verðlauna e.t.v. þá sem bjóða upp á frábært nám, vel heppnaða námsleið eða frábæran stuðning stjórnáskólunnar við nám, að mati Steinunnar.

Framtíðarsýn

Hvernig lítur góður háskóli út í huga Steinunnar Gestsdóttur? Steinunn segir að í vinnu að nýrri stefnu háskólans hafi þetta verið mikið rætt. „Háskólinn á að sinna þremur verkefnum. Hann á að sinna menntun nemenda sinna. Hann á að sinna rannsóknum – og þetta tvennt er náttúrulega samofið. Og

hann á að taka virkan þátt í samfélaginu. Við erum ekki tilbúin til að gefa neitt af þessu eftir.“ Hún segir þetta mjög metnaðarfulla stefnu þar sem takmarkaðir fjármunir séu fyrir hendi „en þetta eru allt verkefni sem okkur finnst okkur bera skylda til að vinna vel.“

Steinunn segir að háskólinn muni á næstu árum leggja áherslu á stuðning við grasrótina sem sinni þessum verkefnum – styðja innviðina. Undanfarið hefur háskólinn verið í miklum vexti og starfið hefur mótast af því að gera þann vöxt mögulegan. Slíkur vöxtur gengur ekki endalaust, sérstaklega ekki þegar fjármagn fylgir ekki. „Við horfum inn á við. Við tryggjum innviðina til þess að tryggja gæðin og styðjum vel við starfsfólkið okkar og við nemendur okkar af því að við erum nú þegar með svo flotta hluti í starfi okkar. Í Háskólanum eru öflugir kennarar sem eru með sterkar alþjóðlegar tengingar. Við erum eini skólinn á landinu sem er með svona breitt námsval, auk spennandi námsbrauta sem sprottið hafa úr grasrótinni.“ Steinunn segir Háskóla Íslands vilja styðja við þetta fólk um leið og hann

Göngum þurrum fótum í Pálínuboðið

Heiður Reynisdóttir, verkefnastjóri Heilbrigðisvísindasviði HÍ.

Kennslumálanefnd Heilbrigðisvísindasviðs (HVS) er skipuð akademískum fulltrúum frá öllum sex deildum sviðsins auk fulltrúa nemenda og kennsluþróunarstjóra. Verkefnasvið nefndar er nokkuð fjölbreytt innan kennslumálaflokksins, enda mörg málín og skemmtileg í þeim ágæta flokki.

Heiður Reynisdóttir.

Kennslumálanefnd HVS skipa: Björn Guðbjörnsson, prófessor við Læknadeild, formaður, Karl Örn Karlsson, lektor við Tannlæknadeild, Þórdís Katrín Þorsteinsdóttir, lektor við Hjúkrunarfræðideild, Lárus St. Guðmundsson, dósent við Lyfjafræðideild, Guðmundur Bjarni Arnkelsson, prófessor við Sálfræðideild, Ólöf Guðný Geirsdóttir, dósent við Matvæla- og næringarfræðideild, Ágúst Ingi Guðmundsson, nemandi í læknisfræði, sem tók við af Sunnevu Björk Gunnarsdóttur, nemandi í hjúkrunarfræði, og Ásta Bryndís Schram kennsluþróunarstjóri sviðsins. Áheyrnarfulltrúar námsbrauta eru Martha Á Hjálmarsdóttir, lektor við Læknadeild, og Sólveig Ása Árnadóttir, dósent við Læknadeild. Starfsmaður nefndarinnar er Heiður Reynisdóttir verkefnastjóri á sviðinu.

Meginstefið í starfi nefndarinnar, sem fundar einu sinni í mánuði, hefur snúist um framþróun og mat á kennsluháttum og því var um gríðarlega góðan liðsstyrk að ræða þegar ráðinn var kennsluþróunarstjóri til sviðsins. Ásta Bryndís Schram, lektor og kennsluþróunarstjóri, tók til starfa í byrjun ársins og er til ráðgjafar og stuðnings deildum sviðsins með góðri hjálp frá starfsfólki

Kennslumiðstöðvar. Markmiðið með ráðningu kennsluþróunarstjóra var, í sinni einföldustu mynd, að byggja kennslufræðilega brú á milli Kennslumiðstöðvar og Heilbrigðisvísindasviðs. Sú brú hefur nú risið og því ætti enginn að lenda í því að mæta í blautum skóm í kennslustund.

Í kjölfar samþykktar nýrrar stefnu fyrir Háskólann ákvað stjórn HVS að marka eigin stefnu á grunni þeirrar fyrrnefndu á sviðsþingi vorið 2016. Kennslumálanefnd HVS kom töluvert að þeirri vinnu í flokknum „Nám og kennsla“ og var stefnan samþykkt á sviðsþingi þann 11. október. Stefnuna í heild sinni má finna hér: https://ugla.hi.is/sites/default/files/kbj/stefna_hvs_2016_2021_loka_191016.pdf

Árlegur kennsluþróunardagur sviðsins var haldinn 14. september síðastliðinn í Læknagarði og var vel sóttur enda umræðuefnið heitt og spennandi - kennslukannanir. Guðrún Geirsdóttir dósent, fjallaði um rannsóknir á gæðum kennslu og mýtur þeim tengdum, sem eru býsna lífseigar. Það er nefnilega hægt að meta gæði kennslu og það eigum við að gera. Við eigum líka að hvetja nemendur til að svara kennslukönnunum af því við ætlum okkur að nota niðurstöðurnar - hvort sem við lendum debet eða kreditmegin. Niðurstöðurnar eru okkar verkfæri til að meta stöðuna - ekki stóri dómur á torgi menntamála. Fögnum því þegar vel gengur og breiðum út þann boðskap. Opnum verkfærakisturnar okkar og bjóðum í kennslufræðilegt Pálínuboð. Það er nóg til.

styðji við rannsóknarinnviðina og geri áframhaldandi sókn í rannsóknnum mögulega. Það sé nýr veruleiki skólans að vera með „risa alþjóðleg verkefni og öfluga rannsakendur á öllum fræðasviðum.“ Á sama tíma þurfi að styðja þjónustu við nærsamfélagið, sem sé reyndar nú þegar mjög mikil. Steinunn segir það hafa komið sér á óvart í stefnumótunarvinnunni hversu stór hluti starfsmanna veiti þjónustu til lykilstofnana samfélagsins, en að sú vinna sé meira háð góðvild þeirra sem veita hana en að til séu formleg ferli sem stuðli að slíkri þjónustu. Þessu þurfi að breyta, það þurfi að byggja slíka þjónustu markvisst upp. Ekki síst þurfi að gefa starfsfólki aukið svigrúm til að sinna öllum störfum sínum, þ.á.m. þessum samfélagsverkefnum.

Ný stefna Háskóla Íslands leggur áherslu á fimm atriði; kennslu, rannsóknir og samstarf við samfélagið eins og áður er nefnt, og hinar tvær eru mannaúdurinn sem vitad er að gengið hefur verið á og vilji sé til að styrkja eins og áður kom fram, og að lokum innleiðing gæðamenningar. „Það þýðir

að við þurfum í sífellu að vera að endurskoða stefnuna og starfið og athuga hvort við séum að gera það sem tryggir kjarnastarfsemi stofnunarinnar – að við sinnum vel kennslu og rannsóknnum, auk þess að skoða hverju við þurfum að breyta til að gera enn betur.“ Steinunn segir ekki auðvelt að breyta vinnumenningu og að sjálfsögðu sé gæðamenning undirstaða starfsins með margvíslegum hætti. En það sé hægt að gera betur og markvissar – „sífelldar umbætur“ sé lykilsetning. Steinunn tengir þessa hugsun við kennsluna og segir þá „umræðu sem við erum að taka í viðtalinu ekki endilega hafa getað átt sér stað fyrir 10–15 árum síðan. Krafan um þróun kennsluhátta, nýtingu upplýsingatækni, virk tengsl námsins við starfsvettvang, þróun þverfræðilegs náms, virkjun nemenda og aktívari samskipti kennara og nemenda. Auðvitað hafa margir góðir kennarar stuðlað að þessum atriðum, en það að þetta sé orðin sýn okkar á kennslu, það er eitthvað sem hefur orðið ljósara á síðustu árum. Þannig að við þurfum að breyta kerfinu til að styðja við það – til að endurspegla breyttar kröfur og sýn á kennsluna.“

Kennslunefnd Verkfræði- og náttúruvísindasviðs Háskóla Íslands

Anna Helga Jónsdóttir, aðjúnkt við Verkfræði- og náttúruvísindasvið Háskóla Íslands

Kennslunefnd Verkfræði- og náttúruvísindasviðs veturinn 2015–2016 skipuðu Júlía Arnardóttir (fulltrúi nemenda), Anna Soffía Hauksdóttir (RTV), Áslaug Geirsdóttir/Hreggviður Norðdahl (JVD), Benedikt Steinar Magnússon/Einar Örn Sveinbjörnsson (RVD), Edda Waage (LUD), Halldór Pálsson (IVT), Jukka Heinonen (UB) og Anna Helga Jónsdóttir (VON). Guðrún Helga Agnarsdóttir og Sigdís Ágústsdóttir voru starfsmenn nefndarinnar. Þess má geta að meirihluti kennslunefndar hefur stundað nám í menntunarfræðum.

Anna Helga Jónsdóttir.

Nefndin hittist hálfsmánaðarlega og ræddi hin ýmsu mál sem brunnu á nefndarmönnum tengd námi og kennslu auk erinda sem nefndinni bárust frá stjórn sviðsins, deildum þess eða einstaka kennurum. Veigamestu mál kennslunefndar VoN voru þrjú og er stuttlega sagt frá þeim hér að neðan.

Nemendur Verkfræði- og náttúruvísindasviðs hafa lengi kallað eftir breytingu á framkvæmd sjúkra- og endurtökuþrifa haustmíssis en í núverandi fyrirkomulagi þurfa nemendur að bíða fram á vor til að taka sjúkra- og endurtökuþríf. Þetta getur haft slæm áhrif á námsframvindu nemenda en einnig skapað fjárhagsáhyggjur meðal þeirra sem eru á námslánum. Kennslunefndin, í samvinnu við stjórn sviðsins og nemendafélög, lagði fram tillögu að tilraunaverkefni sem nýlega var samþykkt af Háskólaráði þess efnis að sjúkra- og endurtökuþríf ferð fram í janúar næstu tvö árin, þó aðeins í þeim námskeiðum þar sem enginn nemandi er því móttfallinn skólaárið 2016–2017.

Stærðfræði er undirstöðugrein á flestum námsbrautum á sviðinu og mikilvægt að nemendur séu vel undirbúnir í þeim fræðum áður en nám hefst. Ákveðið var að ráðast í átak til að auðvelda nemendum að takast á við þennan þátt námsins og var öllum nýnemum sviðsins bent á að nýta sér kennslukerfi í stærðfræði yfir sumartímann ásamt því að vera boðið á upprifunarnámskeið, sem nemendur í stærðfræði sáu um, í fyrstu kennsluviku. Um 400 nýnemar nýttu sér þessa aðstoð og var mikil ánægja meðal þeirra með þessa nýbreytni. Um 600 nemendur þreyttu svo stöðumat í stærðfræði í lok fyrstu kennsluviku svo þeir og kennarar þeirra sæju hvar þeir stæðu í upphafi námsins.

Kennsluþing Verkfræði- og náttúruvísindasviðs var haldið í ágúst 2016. Ákveðið var að þingið færi fram á ensku svo allir starfsmenn sviðsins hefðu kost á að sækja það og gekk það vonum framar. Kristín Ingólfssdóttir, prófessor við Heilbrigðisvísindasvið og fyrrum rektor Háskóla Íslands, hélt frábært erindi á þinginu þar sem hún sagði frá nýjustu þróun MOOC námskeiða og hvernig þau hafa áhrif á uppbyggingu námsgráða. Kristín sagði einnig frá nýrri stefnu MIT í vefkennslu sem verður spennandi að fylgjast með. Sigdís Ágústsdóttir fræddi svo þátttakendur um stöðu námsmats á Verkfræði- og náttúruvísindasviði, en það hefur færst mjög í aukana á undanföllum árum að kennarar notast við símat á sviðinu. Að því loknu sögðu sjö kennarar frá þeirra sýn á námsmat og hinum ýmsu tækjum og tólum sem þeir notast við, svo sem Gradescope, Socrative, Tutor-web og notkun Moodle við jafningjamat.

KENNSLUÞRÓUNARVERKEFNI Á VEGUM RANNÍS OG HÁSKÓLA LANDSINS

BORE-verkefnið, The Bologna reform in Iceland project, er verkefni styrkt af Erasmus+. Rannís heldur utan um verkefnið hér á landi fyrir hönd Mennta- og menningarmálaráðuneytis og er María Kristín Gylfadóttir umsjónaraðili þess. Verkefnið snýr annars vegar að alþjóðavæðingu og alþjóðastefnu háskóla og hins vegar að því að efla gæði námskrárgerðar og kennsluþróun í háskólum með samstarfi þeirra sem sinna kennsluþróun. Að verkefninu koma, auk stjórnenda í Rannís, fjöldi sk. Bolognasérfræðinga. Verkefnið hefur hlotið framhaldsstyrk.

Kennslumiðstöð tók að sér að hafa umsjón með þeim hluta verkefnis sem snéri að námskrárgerð og kennsluþróun og hafa nú þegar verið haldnar tvær vinnustofur fyrir leiðtoga í kennsluþróun í háskólum.

Fyrri vinnustofan var haldin um miðjan apríl að Bifröst undir heitinu Fagleg innleiðing hæfniviðmiða. Mættir voru fulltrúar frá háskólum landsins, Mennta- og menningarmálaráðuneyti og Rannís. Á vinnustofunni gerðu þátttakendur grein fyrir stöðu innleiðingar hæfniviðmiða (Learning Outcome) innan sinna háskóla, vinnulagi við innleiðingu og framtíðarsýn. Fulltrúar háskólanna kynntu þær leiðir sem farnar eru þar til að tryggja heildstæða og faglega námskrárgerð, hvernig staðið er að reglulegum gæðaúttektum og hvaða viðmið eru nýtt við gerð nýrra námsleiða. Þá tókust þátttakendur hressilega á um heitið „hæfniviðmið“ sem mörgum þótti ekki gott. Lagt var til að í stað þess yrðu annað hvort tekin upp heitin lærdómsviðmið eða jafnvel einfaldlega námsviðmið.

Fulltrúar Háskóla Íslands voru Guðrún Geirsdóttir, Ása Björk Stefánsdóttir og Elva Björg Einarsdóttir frá Kennslumiðstöð háskólans. Þær kynntu úttekt á lokaviðmiðum námsleiða í grunnnámi þar sem lokaviðmið voru borin saman við viðmið um æðri menntun og prófgráðu frá 2011. Niðurstaða úttektarinnar er að þó að lokaviðmið margra námsleiða hafi verið endurskoðuð er enn talsvert óunnið.

Þátttakendur á ráðstefnunni voru sammála um að hæfniviðmið væru góð verkfæri til að efla gagnrýna og faglega umræðu um gæði námsleiða og námskeiða en jafnframt að innleiðingu þeirra við íslenskra háskóla væri langt því frá lokið og að gera þyrfti betur. Liður í því er að kynna fyrir háskólasamfélaginu hver hugsunin er að baki hæfniviðmiðum og hvernig þau nýtast til náms – fyrir nemendur og kennara, og til gæðavinnu fyrir fræðasvið og deildir. Á vinnustofunni

voru lögð drög að frekara samstarfi háskólanna á sviði gæðastarfs og kennsluþróunar og ákveðið að mikilvægt væri að byggja upp sameiginlegan gagnagrunn stuðningsefnis.

Seinni vinnustofa BORE-verkefnisins snéri að því að efla stjórnendur í kennsluþróun á háskólastigi. Vinnustofa um kennsluþróunarverkefni leiðandi aðila innan íslenskra háskóla var haldin í lok ágúst. Þar mættu einnig fulltrúar flestra háskólanna til að vinna að verkefnum tengdum kennsluþróun í sínum háskóla. Leiðbeinendur voru dr. Torgny Roxå og dr. Katarína Mårtensson frá Lundarháskóla í Svíþjóð, en þau eru leiðandi á sviði rannsókna á kennsluþróun á háskólastigi. Þátttakendur mættu til leiks með fyrirframskilgreind verkefni sem stuðla að bættum kennsluháttum innan skólanna. Torgny og Katarína leiðbeina í rannsóknaférlinu og eru áætluð lok þeirrar vinnu á vordögum 2017.

Þátttakendur frá Háskóla Íslands skipulögðu á vinnustofunni tvö kennsluþróunarverkefni sem unnið verður að í vetur. Annars vegar þróun kennslusamfélags í Jarðvísindadeild sem Guðfinna Aðalgeirsdóttir, dósent í Jarðvísindadeild og Guðrún Geirsdóttir, Kennslumiðstöð Háskóla Íslands hafa umsjón með. Hins vegar verkefni sem snýr að námskrárgerð og nýtingu hæfniviðmiða í gæðastarfi. Að þessu verkefni vinnur starfsfólk Kennslumiðstöðvar, ásamt kennsluþróunarstjórum á Heilbrigðisvísindasviði og Verkfræði- og náttúruvísindasviði, Ástu Bryndísi Schram lektors á Heilbrigðisvísindasviði og Önnu Helgu Jónsdóttur aðjúnkts í Raunvísindadeild.

NÝJUNG Í KENNSLUÞRÓUN Á HEILBRIGÐISVÍSINDASVIÐI

Ásta Bryndís Schram, lektor og kennsluþróunarstjóri Heilbrigðisvísindasviðs

Starfsfólk Kennslumiðstöðvar Háskóla Íslands hefur um nokkurt skeið unnið að því að kynna innan skólans *finnska líkanið* sem hefur það að markmiði að styðja kennsluþróun með ráðningu kennslufræðings á öll fræðasvið. Í samræmi við ráðleggingar þeirra var sú ákvörðun tekin á Heilbrigðisvísindasviði (HVS) að ráða kennsluþróunarstjóra í hálfu stöðu lektors. Ég hóf störf í byrjun febrúar. Verk- og náttúruvísindasvið hafði þá ríðið á vaðið um haustið 2015 með ráðningu lektors, Önnu Helgu Jónsdóttur, í hlutastarf við kennsluþróun. Finnska líkanið hefur reynst mjög vel í Háskólanum í Helsinki, og hefur skipulagið þar verið fyrirmynd að hugmyndum og áætlunum hér.

Ný stefna HÍ hvetur til aðgerða til að efla gæði kennslu. Þátttaka í þekkingarsamfélagi nútímans krefst ýmiss konar hæfni sem ekki reyndi eins mikið á hér á árum áður. Í atvinnulífnum reynir meira á samvinnuhæfni, tæknilæsi, sköpun og gagnrýna hugsun en nokkurn tíma fyrr. Krafa atvinnulífsins er sú að útskrifaðir nemendur geti fljótt nýtt sér þekkingu sína í verki á vinnustað, séu virkir í verðmætasköpun af hvaða tagi sem er og hæfir til að vinna hver með öðrum. Háskóli Íslands vill vera í forystu við að undirbúa nemendur undir atvinnulífið og þátttöku í þjóðfélagi 21. aldar. Þar af leiðandi þurfa kennsluáðferðir og kennsluumhverfið almennt að þróast í takt við þessi markmið. Nemendur þurfa þegar í upphafi náms að vera virkari í námi sínu, þannig að þeir taki ekki aðeins við þekkingu heldur læri að vinna úr upplýsingum, tileinka sér þær og nýta við nýjar aðstæður. Því þarf að gera nám meira nemendamiðað, auka tilfellakennslu, lausnaleitarnám, notkun upplýsingatækni og aðrar aðferðir sem ýta undir dýpra nám.

Helstu verkefni mín sem kennsluþróunarstjóri eru að efla umræðu í deildunum sex um kennsluþróun og kennslutengd málefni, s.s. símenntun, kennsluáðferðir, námsmat, áhugahvöt og tilgang kennslukannana. Með það að markmiði býð ég upp á fræðslufundi, vinnustofur og stutt námskeið, sérsniðin að þörfum deildanna, auk einstaklingsbundinnar ráðgjafar. Starf þetta er í nánnum tengslum við Kennslumiðstöð. Samkvæmt líkaninu er

það auk þess mikilvægt að kennsluþróunarstjóri myndi tengsl inn í hverja deild t.d. með því að stofna litla umræðuhópa sem síðar geti deilt til síns samstarfsfólks (e. critical friends/ambassadors). Þetta verkefni er í mótun.

Starf mitt felur einnig í sér praktískar rannsóknir á þáttum sem snerta kennsluumhverfið, þ.e. rannsóknir sem gefi

Ásta Bryndís Schram.

niðurstöður sem geti leiðbeint um aðgerðir og þannig ýtt undir jákvæða skólaþróun. Í vor lagði ég fyrir spurningalista um áhugahvöt, virkni og álag í námi fyrir nemendur í einni deild HVS og mun leggja hann fyrir aðrar deildir á þessu skólaári. Rannsóknin skoðar upplifun nemenda af þáttum í kennsluumhverfinu sem tengjast áhugahvöt, s.s. valdeflingu, gagnsemi náms, trú á eigin getu, áhuga/virkni í tímum og umhyggju kennara. Allir eru þessir þættir tengdir kennsluáðferðum. Ég er nú að vinna úr niðurstöðum þessarar rannsóknar en ég fékk styrk úr Kennslumálasjóði til að vinna hana. Ég er sömuleiðis að rýna í niðurstöður úr Kennslukönnun HÍ og könnun Félagsvísindastofnunar frá því í vor, því niðurstöður slíkra kannana ættu að vera leiðbeinandi sem einn af mörgum góðum upplýsingabrunnum. Þær nýtast bæði kennaranum sjálfum til að móta kennsluhætti eftir niðurstöðum og fyrir deild, svið og skólann í heild til að meta gæði námsins almennt. Rannsóknir hafa sýnt að sé þátttaka nemenda góð gefi niðurstöður nokkuð góða mynd af stöðunni. Ég hef hug á að nýta niðurstöður sem umræðugrundvöll í deildum, bæði með stjórnendum og kennurum. Rannsóknir hafa sýnt að deildarforsetar geta haft mikil áhrif á sjónarmið kennara varðandi kennsluhætti og í raun kennslumál almennt (McRoy og Gibbs, 2009). Það er einnig ljóst að í vinnuumhverfi háskóla þar sem kennurum er óhætt að ræða kennslumál sín á milli í þeim tilgangi að vinna saman að því að móta námið til framtíðar geta þeir haft mikil jákvæð áhrif á gæði náms og skólaþróun (Roxå og Mårtensson, 2008).

Auk þessa vinn ég nú að vefsíðu sem mun geyma ýmsar kennslufræðilegar upplýsingar, svo sem lýsingar á fjölbreyttum kennsluáðferðum, kenningum og rannsóknum þar að lútandi. Sú vefsíða verður upplýsingabanki fyrir kennara sviðsins.

Kennslumiðstöð HÍ vinnur frábært starf við skólaþróun m.a. með því að bjóða upp á diplómanám í kennslufræðum, halda ýmis styttri námskeið um kennslufræðileg málefni og kynna nýjungar í upplýsingatækni. Það er þó ógerlegt fyrir miðstöðina að sinna þörfum allra. Því er það til mikilla bóta að sérmenntaðir kennsluþróunarstjórar, staðsettir á viðkomandi sviði, séu til staðar til að vinna að rannsóknum um kennslumál, aðstoða og hvetja til dáða. Auk þess sit ég í kennslumálanefnd HVS og sæk fundi í deildum eftir

þörfum. Í stuttu máli hlýtur það að vera mikill ávinningur fyrir sviðin að geta leitað til aðila „innanborðs“ vegna áskorana sem upp koma í kennslumálum og vegna þátta sem stjórnendur og kennarar vilja skoða.

Heimildir:

McRoy, I. og Gibbs, P. (2009). Leading change in higher education. *Educational management administration & leadership*, 37(5), 687–704. <https://doi.org/10.1177/1741143209339655>

Roxå, T. og Mårtensson, K. (2008). Strategic educational development: a national Swedish initiative to support change in higher education. *Higher Educational Research & Development*, 27(2), 155–168. <https://doi.org/10.1080/07294360701805291>

Kennslunefnd Menntavísindasviðs

Hróbjartur Árnason, lektor við Menntavísindasvið Háskóla Íslands

Kennslunefnd Menntavísindasviðs er mönnuð fulltrúum stjórnáslu, þriggja deilda sviðsins: Kennaradeildar, Íþróttá-, tómstunda- og þroskabjálfadeildar og Uppeldis- og menntunarfæðideildar ásamt fulltrúa stúdenta. Þessar þrjár deildir sinna rannsóknum og kennslu á mjög breiðu sviði, sem snýst um að styrkja fólk til starfs eða í starfi þar sem það leitast við að leiða hópa í gegnum merkingarbæra atburði sem gera þátttakendur ríkari af reynslu, þekkingu eða færni.

Helstu viðfangsefni nefndarinnar undanfarið hafa snúið beint og óbeint að mótun nýrrar stefnu sviðsins um nám og kennslu. Fjarnám og fjarkennsla standa nemendum og kennurum við sviðið í því samhengi nærri, enda hefur Menntavísindasvið, og forveri þess, Kennaraháskóli Íslands, boðið fjarnám um langt árabíl. Fyrst var það til að tryggja starfandi og verðandi kennurum í dreifbýli nám við hæfi. Dreifð búseta Íslendinga hefur óneitanlega áhrif á möguleika margra til að stunda nám sem hentar þeim og nýtist í heimabyggð og hefur hún löngum verið aðalrökin fyrir fjarkennslu. Á síðustu árum virðist sem áherslur og þarfir fólks sem kys fjarnám hafi breyst. Þeim sem leggja stund á fjarnám til að brúa fjarlægðir virðist hafa fækkað hlutfallslega og þeim sem stunda fjarnám til að skapa sér aukinn sveigjanleika í tíma hefur fjölgað. Samfélag okkar hefur þróast þannig að atvinnulífið kallar eftir aukinni menntun starfsfólks, verkefni margra fagmenntaðra hafa orðið flókarnari, með þeim afleiðingum að æ fleiri leita til háskólanna á miðjum aldri til að auka hæfni sína til að takast á við verkefni sín eða til að auka sveigjanleika sinn á atvinnumarkaði. Þetta þýðir að hlutverk háskóla í samfélaginu er að breytast.

Háskólar hafa ekki lengur það hlutverk eitt að bjóða upp á grunnmenntun, heldur eru þeir orðnir viðkomustaður æ fleiri í ævilangri menntun sinni. Nútímafólk skiptir um starfsvettvang nokkrum sinnum á

ævinni og þarf jafnvel að menntast til nýrra og ólíkra starfa á miðri ævi. Þetta er í sjálfu sér ekki alveg nýtt, en háskólar finna meira fyrir þessu með hverju árinu sem líður. Það hlýtur að hafa áhrif á kennsluhætti og þar með skipulag þess sem við á Menntavísindasviði köllum staðnám og fjarnám. Þetta eru spennandi verkefni sem háskólar glíma við um víða veröld.

Hróbjartur Árnason.

Kennslunefnd hefur boðið kennurum sviðsins til samtals í ólíku samhengi og mun halda því áfram á þessu skólaári. Markmiðið nefndarinnar er að skapa sameiginlega sýn og búa til nýjar leiðir og nálganir í kennslu sem nýtast næstu árin og taka tillit bæði til eðlis fræðanna sem við stundum og breyttra aðstæðna í samfélaginu sem við þjónum. Lítil háskóli með fáa nemendur, sem vill kenna þau fjölmörgu fög sem þörf er á í nútíma samfélagi, verður að takast með skapandi hætti á við áleitnar spurningar um það hverjum skólinn býður hvað.

Áþreifanleg mál sem við glímum við eru t.d. samspil kennslu í kennslustofum skólans og útsendingar fyrirlestra, kennsluefnis og/eða kennslustunda. Við sköpun námssamfélags á netinu þarf að taka mið af því að nemendur eru uppteknir við mörg verkefni í lífinu og námið er jafnvel ekki í fyrsta sæti – samt viljum við tryggja gæði menntunarinnar. Hádegisfundir um kennslu, verkstæði um kennsluhætti og aðrar upptakomur hafa komið þessum umræðum af stað á liðnu misseri og á því yfirstandandi og næsta mun kennslunefnd Menntavísindasviðs standa fyrir fleiri slíkum viðburðum þar sem kennarar munu rýna í stöðuna og horfa saman til framtíðar.

Hvernig metum við gæði kennslu?

Kennslumálalaping 2016

Elísabet Rún, nemandi í teikningu við Myndlistaskólann í Reykjavík og fyrrverandi nemandi í íslensku og bókmenntafræði við Háskóla Íslands

Föstudaginn 15. mars var Kennslumálalaping haldið í fimmta sinn af Stúdentaráði, kennslumálanefnd, gæðanefnd og Kennslumiðstöð Háskóla Íslands. Þingið var haldið í fyrsta sinn árið 2012 að frumkvæði nemenda og síðan þá hefur verið blásið til þess árlega. Þingið er hugsað sem vettvangur fyrir samtal á milli kennara og nemenda um nám og kennslu við Háskóla Íslands. Þar hafa ýmis mál verið tekin fyrir, til að mynda var efnið í fyrra námsmat og endurgjöf og þar áður fjölbreytni í kennsluháttum. Í ár var yfirskriftin: „Hvernig metum við gæði kennslu?“

Þingið var haldið á Litla torgi og mættu mun fleiri en gert hafði verið ráð fyrir. Þinginu stýrði Aron Ólafsson, formaður Stúdentaráðs. Fyrri hluti þingsins fólst í fjórum inngangserindum sem voru eins konar upphitun fyrir þann síðari þar sem þátttakendur ræddu efnið.

Hvernig er kennsla metin í HÍ?

Magnús Diðrik Baldursson, skrifstofustjóri rektorsskrifstofu og gæðastjóri Háskóla Íslands, tók fyrstur til máls og fjallaði um hvernig kennsla væri metin við Háskóla Íslands. Magnús benti á að vísindasamfélagið hefði fyrir löngu komið sér saman um aðferðir til að meta árangur rannsókna en að varla væru til neinar almennt viðurkenndar aðferðir við að meta gæði kennslu. Hann taldi til ýmsar ástæður fyrir þessu misræmi. Almennt eru rannsóknir betur mælanlegar því að kennsla er „flókið, gagnvirkt, sálfræðilegt, vitsmunalegt og félagslegt ferli sem miklu erfiðara er að henda reiður á,“ eins og Magnús komst að orði. Þá hafa fjárhagslegir hagsmunir eitthvað að segja en þeir eru meiri á sviði rannsókna. Eitt dæmi um þetta ójafnvægi er að við ráðningu akademískra starfsmanna er fremur lítið til árangurs og afkasta á sviði rannsókna en reynsla af kennslu. Til samanburðar er ólöglegt að ráða grunn- og framhaldsskólakennara án þess að þeir hafi í það minnsta fimm ára kennaranám að baki.

Loks varpaði Magnús fram fimm spurningum; hvað, hverjir, hvenær, hvernig og hvers vegna ætti að meta gæði kennslu. Í þeirri umfjöllun velti hann fyrir sér ýmsum hliðum málsins. Hvaða kennsluáferð á að miða við? Á að leggja áherslu á kennarann eða námskeiðið? Eiga kennarar, nemendur

eða óháðir sérfræðingar að meta kennsluna? Á að meta kennsluna á miðju misseri, í lok námskeiðs eða eftir að reynsla er komin á þekkinguna? Á að nota kennslukannanir eða greiningar utanaðkomandi aðila? Og svo framvegis. Engin skýr svör liggja fyrir við þessum spurningum en við síðustu spurningunni um til hvers ætti að meta kennslu voru svörin einna skýrust.

Markmiðið hlyti að vera að tryggja gæði kennslu og náms, að hvetja til framþróunar og umbóta og að upplýsa núverandi og væntanlega nemendur, sem og almenning, um gæði kennslunnar.

Elísabet Rún Þorsteinsdóttir.

Áhugi nemenda og kennara skiptir meginmáli

Næst tók Elísabet Brynjarsdóttir til máls fyrir hönd náms- og kennslumálanefndar SHÍ en nefndin hafði sent út könnun til allra nemenda og kennara Háskóla Íslands. Markmiðið var að ná til þeirra sem ekki hefðu kost á að sækja Kennslumálalapingið. Um 150 nemendur og um 30 kennarar svöruðu könnunarspurningunum þremur skriflega: Hvað er góð kennsla? Hvernig á að meta gæði kennslu? Hverjir eiga að meta gæði kennslu? Í svörum nemenda við fyrstu spurningunni var orðið áhugi mest áberandi; áhugi kennarans og nemandans, sem og hæfni kennarans til að vekja áhuga meðal nemenda og viðhalda honum. Einnig var nefnt gott skipulag á öllum þáttum námsins, fjölbreyttir kennsluhættir, tengsl við atvinnulífið, endurgjöf, skýr hæfniviðmið og að upplýsingarnar komist jafnt til skila til allra. Þeir kennarar sem svöruðu voru sammála nemendum um mikilvægi áhuga, skipulags og skýrra hæfniviðmiða en nefndu auk þess skapandi hugsun og virkni nemenda. Einn kennari tók svo til orða að góð kennsla væri þegar nemandi lærði betur en hann hefði nokkurn tímann gert á eigin spýtur.

Meirihluti bæði nemenda og kennara var sammála um að kennslukannanir væru eitt besta tólið til að meta kennslu

svo lengi sem eftirfylgni væri góð. Nefndar voru ýmsar aðrar hugmyndir, svo sem viðtöl við úrtakshópa nemenda, jafningjamat kennara og dulbúnir matsmenn í tímum. Áberandi munur var á svörum nemenda og kennara hvað varðar framtíðarsýn; nokkrir kennarar töldu að ekki væri hægt að meta gæði kennslu fyrr en að tíu árum liðnum á meðan flestir nemendur töldu að matið ætti að fara fram nokkrum vikum eftir upphaf námskeiðs.

Í síðustu spurningunni lögðu nemendur mesta áherslu á að þeir sjálfir ættu að meta kennsluna. Einnig nefndu margir utanaðkomandi fagaðila. Atkvæði kennara um matsmenn skiptust hins vegar jafnt milli kennara og nemenda.

Í lokin benti Elísabet á að góð kennsla væri í rauninni ekki flókið hugtak – nemendur og kennarar væru nokkuð sammála: „Okkur kemur öllum saman um að hún sé vel skipulögð, markviss, fjölbreytt og áhugavekjandi. Flest teljum við mikilvægt að nemendur og kennarar eigi samtal, ekki eintal, og öll viljum við að hún skili sér í hæfum, sjálfstæðum og vel menntuðum nemendum. Kennslukannanir koma skoðunum nemenda á framfæri og við þurfum að fylgja þeim eftir. Kennarar eiga ekki að sitja hver í sínu horni heldur eiga þeir að hjálpast að, meta hver annan og læra hver af öðrum. Þetta snýst allt um samvinnu.“

Ný stefna Háskóla Íslands

Næsta erindi flutti Sigurður Magnús Garðarsson, prófessor og annar formanna stýrihóps stefnumótunar Háskóla Íslands. Hann fjallaði um hvað hin nýja stefna Háskóla Íslands 2016–2021 segði um mat á gæðum kennslu. Í skýrslunni er athyglinni beint að lykilsviðum háskólans; rannsóknum, námi og kennslu og virkri þátttöku. Á hverju sviði eru sett fram markmið og aðgerðir. Á sviði náms og kennslu, sem mat á gæðum kennslu fellur undir, eru sett fram sex markmið og af þeim eru tvö sem varða beint gæðamat kennslu. Innan þeirra markmiða eru þrjár aðgerðir sem beinast að mati á gæðum kennslu og munu niðurstöður kennsluþingsins m.a. vera notaðar við framkvæmd þessara aðgerða.

Kennslumat í öðrum löndum

Síðasta erindið flutti Guðrún Geirsdóttir, dósent og deildarstjóri Kennslumiðstöðvar, um áhugaverðar aðferðir við mat á kennslugæðum í öðrum löndum. Guðrún benti á að hægt er að tala um fagvæðingu (e. professionalism) í kennslu nú á dögum – það væri orðið mun flóknara að kenna en það var. Áður fyrr voru nemendahóparnir einsleitari, fáir unnu með skóla og allir voru áhugasamir. Nútímakennarar þyrftu að búa til kennsluáætlun, setja hæfniviðmið, læra að nota Uglu og Moodle, o.s.frv.

Guðrún hefur kynnt sér fjölbreyttar aðferðir við kennslumat erlendis og tók sem dæmi hin bresku viðmið, The United Kingdom Professional Standards Framework, sem sett eru af yfirvöldum og Australian University Teaching Criteria and Standards Framework sem búið var til af fimm háskólum í vesturhluta Ástralíu og hefur verið í þróun síðustu ár. Í lokin tók hún saman það sem öll þau kerfi sem hún kannaði eiga sameiginlegt. Öll byggðu þau á víðri sýn á kennslu og gerðu ráð fyrir að kennsluhæfni væri stigvaxandi. Þau settu fram kröfu um að hægt væri að sýna fram á kennsluhæfni á fjölbreyttan hátt og að hægt væri að leggja mat á gæðin. Loks gerðu kerfin kennsluhæfni að aðalatriði í mats- og framgangskerfum háskólanna.

Samtal nemenda og kennara

Að loknum erindunum fjórum hófust umræður þátttakenda. Gestir sátu við mörg hringborð þar sem borðstjórar, skipaðir af náms- og kennslunefnd stúdenta og kennslunefndum fræðasviða, stýrðu umræðum. Í fyrstu umferð var reynt að finna hentug viðmið fyrir góða kennslu. Í síðari umferð var rætt um hverjir og hvernig ætti að leggja mat á gæði kennslu út frá þeim viðmiðum. Umræðurnar voru ákaflega líflegar og margar góðar hugmyndir komu fram. Borðstjórnarnir skráðu niðurstöðurnar jafnóðum á veggspjöld sem hengd voru upp á torginu í lok umræðna. Þinginu lauk með því að boðið var upp á léttar veitingar og gestir gátu gengið um og skoðað niðurstöður allra umræðuborðanna.

Af erindum og umræðum á þessu þingi má ráða að það vantar hvorki áhuga né lausnir til að bæta mat á gæðum kennslu. Það eina sem þarf er samtal nemenda og kennara til að komast að samkomulagi. Kennslumálaþing 2016 hefur sannarlega lagt orð í belg í því samtali.

Greinin birtist áður í Stúdentabladinu í apríl 2016.

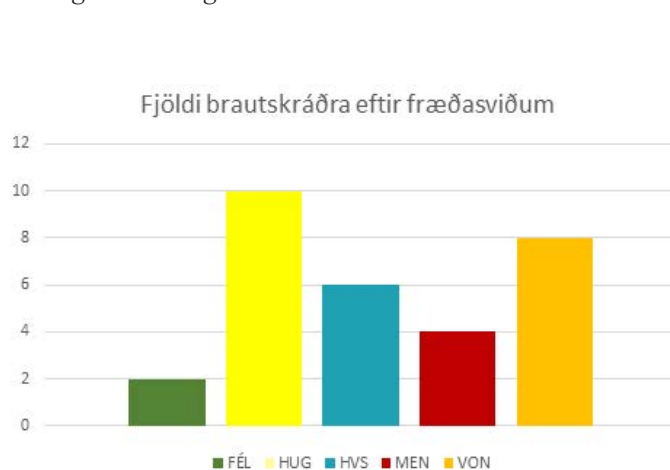
Edda R. H. Waage, Sigríður Ólafsdóttir, Gunnar Þór Jóhannesson, Guðfinna Aðalgeirsdóttir og Ása Björk Stefánsdóttir tóku á móti skirteinum sínum í viðbótardiplómu í kennslufræði háskóla í fagnaði á Menntavísindasviði.

KENNSLUFRAEÐI HÁSKÓLA

Sífelld bætist í hóp brautskráðra með viðbótardiplómu í kennslufræði háskóla (30 einingar). Snemmsumars brautskráðust 7 manns og í haust 3. Samtals eru 36 brautskráðir með kennslufræðidiplómu frá árinu 2011, 2 af Félagsvísindasviði, 10 af Hugvísindasviði, 6 af Heilbrigðisvísindasviði, 4 af Menntavísindasviði, 8 af Verkfræði- og náttúruvísindasviði og 6 frá öðrum háskólum landsins.

Í viðbótardiplómunninu stunda nú 30 manns nám, 19 í Inngangi að kennslufræði háskóla og 11 ljúka diplómunninu í vor með rannsókn sem þeir vinna að í 3. námskeiðinu – Kennsluþróun og starfendarannsóknir. Gera má ráð fyrir að um helmingur þeirra er sitja inngangsnámskeiðið haldi áfram eftir áramót og taki 2. námskeiðið – Skipulag námskeiða, námsmat og mat á

eigin kennslu. Samanlagt hafa 95 lokið inngangsnámskeiði frá vordögum 2010 og 50 hafa lokið 2. námskeiðinu.

KENNSLUFRÆÐI INNAN FRÆÐIGREINA - REYNSLA ÚR STJÓRN MÁLAFRÆÐIDEILD

Silja Bára Ómarsdóttir, aðjúnkt við Stjórn málafræðideild

Fyrir nokkru kynntist ég hugmyndum um mikilvægi deildarbundinnar kennsluþróunar og sótti í kjölfarið um styrk til Kennslumálasjóðs til að standa straum af fræðslu fyrir samkennara mína við Stjórn málafræðideild. Á reglulegum fundum yfir einn vetur kynntum við okkur fjölda viðfangsefna, og lögðum áherslu á að hafa með á þessum viðburðum alla þá sem koma að kennslu við deildina, ekki eingöngu fastráðna kennara, heldur einnig doktorsnema og stundakennara. Á nokkrum fundum höfðu kennarar við deildina framsögu og deildu gagnlegum kennslu- og matstækjum, en einnig komu gestafyrirlesarar í heimsókn, bæði innlendir og erlendir, og leiddu okkur í gegnum umræður og hagnýt verkefni. Í lok ársins var verkefnið metið og þótti kennurum það reynast vel. Bæði hafði samræmi aukist milli kennara og námskeiða, og vettvangur skapast fyrir opna umræðu um nám og kennslu við deildina. Því var ákveðið að halda verkefninu áfram, og er þessi vettvangur nú starfræktur í þriðja skipti. Annar kennari hefur tekið að sér umsjón með dagskránni, svo verkefnið er orðið eign deildarinnar en ekki eingöngu eins kennara.

Síðastliðið vor bærust mér svo fréttir af því að í sumar færi fram ráðstefnan *Teaching and Learning in Political Science, International Relations and European Studies*. Þessi ráðstefna var nú haldin í annað sinn, en áður höfðu verið málstofur um kennslumál á vettvangi ólíkra fagsamtaka, eins og BISA,

ECPR og PSA. Aðstandendum fannst spennandi að skapa tækifæri til að tengja aðila saman til að efla faglega umræðu um kennslumál á grundvelli fræðasviða. Afurðin var tveggja daga ráðstefna þar sem fram fóru málstofur sem byggðu á vendikennslu, hagnýtum verkefnum og hringborðsumræðum. Aðeins ein hefðbundin málstofa fór fram. Lagt var upp með að gera þátttakendum kleift að ræða málin og skiptast á reynslu og verkfærum. Sjálf tók ég t.d. þátt í málstofu sem kynnti „kenningaleikhús“ (e. theoretical theater), þar sem kennarar klæða sig í gervi tiltekinnar kenningar og hún er svo send á stefnumót með tilteknu stefnumáli. Sannarlega vel út fyrir þægindaramma nemenda sem sáust á myndböndum, rétt eins og okkar í málstofunni sem þurftum að skapa persónu fyrir kenningu að eigin vali. Þá var áhersla á að auka virkni nemenda til umræðu í málstofum sem ég sótti, t.d. í gegnum púslnám (e. jigsaw learning) og notkun gagnvirkra forrita á borð við Socratic.

Þessi tvö verkefni, umræðuvettvangur deildarinnar og þátttaka í ofangreindri ráðstefnu, hafa sannfært mig um mikilvægi þess að eiga reglulegt og meðvitað samtal um kennslu á grundvelli faggreinar. Starfssamfélag á þessum vettvangi nær nú út fyrir deildina og Háskóla Íslands, ég fylgist með nýjum kunningjum og tilraunum þeirra í kennslu í gegnum samfélagsmiðla og hlakka til að taka þátt í næstu svona ráðstefnu.

FRÁ UGLU YFIR Í MOODLE

Viðtal við Evu Þórdísi Ebenezersdóttur, stundakennara við Félagsvísindasvið HÍ

Bjarndís Fjóra Jónsdóttir, verkefnastjóri Kennslumiðstöð Háskóla Íslands

Eva Þórdís Ebenezersdóttir hefur reynslu af því að nota Uglu og Moodle námsumsjónarkerfin. Ég tók tal af henni og spurði hana út í það hvers vegna hún hefði ákveðið að nota Moodle í stað Uglu. Eva Þórdís segist hafa haft nokkra fordóma gagnvart Moodle námsumsjónarkerfinu og einblínt á notkun Uglu sem kennsluvef námskeiðsins þegar hún hóf kennsluferil sinn við skólann. Hún segir að fordómar hennar gagnvart Moodle hafi kviknað við fyrstu kynni af kerfinu, þá sem nemandi við Háskóla Íslands – henni fannst það kaótískt og skrytið kerfi og vildi halda sig við Ugluna. Hún segist aftur á móti hafa komist að því að skipulag kennsluvefsins í Uglu var einnig ruglingslegt, sú mappa sem verið var að vinna í færðist alltaf efst þannig að erfitt var að halda einhverju skipulagi. Skilahólfir fyrir verkefni í Uglu voru aftur á móti þægileg, aðgengileg og henta kennurum vel.

Eva Þórdís segist hafa farið að líta í kringum sig eftir öðrum lausnum og var bent á Moodle námsumsjónarkerfið. Á þessum tíma var maðurinn hennar að byrja í námi á Menntavísindasviði, en það fræðasvið notar eingöngu Moodle námsumsjónakerfið. Hún segist hafa kynnst Moodle á nýjan leik í gegnum þau tengsl: „Ég fer að horfa yfir öxlina á honum og sé að hann er að gera ákveðna hluti í kerfinu sem mér

fannst áhugaverðir. Þetta varð til þess að ég fór að kynna mér kerfið og reyna að finna út úr því sjálf, en það gekk ekkert rosalega vel.“ Hún segist því hafa farið á námskeið hjá Kennslumiðstöð til að kynna sér það betur og ákvað í framhaldi af því „að demba mér út í djúpu laugina.“ Eva Þórdís segir það hafa haft áhrif á ákvörðun hennar að hún hafði fengið grænt ljós á að prófa nýjungar og gera breytingar í námskeiðinu *Fötlan í menningu samtímans*, sem hún hafði verið að kenna og vildi setja mark sitt á og ákvað því að fara alla leið og skipta um námsumsjónarkerfi líka.

Eva Þórdís Ebenezersdóttir.

Kennsluvefinn skipulagði hún með námsþáttum sem auðvelt er að skipta eftir vikum. Í hverju vikuhólfi er leslisti vikunnar, glærur, umræður, áhugaverðar fréttir, blogg eða vefsíður, verkefni og/eða myndskreið. Til viðbótar tók hún myndir af því sem teiknað var á töfluna og bætti í hólfið.

Nýjungar í Moodle

Moodle er annað námsumsjónarkerfi Háskóla Íslands, það er ýmist nýtt í staðinn fyrir kennsluvef Uglu eða sem viðbót við hann. Um síðastliðin áramót voru gerðar breytingar á umsýslu kerfisins til hagræðingar fyrir kennara. Við þessar breytingar opnaðist möguleiki fyrir kennara að stofna sjálfir Moodle kennsluvefi inni í Uglu. Allir kennsluvefir sem eru stofnaðir eru sjálfkrafa huldur nemendum, þannig geta kennarar unnið í vefjunum og opnað þá þegar þeir eru tilbúnir. Eins hafa verið opnaðir leiðbeiningavefir fyrir kennara, nemendur og sá nýjasti um Turnitin forritið. Vefina er að finna í blokkinni MOODLE-LEIÐBEININGAR á forsíðu Moodle HÍ <https://moodle.hi.is>. Þeir eru bæði aðgengilegir notendum innan háskólans sem og utan.

Notendur innan HÍ innrita sig sem nemendur í gegnum „*Sjálfinnritun (Nemandi)*“ með því að smella á hnappinn

„*Innritaðu mig*“. Þegar notendur utan HÍ opna leiðbeiningavefina opnast nýr gluggi „*Moodle login*“, í þar til gerða reiti er ritað notandanafnið **gestir** og lykilorðið **gestur**.

Moodle kerfi HÍ var uppfært í útgáfu 2.9 síðastliðið sumar, með þeirri uppfærslu var ákveðið að bæta við þremur viðbótum. Þetta eru Quick Mail, Scheduler og Office Mix. Quick Mail er viðbót sem var í kerfinu en datt út við uppfærslu fyrir nokkrum árum. Þessi viðbót auðveldar kennurum að senda skilaboð/tölvupósta úr Moodle. Mögulegt er að senda á einstaklinga sem og fyrirfram skilgreinda hópa. Scheduler gerir kennurum kleift að setja upp hverskonar tímabókanir, t.d. fyrir viðtalstíma, munnleg próf o.fl. Office Mix er viðbót við Office PowerPoint sem gerir notanda kleift að gera myndskreið úr PowerPoint glærum. Mögulegt er að bæta við gagnvirkni með því að setja spurningar inn í kynninguna.

Eva Þórdís segist hafa þurft að hafa fyrir því að læra á nýtt skila- og einkunnakerfi í Moodle. Hún segir að henni finnir þessir þættir mun einfaldari í Uglu og vildi að hún gæti blandað saman því besta úr báðum kerfum. Aðrir kostir Moodle vega hins vegar þyngra að hennar mati, þannig að hún segist vera tilbúin að leggja það á sig að læra betur á kerfið. Sem dæmi um góða kosti Moodle segist hún hafa meiri stjórn á kennsluvefnum, geta leikið sér með útlit og framsetningu, eins og liti og hvort hún ætli að hafa ljósaperu sem er með kveikt eða slökkt til að opna eða loka fellivalslistum. Einnig segist hún geta leyft sér að vera svólítið persónuleg og þá sérstaklega fyrir fjarnemana. Eva Þórdís segir að það sé eins með Moodle og mörg álíka kerfi að það þurfi að fíkta sig áfram og rekast á vegg. Hún segir að þá sé gott að geta leitað til Kennslumiðstöðvar eftir stuðningi, sem komi alltaf um hæl.

Eva Þórdís segir enn fremur: „Ef ég á að lýsa kerfunum eins og þau birtast mér, þá er hægt að líkja kerfunum við dótakassa með legókubbum. Allir kubbarirnir í Uglu-kassanum eru jafn stórir og aðeins þrír litir, grátt, hvítt og svart, þeir virka allir og smella saman. Þú getur gert fina hluti en það er svólítið takmarkað. Í Moodle-kassanum eru hefðbundnir legókubbar, þar eru allir litir, allskonar stærðir, meira að segja gluggar, hurðir, hjól og allt mögulegt. Það er sem sagt hægt að byggja mun fjölbreyttari og persónulegri kennsluvef í Moodle en í Uglu.“ Hún segir að í hvoru kerfi um sig séu kostir og gallar, sem dæmi um það nefnir hún að einkunnakerfi Moodle bjóði upp á mikla möguleika en sé fyrir vikið svólítið flókið.

Eva Þórdís segist sífellt vera að læra betur inn á Moodle og nefnir þar nýjungar sem bæði geta gert hana „gráhærða“ á meðan aðrar „eru æðislegar“. Hér nefnir hún sérstaklega jákvæða viðbót Moodle „Quick Mail“ sem gerir það auðvelt að senda pósta út úr kerfinu.

Eva Þórdís segir Moodle virka mjög vel með öðrum kerfum eins og Panopto og Turnitin, en síðara kerfið er ekki hægt að keyra saman með Uglunni. Nemendur hennar skila öllum heimaprófum og ritgerðum í gegn um Turnitin í Moodle. Mjög einfalt er að setja upp Turnitin verkefnaskil í gegnum Moodle og í raun einfaldara en í gegnum vefsíðu þeirra að sögn hennar, sem segist sjá fyrir sér að þróa notkunina á Turnitin og nýta það meira í formi leiðsagnarmats.

Eva Þórdís segir niðurstöðuna á samanburði á námsumsjónarkerfunum Uglu og Moodle e.t.v. vera þá „að Moodle virkar betur og mýkra með öðrum kerfum en Uglan gerði.“ En óskastaðan væri að „blanda saman nokkrum þáttum úr báðum kerfum.“

Moodle-dagurinn: Lærum saman og deilum með öðrum

Bjarnís Fjóra Jónsdóttir, verkefnastjóri Kennslumiðstöð Háskóla Íslands

Moodle-dagurinn var haldinn á Háskólatorgi miðvikudaginn 20. apríl síðastliðinn. Breytt var út af venju og var skipulag fundarins með öðrum hætti, settar voru upp svokallaðar menntabúðir (e. Educamp). Menntabúðaaðferðin hefur reynst vel í tengslum við starfsþróun og símenntun og verið í þróun hér á landi síðan 2012. Aðferðin byggir á jafningjafraeðslu með áherslu á eflingu tengslanets.

Bjarnís Fjóra Jónsdóttir.

Settar eru upp nokkrar stöðvar með mismunandi kynningum, þar sem þátttakendur kynna í stuttu máli sitt efni, svara spurningum og spjalla við þátttakendur. Aðrir þátttakendur ganga á milli stöðva og taka þátt með því að spyrja spurninga og spjalla. Fyrir utan skipulagðar kynningar geta þátttakendur mætt með spurningar eða "vandamál" sem þeir vilja fá aðstoð við að leysa.

Skipulagið var í höndum Moodle-teymis Háskóla Íslands og aðgangur var opinn. Kynningarnar voru mjög fjölbreyttar frá kennurum af öllum skólastigum. Moodle-teymi HÍ samanstendur af Áslaugu Björk Eggertsdóttur, verkefnastjóra á Menntavísindasviði, Bernharð Antoníussen, verkefnastjóra á Hugvísindasviði, Bjarnísi Fjólu Jónsdóttur, verkefnastjóra hjá Kennslumiðstöð HÍ, Gústav K. Gústavssyni, tæknimanni hjá Kennslumiðstöð HÍ, Huldu Mjöll Hauksdóttur, verkefnastjóra hjá Endurmenntun HÍ og Rúnari Sigurðssyni, verkefnastjóra hjá Kennslumiðstöð HÍ.

Rúmlega 20 manns mættu og tóku virkan þátt. Á meðal þátttakenda var mikil ánægja með formið, skipulagið, kynningarnar og þau voru sammála um að halda menntabúðir oftar. Eftirfarandi kynningar fóru fram; Verkstæðið (jafningjamat), Nýr leiðbeiningavefur, Sameiginlegur kennsluvefur meistaranema, Kennslustund, Skipulag, uppsetning og innihald kennsluvefja, Spurningabankinn, Twitter blokk, Viðurkenningar, Hugtakasafn, Wiki og Voice Thread sem Háskólinn á Akureyri nýttir með mjög góðum árangri.

Við sjáum fyrir okkur í framtíðinni að halda a.m.k. tvennar Moodle menntabúðir á ári. Sjá rafræna auglýsingu á eftirfarandi slóð: smore.com/2exqu-moodle-dagurinn

Rektor afhendir Hannesí Jónssyni, Urði Njarðvík og Elvu Ellertsdóttur viðurkenningu fyrir lofsverðan árangur í starfi.

VIÐURKENNING FYRIR LOFSVERT FRAMLAG TIL KENNSLU

Urður Njarðvík, dósent við Sálfræðideild á Heilbrigðisvísindasviði, hlaut viðurkenningu Háskóla Íslands fyrir lofsvert framlag til kennslu við skólann. Viðurkenningin var veitt á upplýsingafundi Jóns Atla Benediktssonar rektors í desember 2015.

Urður lauk BA-prófi í sálfræði frá Háskóla Íslands árið 1993, MA-prófi í klínískri barnasálfræði frá Louisiana State University árið 1997 og doktorsgráðu í sömu grein frá sama háskóla árið 2000. Urður hefur starfað við Háskóla Íslands í hálfan annan áratug, fyrst sem stundakennari á árunum 2000–2008, sem lektor 2008–2013 og sem dósent frá 2013. Hún hefur kennt bæði í grunn- og framhaldsnámi, í fjölmönnum fyrsta árs námskeiðum, vinsælum valnámskeiðum og klínískum framhaldsnámskeiðum.

Í umsögn valnefndar segir: „Urður er ákaflega vinsæll kennari og hefur tekið að sér mikla kennslu og sinnt henni af einstakri alúð og ósérhlífni. Hún á auðvelt með að glæða áhuga nemenda á viðfangsefninu og lætur sig hag þeirra varða, umfram skyldur og rútínu. Hún hefur fengið mjög góða umsögn í kennslukönnunum og oft verið hæst í deildinni, bæði fyrir grunn- og framhaldsnámskeið. Urður hefur jafnframt sinnt kennslustjórn í framhaldsnámi og farist það einkar vel úr hendi í góðu samstarfi við nemendur. Jafnframt

hefur Urður verið ötul við að sinna eigin rannsóknum og náð að tengja þær vel kennslunni. Urður Njarðvík tekur virkan þátt í góðum hópi kennara í Sálfræðideild sem lyftir grettistaki árlega í kennslu og miðlun efnis til gríðarlegs fjölda nemenda. Hún er frábær fulltrúi hópsins sem lætur sér annt um starf sitt, nemendur og orðstír Háskóla Íslands.“

Urður hélt erindi á árlegu jólakaffi Kennslumiðstöðvar þar sem hún fjallaði um kennslu sína. Í erindi hennar kom m.a. fram að hún ætti sér margar fyrirmyndir í kennslu og þar nefndi hún sérstaklega foreldra sína sem bæði voru kennarar. Einnig nefndi hún Friðrik H. Jónsson, heitinn, fyrrum prófessor við Sálfræðideild HÍ sem einstaka fyrirmynd.

Urður gerði að umtalsefni þau námskeið sem hún kennir við Háskólann. Hún kennir fjölmennt inngangsnámskeið í almennri sálfræði, valnámskeið í klínískri barnasálfræði, sem er á hennar sérsviði og klínísk námskeið á meistarastigi. Þetta eru að hennar sögn andstæðir pólur í kennslu þar sem annars vegar er stórt, fjölmennt námskeið á fyrsta

ári með litla möguleika á persónulegum samskiptum við nemendur og hins vegar námskeið með völdum nemendum á framhaldsstigi.

Urður lítur á það sem mikilvægt verkefni að kenna fyrsta árs námskeiðið en um leið mikla áskorun þar sem verið er að kynna fræðigreininna fyrir nýjum nemendum. Þar verði að mæta nemendum með þolinmæði þar sem verið er að opna fyrir þeim nýjan heim. Í huga nemenda er sálfræðin mjúkt fag um manneskjuna og líðan hennar en svo mætir þeim grjóthörð fræðigreinin með lífeðlisfræði, tölfræði og raunvísindalegri nálgun í þekkingarsköpun. Til að auka aðgengi nemenda að kennara í slíku námskeiði segist Urður aldrei fara úr stofunni í frímínútum. Það verði til þess að nemendur leiti til hennar með spurningar sem þau gætu ekki spurt í salnum. Í upphafi annar biður hún einnig nemendur um að heilsa sér ef þeir rekast á hana því mörg hundruð manna hópur býður ekki upp á að hún geti þekkt hvern og einn nemanda en hún vilji gjarnan vera kunnug þeim.

Í valnámskeiðinu sem Urður hefur kennt er lögð áhersla á verkefni sem efla vísindalega hugsun og vinnubrögð. Þar tekur hún fyrir efni sem er í umræðunni og lætur nemendur skoða þau út frá fræðunum. Þó ekki sé svigrúm fyrir raunverulegar rannsóknir í námskeiðinu eru nemendur látnir gera rannsóknaráætlun og kynna hana á heimatilbúinni ráðstefnu.

Þá kennir Urður klínísk framhaldsnámskeið á meistarastigi. Þar leggur hún áherslu á fyrirlestra, lausnaleitarnám (problem based learning) og raundæmakennslu (case method teaching). Hún byggir mikið á rökræðum um rannsóknir í faginu og kynningum nemenda. Hún segir mikilvægt að útskýra fyrir nemendum þegar á þetta stig er komið mikilvægi þess að fara á ráðstefnur, lesa nýjar greinar og rannsóknir til að vera með puttann á púlsinum og fylgjast með því sem er að gerast í faginu.

Urður leiðbeinir einnig fjölda nemenda í lokaritgerðum á hverju ári. Hún segir þá vinnu mikilvæga því þetta sé oft eina tækifærið sem nemendur fá til að vinna með kennara maður á mann. Þar blómstri fólk oft við hvatningu og stuðning kennara.

Urður telur einn af hornsteinum þess að vera góður kennari að vera aðgengileg nemendum utan kennslutíma. Það sé t.d. mikilvægt að hjálpa þeim við gerð umsókna um framhaldsnám og aðstoða við undirbúning fyrir viðtöl erlendis. Sú vinna skili sér alltaf því í kjölfarið haldi gamlir nemendur sambandi sem leiði oft til rannsóknarsamstarfs og tækifæra fyrir nýja nemendur.

Heimsókn í Kennslumiðstöð Háskólans á Akureyri

Um miðjan október 2016 var kallað til fundar í Kennslumiðstöð Háskólans á Akureyri. Markmið fundar var að ljúka formlega s.k. Samblandsverkefni sem er samstarfsverkefni á vegum opinberu háskólanna. Sambland er samvinnuverkefni um upplýsingatækni á háskólastigi sem skólarnir höfðu unnið að frá árinu 2013. Hópurinn hafði lokið þeim verkefnum sem lagt var upp með í upphafi og samstarf milli skólanna hefur eflst á þessum tíma.

Þó að Samblandsverkefni hafi verið lokið formlega var það niðurstaða fundar að halda ótrauð áfram samstarfi háskólanna, efla það enn frekar og stuðla þannig jafnt og þétt að kennsluþróun í öllu landinu, t.d. með því að deila því sem vel er gert og bjóða öðrum háskólum að taka þátt í fræðslustarfi okkar eins og hægt er.

Kennslumiðstöðvarfólk á Akureyri tók vel á móti hópnum og leiddi hann um metnaðarfullar upplýsingatæknikennslustofur í Háskólanum á Akureyri. Í skólanum er áhersla lögð á fjarkennslu og er aðstoða til hennar öll hin besta og mikill mannaður í stoðþjónustu.

Við nýttum tímann og héldum menntabúðir í Háskólanum á Akureyri þar sem kennslumiðstöðvarfólk sunnan og norðan heiða leiddi saman hesta sína og kennarar og starfsfólk Háskólans á Akureyri og opinberu háskólanna nýttu sér.

Það var sérstök tilfinning að vera svo mörg saman komin – kennslumiðstöðvarfólk, kennsluþróunarstjórar og tæknifólk – eða hvað við köllum okkur nú annars. Við erum nefnilega von því að þurfa að gera grein fyrir því í hverju starf okkar liggur og að fólk hvái þegar talið berst að starfsheitinu „kennsluþróunarstjóri“ – „kennsluþróari“ (academic developer) – höfum e.t.v. ekki nafn yfir það sjálf! Fundurinn var eflandi á alla lund.

NÁMSMIÐAÐAR KENNSLUÁÆTLANIR

Elva Björg Einarsdóttir, verkefnastjóri hjá Kennslumiðstöð Háskóla Íslands

Kennslumiðstöð Háskóla Íslands hefur kannað hugi nemenda skólans til náms og kennslu í um helmingi deilda og á öllum fræðasviðum. Ein af sameiginlegum niðurstöðum þessara viðtala við nemendur er að þeir eru upptekið fólk sem ber ábyrgð á fjölskyldu, störfum og öðru líkt og aðrir háskólaborgarar og samfélagsþegnar. Það er því mikilvægt fyrir nemendur, líkt og okkur sjálf, að geta skipulagt sig fram í tímann og hafa um það sem mesta hugmynd hvernig vinna við nám þeirra verður.

Kennslumiðstöð sækir í smiðju námsmiðaðra fræða hvað kennsluáætlanir áhrærir og vilja sumir fræðimenn ganga alla leið og veita nemendum fulla hlutdeild í kennsluáætlunum, þ.e. að í sameiningu móti þeir og kennarinn þá áætlun sem farið er eftir (Weimer, 2002). Grunert O'Brien, Millis og Cohen (2008) fara yfir það hvernig námsmiðuð kennsluáætlun getur litið út í bók sinni *The Course Syllabus: A Learning-Centered Approach* og er greinin að miklu leyti byggð á bók þeirra með stuðningi af öðru fræðafólki á sviðinu.

Grunert O'Brien, Millis og Cohen (2008) leggja áherslu á að mikilvægt sé fyrir nemendur að vita hvaða hæfni þeir eigi að búa yfir að námskeiði loknu og hvernig þeir eigi að fara að því að ná þeim markmiðum. Þær mæla með því að frekar sé um meiri en minni upplýsingar að ræða og benda á að þegar slíkar upplýsingar eru miklar sé oft mikilvægt að hafa einfalt efnisyfirlit yfir kennsluáætlunina til að auðvelda nemendum að nálgast þær. Hér gildir því að hlutirnir komi nemendum ekki á óvart heldur viti þeir hvernig þeir eigi að ná þeim markmiðum sem sett eru – þeir þurfa engu síður að vinna að þeim.

Grunnupplýsingar

Eðlilegar upplýsingar í upphafi kennsluáætlunar er heiti námskeiðs og númer, hvenær kennslustundir eru í námskeiðinu, stofa, misseri og ár. Upplýsingar um kennara þurfa einnig að fylgja og þó er það alltaf spurning hversu miklar upplýsingar kennarar vilja hafa. Hjálplegt er bæði fyrir nemendur og kennara að kennarar tengi heimasíður sínar við kennsluáætlun. Það er einföld leið til að ýta undir

sambættingu rannsókna og kennslu, þ.e. að nemendur átti sig á rannsóknarsviði kennara (Healey, 2012). Misjafnt er hversu miklar upplýsingar kennurum finnst rétt að birta um stundakennara námskeiða og er það gert í samráði við viðkomandi stundakennara og fer yfirleitt eftir því hversu mikið stundakennarinn kemur að kennslunni.

Elva Björg Einarsdóttir.

Í kennsluáætlun er rétt að fram komi viðtalstímar kennara, hvernig nemendur eigi að hafa samband við kennara, þ.e. netfang, símatími, samráðsfundir.

Í Jafnréttisáætlun Háskóla Íslands er lögð áhersla á að kennsluáætlanir séu aðgengilegar sem fyrst til að nemendur geti skipulagt misserið, keypt sér bækur erlendis frá því það er oft ódýrara, eða gert ráðstafanir til að fá bækur á hljóðskrá (sjá nánar á heimasíðu Kennslumiðstöðvar, kemst. hi.is).

Stefna og reglur

Við höfum oft óljósar hugmyndir um hvernig við viljum að nám fari fram í námskeiðum okkar. Það er góð leið að setjast niður og reyna að átta sig á því hvort að einhverjar reglur gildi í námskeiðinu. Vil ég t.a.m. benda nemendum á hver ábyrgð þeirra er, hvað þátttaka í námskeiðum þýðir, hvaða reglur gilda um sein skil (ef þau eru þá yfirleitt leyfð) og reglur um samskipti svo að fátt eitt sé nefnt.

Það er ágæt leið að ræða þetta við nemendur í upphafi námskeiða. Við getum jafnvel fengið þá í lið með okkur til að svara spurningum eins og „Viljum við setja reglur um óþarfa tölvunotkun?“ Það getur verið gott fyrir nemendahópinn í heild að ræða þetta og átta sig á því að tölvunotkun getur truflað samnemendur þeirra ekki síður en kennarann. Það er einnig mikilvægt að kynna námsumsjónarkerfi og upplýsingatækni í kennslunni fyrir nýjum nemendum.

Hvort námskeiðsvefur er á Uglu eða í Moodle, hvaða möguleikar eru þar, benda á upplýsingar um notkun kerfanna og kynna e.t.v. helstu upplýsingatækni sem notuð er í námskeiðinu.

Kennslusýn

Nátengd reglum og stefnu námskeiðs er kennslusýn kennara eða starfskenning. Við könnumst líklega flest við hvað það gat tekið okkur langan tíma að finna út úr því hverjar áherslur kennara voru í eigin námi, „læra á kennarann“, og oftast þurftum við að taka próf til að finna endanlega út úr því. Þetta er óþarfa vinna og óvissa og eðlilegt að segja nemendum af því til hvers þeir megi ætlast af okkur og við ætlumst til af þeim – það á ekki að vera leyndarmál. Kennslusýn er í senn fagleg og persónuleg, mótast af þekkingu kennarans og reynslu í starfi, en er einnig háð persónulegum einkennum og lífssýn. Við getum spurt okkur hvort það er eitthvað öðru fremur sem við leggjum áherslu á

byrjar námskeiðið þar sem það byrjar? Er það af því að það sem á eftir kemur byggir á hinu fyrra? Væri hægt að byrja á því sem er að gerast í dag í faginu og vinna sig út frá því? Þetta eru ekki síður mikilvægar spurningar fyrir okkur að gera okkur grein fyrir en nemendur.

Saga námskeiðsins og tengsl skipta ekki hvað minnstu máli í námsleiðinni sjálfri. Hvernig tengjast námskeiðin – hvar lærum við hvað? Það er hlutverk kennara að benda nemendum á þessi tengsl til að hjálpa þeim að fá yfirsýn og aðlagast faginu.

Rannsóknir sýna að það sem skiptir einna mestu máli í kennslu er að kennarar smiti áhuga sínum á námsefninu til nemenda (Parson, 2001; Carlisle og Phillips, 1984). Segi þeim hversu skemmtilegt það er, hvað þeir komi til með að fást við og hversu mikilvægt það er og hvers vegna. Einnig er gott að átta sig á því hvaða bakgrunn nemendur eru

„Hér gildir því að hlutirnir komi nemendum ekki á óvart heldur viti þeir hvernig þeir eigi að ná þeim markmiðum sem sett eru – þeir þurfa engu síður að vinna að þeim.“

í kennslu eða hvort annar kennari myndi kenna námskeiðið öðruvísi?

Kennslumiðstöð hefur hvatt kennara á námskeiðum hjá sér að taka TPI-prófið, eða *Teaching perspectives inventory* (teachingperspectives.com/drupal) til að sjá hvaða áherslur þeir hafa í kennslu. Kennarar hafa bæði gagn og gaman af þessu og prófið hjálpar þeim til að sjá nálgun sína í kennslu.

Margir kennarar tengja kennslusýn sína við reglur og stefnu námskeiða sinna. Þannig biður Hulda Þórisdóttir dósent í Stjórn málafræðideild nemendur sína í *Aðhvarfsgreiningu* um að hafa slökkt á farsímunum, minnka tölvunotkun og ef nemendur vilja nota tölvur að þeir sitji þá aftast til að trufla ekki samnemendur sína og kennara. Hún fer fram á gagnkvæma virðingu fyrir tíma, þ.e. kennari mætir á réttum tíma og býst við því sama af nemendum. Þetta ræðir hún við nemendur sína í fyrsta tíma og hefur það gefið góða raun.

Saga námskeiðs

Það er mikilvægt að ræða við nemendur um námskeið og kveikja áhuga þeirra strax í fyrstu kennslustund og skrifa það inn í kennsluáætlun. Veltum því aðeins fyrir okkur sjálf hvers vegna námskeiðið varð til? Af hverju er það mikilvægt? Hver eru tengsl þess við önnur námskeið? Hvert er gildi námskeiðsins og hugsun að baki því? Hvers vegna

með og spyrja þá í fyrsta tíma að því og hvers þeir vænta af námskeiðinu.

Hæfniviðmið

Hæfniviðmið (*learning outcomes*) mæla þá lágmarkshæfni sem nemendur þurfa að búa yfir til að geta lokið námskeiði. Mikilvægt er að kynna hæfniviðmið námskeiða fyrir nemendum við upphaf námskeiðs og benda þeim á notkun þeirra. Hér ber að hafa í huga tengsl hæfniviðmiða, kennslu – verkefna, og námsmats. Hæfniviðmið ná yfir kjarna námskeiðs og nemendur sem ljúka námskeiðinu hafa náð kjarna þess. Hæfniviðmið eiga að vera skýr og metanleg, þ.e. við getum gengið úr skugga um að nemendur búi yfir þeirri hæfni sem tilgreind er með námsmati af einhverju tagi. Þess vegna er mikilvægt að huga að sögnunum sem við notum til að lýsa þeirri hæfni sem stefnt er að.

Það eru góðar starfsvenjur að skoða hæfniviðmiðin af og til í gegnum námskeiðið og benda nemendum á hvaða hæfnipætti þeir eru að vinna að hverju sinni, t.d. með verkefnum, lestri og umræðum. Vel ígrunduð hæfniviðmið styðja við nám og kennslu og auðvelda nemendum og kennurum að skilja að aðalatriði og aukaatriði.

Markmið og námslýsing námskeiða eru önnur en hæfniviðmið og geta vel verið í sér kaffa. Sumum hentar

að nálgast námsefnið á þann hátt að telja upp hvað það er nákvæmlega sem nemendur fara í í námskeiðinu eða hver almenn markmið þess eru – það myndi þá falla undir sérmerktan kafla þar að lútandi.

Lesefni

Það er gagnlegt að velta því fyrir sér hvers vegna maður valdi kennslubók námskeiðsins en ekki aðra, þetta lesefni – greinar, netsíður og vídeó – margmiðlunarefni. Það er gagnlegt fyrir nemendur að vita hvers vegna kennarinn valdi námsefnið og því gott að segja þeim af því strax í fyrstu kennslustund. Það segir nemendum mikið um hvaða nálgun kennarinn hefur á efnið. Uppfæra þarf lesefnislista á milli ára og gæta að því að bæta ekki nýju efni við án þess að taka annað út eða hafa sem itarefni. Gott er að ræða við nemendur um hvað aðal- og itarefni þýðir.

Vinnuálag

Það er góð regla að reikna vinnuálag í námskeiðum og miða lesefni og verkefni við þá útreikninga. Baldur Sigurðsson dósent á Menntavísindasviði og Bolognasérfræðingur hefur skrifað grein um efnið í Netlu (Baldur Sigurðsson, 2011). Einnig er hægt að nálgast upplýsingar um vinnuálag í námskeiðum samkvæmt Bologna á heimasíðu Kennslumiðstöðvar *Give me time to think* (Karjalainen, Alha og Jutila, 2006). Í upphafi námskeiðs er gott að kynna nemendum reglur HÍ um vinnuálag í námskeiðum. Útskýra fyrir þeim að lesefni námskeiðs hafi verið reiknað út frá þeim ramma sem settur er og miðaður er við meðalnemanda.

Hvað vinnuálag varðar er mikilvægt fyrir nemendur og kennara að átta sig á því að að baki hverri einingu er 25-30 klst. vinna, og er þá allt meðtalið, frá því að nemandinn kaupir bókina og til þess að hann hefur lokið námskeiðinu. Hér koma öll verkefni inn í, kaffihlé, kennslustundir og stundir sem fara í heimanám, próf og próflestur.

Misseri í Háskóla Íslands eru 15-18 vikur og oft falla allt að 2 vikur aftan af vegna prófa og annars námsmats þar sem verkefnum er skilað áður en síðasti prófadagur rennur upp. Þetta þýðir a.m.k. tveir fullir vinnudagar á viku, eða 19-23 klst., fyrir 10 eininga námskeið ef við miðum við að misserin séu 13 vikur. Sé allt misserið nýtt (15-18 vikur) eru þetta 16,5-20 klst. á viku miðað við 15 vikur, eða 14-16,5 klst. á viku miðað við 18 vikna misseri. Það er því mikilvægt að benda nemendum á að byrja strax á vinnunni og skipuleggja þann tíma sem fara á í námið. Gott er að benda nemendum á að því seinna sem þeir hefja misserið því hlaðnari verða vikurnar undir lok þess.

Nátengt vinnuálagi er dagatal eða tímaáætlun námskeiðs því að til að nemendur hafi tök á því að vinna vel að námi sínu þurfa þeir að geta skipulagt sig. Fullt nám á misseri er 30 einingar og sé farið að tillögum Bologna um vinnuálag fara í það samanlagt um 750-900 klst. á misseri fyrir meðalnemanda, þ.e. 58-69 klst. á viku sé miðað við 13 vikna misseri, 50-60 klst. á viku miðað við 15 vikna misseri og 41-50 klst. sé miðað við 18 vikna misseri.

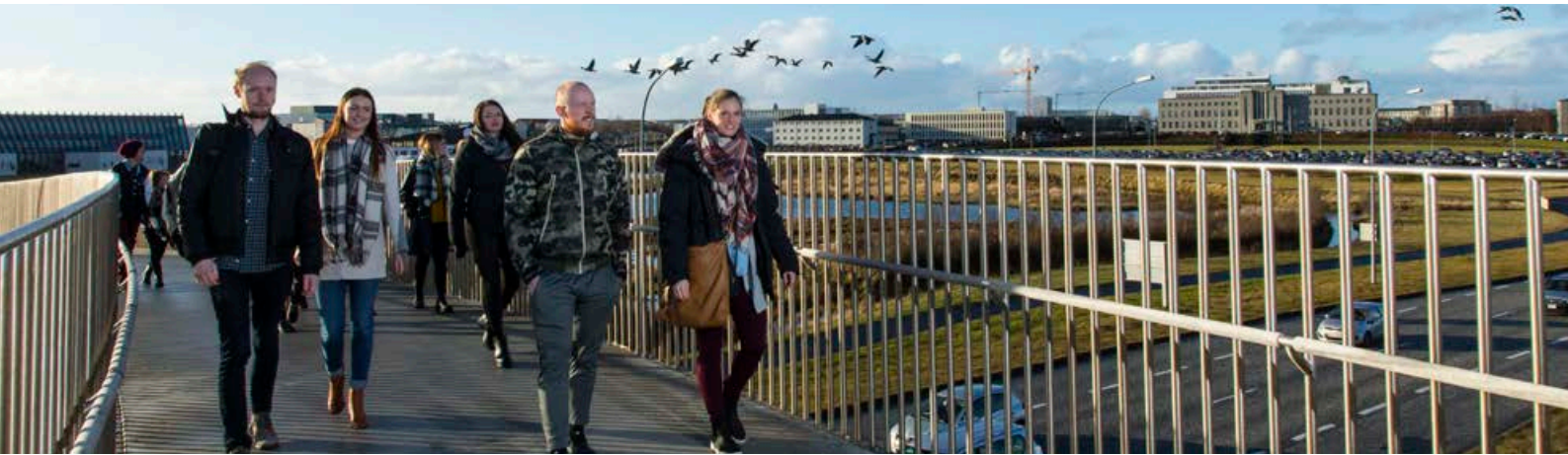
Sumar deildir og kennarahópar innan Háskóla Íslands hafa það sem reglu að funda um kennsluáætlanir og finna þannig út hvernig hægt er að dreifa vinnuálagi sem best á misserin. Þetta er gott vinnulag og hefur gagnast bæði nemendum og kennurum vel. Tilhneiging er til að fara hægt af stað og auka vinnuálagið eftir því sem líður á misserið.

Námsmat

John Biggs (2003) talar um að hvað og hvernig nemendur læri fari mikið til eftir því hvað þeir halda að þeir muni verða prófaðir úr. Þess vegna þurfa skilaboðin til nemenda um hvað þeir eiga að læra að vera skýr. Mikilvægt er að kennari og nemendur hafi sama skilning á námsmati. Þetta þýðir að nemendur átti sig á því hvernig þeir verða metnir og hvenær, t.d. að þeir fái fyrirfram viðmið um ritgerðir og verkefni – matskvarða, sem gefa þeim hugmynd um hvernig þeir geti unnið gott verkefni, hvað þarf til. Einnig þurfa verkefnalýsingar að vera góðar.

Endurgjöf á verkefni er eitt það mikilvægasta í námi og aðstoðar nemendur við að ná árangri (Hounsell, 2007). Mikilvægt er að endurgjöf sé skjót, þ.e. að hún komi fljótlega eftir að nemendur ljúka við verkefni og geti því leiðbeint þeim um framhaldið (Ashwin og félagar, 2015). Endurgjöf sem kemur í lok misseris missir marks. Markmiðið er að nemendur læri af endurgjöf og þess vegna þurfa þeir að tengja endurgjöfina beint við verkefnið og hafa tök á því að bæta sig á milli verkefna.

Mikilvægt er að verkefni skipti máli fyrir nám nemenda. Það er lykilatridi að verkefni séu stigvaxandi, ekki of létt og ekki of erfið. Nemendur þurfa að hafa eitthvað til að byggja á til að geta unnið verkefnið og það eflir þá að finna að vinnan tekur aðeins til þeirra. Of létt og of erfið verkefni vekja gagnstæða líðan. Of mörg verkefni gera það sama, þ.e. þegar nemendur hafa á tilfinningunni að þeir séu bara að gera verkefni til að gera verkefni (Ásta B. Schram og Jones, 2016). Leiðsagnarmat er ein leið til að stuðla að stigvaxandi námi nemenda með markvissri endurgjöf og stigvaxandi verkefnum.

Einkunnir og námsvenjur

Hvað stendur að baki einkunn? Eru til einkunnaskalar sem farið er eftir í deild eða á fræðasviði? Liggja matskvarðar til grundvallar einkunn og ef svo, hvernig líta þeir út? Það hjálpar nemendum að bæta sig ef þeir vita hvað stendur að baki einkunn og mati – vita hvað þeir gerðu ekki og hvað þeir gerðu vel. Það auðveldar einnig kennara að hafa viðmið í höndunum þegar hann fer yfir verkefni, t.d. matskvarða eða viðmiðunarskýrslur. Það eru góðir starfshættir að nemendur hafi aðgang að slíkum matskvörðum og einkunnaskölum í náminu og ýtir undir djúpnám – meiri tileinkun í námi og veitir nemendum meiri hlutdeild í námi sínu (Biggs, 1999).

Kennarar búa oft yfir góðum ráðum varðandi námsvenjur í námskeiði sínu og gott er að segja nemendum af því, t.d. hvað hefur reynst öðrum nemendum vel í þessu námskeiði?

Að þessu sögðu

Hér hefur verið kynnt námsmiðuð leið að kennsluáætlun. Þar er áherslan á námsferlið – að nám eigi sér stað og til þess þarf að huga vel að nemendum og styðja þá á allan hátt við að tileinka sér námsefnið. Það er engu að síður á ábyrgð nemenda að tileinka sér efnið – við getum einungis veitt þeim stuðning við það – það er okkar ábyrgð.

Heimildir

- Ashwin, P., Boud, D., Coate, K., Hallett, F., Keane, E., Krause, K. L., Leibowita, B., MacLaren, I., McArthur, J., McCune, V. og Tooher, M. (2015). *Reflective Teaching in Higher Education*. London: Bloomsbury.
- Ásta B. Schram og Jones, B. D. (2016). A Cross-cultural adaptation and validation of the Icelandic version of the MUSIC Model of Academic Motivation Inventory. *Tímarit um uppeldi og menntun*, 25(2), 159–181.
- Baldur Sigurðsson. (2011). *Mæling náms í ektum – undirstaða gæðastarfs?* Ráðstefnurit Netlu – Menntakvika 2011. Sótt af <http://skemman.is/handle/1946/12418>
- Biggs, J. (1999). What the student does: Teaching for enhanced learning. *Higher Education Research & Development*, 18(1), 57–75. <https://doi.org/10.1080/0729436990180105>
- Biggs, J. (2003). *Teaching for quality learning at university* (2. útgáfa). Maidenhead: Open University Press.
- Carlisle, C. og Phillips, D. A. (1984). The effects of enthusiasm training on selected teacher and student behaviors in preservice physical education teachers. *Journal of Teaching in Physical Education*, 4(1), 64–75. <https://doi.org/10.1123/jtpe.4.1.64>
- Grunert O'Brien, J., Millis, B. J. og Cohen, M. W. (2008). *The Course Syllabus: A learning-centered approach* (2. útgáfa). San Francisco: Jossey-Bass.
- Healey, M. (2012). *Integrating research and teaching to benefit student learning*. Ljósrit vegna ráðstefnu við Háskóla Íslands um samþættingu náms og kennslu 3.–4. maí 2012.
- Hounsell, D. (2007). Towards more sustainable feedback to students. D. Boud og N. Falchikov (ritstjórar), *Rethinking assessment in higher education: Learning for the longer term* (bls. 101– 113). London: Routledge.
- Karjalainen, A., Alha, K. og Jutila, S. (2006). *Give me time to think: Determining student workload in higher education*. Oulo: Oulo University Press.
- Parson, M. (2001). Enthusiasm and feedback: A winning combination! *PE Central*. 1. janúar 2001. Sótt af <http://www.pcentral.org/climate/monicaparsonarticle.html>
- Weimer, M. (2002). *Learner-centered teaching: Five key changes to practice*. San Francisco: Jossey-Bass.

**Háskóli Íslands
Kennslumiðstöð**

Aragötu 9, 101 Reykjavík

Sími: 525 4447, netfang: kemst@hi.is

www.kemst.hi.is

Útgefandi: Kennslumiðstöð HÍ

Ritstjóri: Guðrún Geirsdóttir

Umsjón: Ása Björk Stefánsdóttir

Umbrot: Tryggvi Ólafsson

Ljósmyndari: Kristinn Ingvarsson

Prófarkalestur: Bjarni Benedikt Björnsson og Sigurður Jónsson